

Self-strydt : dat is krachtighe beweginghe van vleesch ende gheest, poëtischer wijze vertoont in den persoon ende uyt de gelegentheynt van Joseph ten tijde hy van Potiphars huysvrouwe wert versocht tot overspel

<https://hdl.handle.net/1874/37322>

J. C A T S
SELF-STRYDT.
D A T I S

*Krachtighe beweginghe van Vleesch ende Geest,
Poëtischer vvijsse verthoont in den persoon ende uyt
de gelegentheyt van Joseph, ten tijde hy van Potiphars huys-
vrouwe wert versocht tot overspel.*

DERDE DRUCK.

Op nieuws verciert met Kopere Platen; ten derdemael oversien, verbe-
tert, ende vermeerderd by den Auteur, met by-vouginge van de af-beel-
dinge des *Velt-teyckens eenes Christelicken Jongelinx*, allen eerbaren
Jonghelingen toe-geeyghent.

MITSGADERS

*Schriftmatighe beschrijvinghe van de gebeymenis ende eygenschap des
Christelicken Self-strijts, met korte verclaringe op de selve.*

TOT MIDDELBVRGH,

Gedruet ende te koop by de Weduwe van Jan Pieterjs vande Venne,
woonende op den hant VAN DE NIEMER Beurte inde nieuwe

DE Staten Generael der vereenichde Nederlanden hebben geconsenteert ende gheoefroyeert, consenteren ende oefroyeren mits-desen *Adriaen vande Venne* Schilder ende Teyckenaer woonende in s'Graven-Haghe, dat hy met de sijne voor den tijt van vijfthien Iaren naest-comende alleene inde vereenichde Provincien sal mogen doen drucken ende uytgeven seecker Bouck, gheintituleert, *SELF-STRIT*, dat is, *Krachtighe beweginghe van Vlees en Geest, poetischer wijze voor gestelt in den persoon ende op de gelegenthey van Ioseph, ten tijde by van Potiphars huys-vrouwte wert versocht tot overspel.* Verbiedende allen ende een yegelijcken in-ghefeten van dese Landen, het voorz. bouck binnen den voorz. tijt van 15. Iaren directelick ofte indirectelick, int gheheel ofte ten deele, int groot ofte int kleyne in eenigerley tale te doen nadrukken, vercoopen ende uytgeven, ofte elders nagedrukt inde Vereenichde Provintien te brengen, vercoopen, ofte uyt te gheven, sonder consent vanden voornoemden *Adriaen vande Venne*, by verbeurte vande selve nagedruckte exemplaren, ende daerenboven de somme van ses hondert gulden, soo menichmael als bevonden sal werden desen contrarie gedaen te sijn, so wel by den vercooper, als by den drucker te verbeurren, t'appliceren een derdendeel daer van tot behouff vanden Officier die de kalangie doen sal, het tweede derdendeel tot behouff vanden Armen, ende het resterende derdendeel tot behouff vandé voorz. *Adriaen vande Venne* met de sijne.

Ghedaen ter vergaderinge vande Hooch-gemelte Heeren Staten
Generael in s'Graven-Hage opten 22. Martij, 1625.

Was onderteckent, *Anthonis de Rode*, v.

noch laeger stont

Ter Ordonnantie vande selve.

J. van Goch.

Men vint dese boucken te koop by de VVeduwve van Jan Pieterfs vande Venne tot Middelburgh. Ende oock by Adriaen vande Venne Schilder en Teyckenaer, woonende in s'Graven-Hagge op de Fluyveele-burghvval t'ende de poten.

SELF - STRYT

dat is,

Krachtighe beweginghe van VLEES ende GHEEST.

Poëtischer wijsse voorghestelt, inde-
persoon ende op de gheleghentheyt van
IOSEPH

Ten tijde hij van Potiphars Huys-vrouwe
wiert versocht tot

OVERSPEL, Door I. Cats.

Het Vleesch beghert
teghen den Geest
ende de Ghewilt tegen
het Vleesch: Dit
staen teghen mal-
candoren.
Galaten.
2. 17.

Het Verstant der
Vleesche is de Doot
maer het verstant
der Gheeste is het
Leven ende Vred.
Rom: 8.
Vers.
6.

GVnftige Lezer, wy fenden u by defen ten derdenmael wederom toe den Ionghelinc Ioseph; ende van nieus by fijnen vader met een bonten rock cierlick bedleet. Vastelick vertrouwede dat, schoon hy in die gestalte wederom by fijn broeders koomt, datmen hem evenwel in geenen kuyl en fal versteké; overmits de Coopluyden, die voorby reysen, hun al te wel gegengen toonen om eenige filverlingen tot desselfs in-coop uyt te gheven, selfs om hem tot in Egypten toe af te voeren. Doch op dat niemant noch voortaan en segghe dat hy van een boos ghedierte verflonden sy; so laten wy hem niet eenich over wech gaen, maer hem een reys-geselle ofte twee by-vougende. Dan het mach fijn, Lezer, dat ghy het niet en verstaet: men fal dan ront en Zeeus spreken. *Heer Jacob Cats*, Auteur van dese Poëtische oeffeninghe, heeft de selve van nieus overfien, over al verbeteret, ende boven dien vermeerdert mette by-vouginge van het *Veld-teycken der eerbarer Iongheligen*, afgebeeld door het reyne bont van den witten Armelijn. Wy fijn daerom niet eens beducht, dat dit werck oock nu achter stoelen ofte bancken fal gheftoken, ofte qualick ghewilt werden, vermits twee drucken fijn vercocht, jae selfs buyten dese onse Provintie, en in de landen van over selfs. Ende alsoo den selven Auteur noch yet gemaect heeft, dat op dese bedenckinge niet qualick en heeft gepast, so meyne ick is het selve u mede wel bekend. Mocht daerom (believet u) voortaan dat hier weder by vougen nadien de nabuericheyt van de stoffe t'samen past. Het nieuw werck van defen Autheur weder ghemaect, genaemt: *Honnelijk*, heeft geen medemaets van nooden, nadien het in groote verscheydenheit ende gedeelten bestaet, hoopen de konst-lievende Lesers dat bouck eerst-daechs toe te fenden, die het selve met verwonderinge sullen beoogen, ende hun loop des levens daer in levend afgemaelt vinden. Verwacht ende vaert wel.

V. E. dienst-schuldighe

Adriaen vande Venne.

Aenden recht-sinnigen Leser.

Es menschen leven (gelijck een Outvader seer wel geseyt heeft) is als een middel-punct, tusschen den uyt-nemenden staet der Engelen, ende het woelen der onvernuftiger dieren. In ghevalle de mensche sick laet vervoeren van de invallen sijns vlees,

hy wert gelijck gemaect den dieren op den velde. Indien hy daerenteghen, door de krachten des geests, de lusten des vlees overwint, hy wort verheven tot de heerlickheyt der Engelen. Siet daer, Mensche, uwe ghestalte. Ghy staet om een beest, ofte om een Engel ghelijck te werden. Het vlees aen d'eene zijde boogt u nederwaerts, ende woude u wel sijns gelijck maken: de geest van d'ander zijde treckt u opwaerts, ende raet u tot het tegendeel.

Aensiet hier dien wonderlicken strijt die wy in onsen boesem geduerichlick omme-dragen, dewelcke ons niet en verlaet, soo langhe wy ons selven niet en verlaten. Twee heyr-krachten staen binnen ons tegen den anderen gekant, tusschen dewelcke somwijlen krachtige veltslaghen, dickmael vinnige schermutsingen, nimmermeer gesetten vrede

Alia (inquit) vita pecorum, alia hominum, alia angelorum; vita pecorum terrenis voluptatibus astuat, id est, sola terrena quærit; vita angelorum sola caelestia: vita hominum media est & inter vitam angelorum & vitam pecorum. Si vivit homo secundum carnem, pecoribus conjungitur; si secundum spiritum, angelis sociatur. August. in Iohan. Ser. 18.

ghevonden wert. Is niet des menschen leven (seyt Iob) een geduerige crijch op aerden? Maer hoe maken wy't al in dese gelegentheynt? Och-armen! daer wy, mits den geduerighen aenval onser vyanden, wel behoorden ghestadich op onse hoede te wesen, ende (ghelijck de gene doen, die in de heetste ende gevaerlickste plaetsen op de schilt-wacht staen) dapper in de wint te sien. Soo werden wy menichmael al geeuwende, ende half slapende, door den eersten aenstoot van de lichte peerden, dat is, door het aldergeringste gespuys onser vyanden, verrast, daer henen geloopen, en schandelicken onder de voeten getreden. Waer van indienmen (gelijck het behoort) de oorsaken recht ondersoecken wil, men sal bevinden dat die geheel en al de selve zijn, dewelcke, in ghe-meene oorlogen, menichmael eenighe, andersins treffelicke, crijgs-overste den slach doen verliezen, te weten, Onwetentheynt, ende Cleyn-achtinge sijner vyanden. Wy hebben (soo wy somtijts meynen) nu eenighe goede gronden des godsaligen levens in ons geleyt, ons verbont met Gode vernieut, ende een vast voornemen, van voortaan wel te doen, ons selven voorgestelt, ende daer op in onse eenicheyt somwijlen in bedenckinghe comende, schijnen ons so wel gesterckt te vinden, dat onse gheest by in-beeldinghe, ende noch (soomen seyt) verre van de man wefende, den vyant wel derf aen-juychen, ende, al tergende, uyt-cyschen, niet anders dan ghelijck dien dappere gast *Ascanius* doet, by den Poëet *Virgilius*, aldus moedichlick trotsende:

*Een hert te jagen is te slecht,
'k En ben geen man voor dat gevecht,
Jck wensche datter leeuwv off swijn
In dese jacht mijn deel mocht sijn.*

Maer

*Hoffens contemnere
semper contemp-
tibus exitiosum.*
Thuan. lib. 41.
hiflor. pag. 856.

Virg. 4. *Aeneid.*

*At Puer Ascanius
medijs in vallibus
acri
Gaudet equo, jam
que hos cursu jam
praterit illos,
Spumantemq; dori
pecora inter iner-
tia votis
Optat aprum, aut
fulvum descenda-
re monte levem.*

Maer als wy dan comen daer't te doen is, ende dat ons de vyant, vry onghelijck stercker als wy ons lieten voorstaen, op het lijff coomt vallen, soo sinckt ons veel-tijds (soomen seyt) het herte in de schoenen, ende wy staen daer slecht henen en sien, al en hadden wy noch tanden om van ons te byten, noch handen om ons te verweeren. Werden de mitsdien niet dan al te wel ghewaer, dattet een gants andere saecke is, in de schaduwve van onsen wijngaert ofte vijghe-boom, ghemackelijck sittende, alleen met de ghedachten oorloghe te voeren, als in der waerheyt onder den roock, stoff, ende het gevoel van een dadelijck gevecht sich in-gewickelt te vinden. Wel aen dan, wy sien het gebreck, laet ons over-legghen wat raet hier teghens te schaffen sy.

Twee dingen hebben wy (mijns oordeels) van noode, Eerstelijck, een innerlijcke kennisse van onsen vyant, met overlegginghe hoe loos en boos hy, hoe voos en broos wy, in dusdanighen ghelegentheyt, bevonden werden. Ende ten tweeden, goeden voorraet van wijs ende godsalich beleyt, mitsgaders crachtige wapenen daer tegens gereet te hebben, gelijck ons die strijtbare helt Paulus ghenoechsaem de selve middelē in desen gevalle voorschrijft. Wat het eerste point, te weten de kennisse onses vyants, belangt, dient voor eerst ernstelijck overwoghen dat het Vlees met sijn medehelpers, vry geen katte en is (soomen seyt) om sonder hantschoenen ghevangen te werden; de oorloghe, die het selvige ons aen-doet, geen krijch daermen (ghelijck 't spreekwoort is) met blauwe erweten schiet: Ende daeromme houden wy, dat sy hun tastelijck vergrijpen, die in desen gevalle meynen, dat het vlees hier niet anders en sy, als soo

*Magna victoria
pars est, cum hoste
noto bellum gerere.*
Erasm. tract. de
Præparat. ad Mort.
ubi de conflictu
hoc spirituali agit.

Eph. 6. 12.

eenich plomp, wanschappen, ende souteloos ghewoel onferuytterlicker sinnen, buyten de palen van alle redelickheyt, onbesuystelicken henen springende; neen, de sulcke ketelen hun selven datse lachen. Ghewisselicken ons vlees, dat is, de verdorven aert in onse sielen, en is so bot en grof niet, ghelijck-men ons poocht wijs te maken: sy kan haer selven, gelijk haer meester ende mede-helper doet, seer wel veranderen in een Engel des lichts. Daer is gewis, daer is groote cracht van dwalinge ontrent, ende veel steenen des aenstoots; sy weet hare walgelicke pillen wel deghelick te vergulden, haer bitter worm-kruyt dapperlick te suyckeren, haren scherpen angel meesterlick te bedecken, ende met een lieffelick aes van aengenamē schijn ons van het stuck te leyden: Gewisselick de kinderen deser werelt sijn immers soo voorsichtich in hare gheslachten, als sijn de kinderen des lichts. Paulus, een man in gelijcke voorvallen sonderlinghe ervaren, oordeelt in sulcker vougen van den vleesche, dat hy aen het selve nu *verstant*, dan *vernust* is toeschrijvende. Ende elders daer in vorder tredende, verclaert duydelick dat wy desen strijdt niet en hebben slechelicken teghens *Vlees en Bloet*, ofte swacke menschen, maer tegens de *Vorstendommen*, tegens de *Machten*, tegens de *Gevveldighe deser vveerelt*, die in *de duysternissen deser eeuwven* heerschen, teghens de *Boose Geesten* die in *de lucht svveven*. *VVel hem die aller vvegen vveest*, * *dat hy inde daghen sijns ridderschaps afsvverpen soude de vveese des quaets, ende dencken ten heeft geenen noot tervvijlen ick alsoo doe*. *Wc alle welcke lichtelicken af te nemen is, wat voor medestanders, ende aenstokers onse verdorven aert is hebbende, ende dien volgens hoe grootelix sijne listicheden te duchten sijn.*

Dit aldus gheweten, ende by ons rypelick overwoghen sijnde,

Rom. 8. vers. 7.

Coloss. 2. vers. 8.

De woorden op de voorz. plaetsen gestelt in den Griecsehen text, sijn tot bevestinge deser saecken crachtich ende bedenckelick, doch by gebreke van Griecckhe letteren hier niet by gevought.

* Proverb. 28. 17.

sijnde, soo behoorden wy onse slaperighe ooghen uyt den droom der waereltscher becommeringen opte wecken, om neerstige wacht over ons selven te houden. Wy dienden met de helden Salomons alle tijt ghereet te staen, houdende alle sweerden, ende geschickt sijnde ten strijde, elck hebbende sijn sweert op sijn heupe, om der vreesse wille inder nacht *. Ende gelijk de Veltoverste in de gemeene crijch-voeringhe, hare middelen van tegenstant plegen aen te leggen, na dat sy lieden verstonden hare vyanden gestelt te sijn; also insghelijcx (dewijle de Christelicke eenvoudicheyt al mede hare gauwicheyt heeft, immers, sonderlinge in desen, behoort te hebben) ons selven, naer dat wy de eygenschapen onses vlees bevinden, tot tegenweer te schicken. Ten welcken aensiene hier in op-merckinge dient te comen het tweede point hier vooren geroert, te weten de voor-raedt van wapenen, die ons in desen van noode is, om staende te mogen blijven in den boosen dage, ende in de ure der duyf-stermissse. Waer in niet beter en is te betrachten, als aen te trecken de gantsche wapen-rustinghe by den Apostel Paulo, ter plaetsen vooren gheroert, bescheydentlicken aengewesen, *Ephes 6. vers. 22.* namelicken den Gordel der waerheyt, het Pantsier der rechtveerdicheyt, de Schoenen der voor-bereydinge des Evangeliums des vredes, den Schilt des geloofs, den Helm der salicheyt, ende het Sweert des geestes, welck is het woort Gods. Siet daer een rechtschapen crijghs-knecht, recht affgeveerdicht om de schermslaghen des vleesches te versetten, ende de vierige pijlen des Satans uyt te blusschen.

Wy beyde de voorsz. bedenckingen (te weten de kennisse onser verdorventheyt, ende den wederstant teghens de selve) houdende voor hoofd-stucken des Christelicken

levens; hebben, t'onfer oeffeninge, uyt de Bibelfche fchri-
 ten ghecoren de ghefchiedeniffe van den tucht-lievenden
 Iofeph, om in ende door het voorfchrift van den felven
 een volmaect aff-beelt van den Christelijcken *Self-frijdt*,
 met een heerlijcke overwinninghe daer op ghevolcht, ons
 felven ende anderen voor te ftellen, ende alfoo te leeren al-
 le onfe ghedachten ghevanghen te nemen (als den Apostel
 fpreekt) tot de ghehoorfaemheyt Christi. Dan alfoo defe
 fedighe Ionghelinc als een fpieghel der Eerbaerheyt ende
 Onthoudinghe by de heylige Schrift ons wert voor-gedra-
 gen, foo en hebben wy de wulpsche invallen des vleefches
 niet hem, maer de Vrouwe van Potiphar, in defe onfe
 oeffeninghe, willen toe-fchrijven, doende mitfdien aen de
 felve fpelen de rolle van onfen verdorven aert, ende aen
 Iofeph gevende den perfoon van den Gheeft. Ende al iffet
 fchoon foo, dat wy, om redenen voorfeyt, defen onfen
 ftrijt hier vertoonen in twee byfondere perfoonon; foo
 fal nochtans de gunftighe Lefer de fake in dier vougen ghe-
 lieven op te nemen, als off de felve ftrijt tuffchen Gheeft en
 Vlees in den boefem van Iofeph alleen ware voor-gheval-
 len; ghelijck wy dan weten, dat ons defe ftrijt by Godes
 woort wert aen-ghewefen als in een ende de felve men-
 fche beftaende. Evenwel nochtans om den aert van den
Self-frijdt wat naerder by te comen, foo hebben wy aen
 het eynde van defe bedenckinge onfen Iofeph voor-gheltelt
 (doch in fijn eenicheyt, ende in het aff-wefen fijner vrou-
 wen) als off hy foo eenigen ftrijt ende fwacheden des vlee-
 fches in hem hadde gevoelt, (alhoewel Moses, die van alle
 dingen kortelick maer de hooft-ftucken ghewoon is aen te
 roeren, daer van niet en vermaent) niet meenende den hey-
 lighen

De Christelicke
Self-frijdt beftaet
 eygentlick in ee-
 nen mensch, hier
 nochtans in twee
 verfeheden per-
 foonen aen-ghewefen, om rede-
 nen. metten ver-
 ftande niettemin
 ende in der daet
 maer voor eene
 te houden.

lighen man eenichsins te kort ghedaen te hebben, dat wy den selven niet buyten alle beweginghe ende ongevoelick, als een block, maer in eenigher maten beroert, hebben ver- toont: jae in teghendeel van dien, achten hem dies te meer eere ghegheven te hebben, als oordeelende sijn over- winninghe, naer voorgaenden strijt, des te heerlicker te wesen. Ghelijck ons oock niet waerschijnelick en dunct, dat Ioseph teghens de soet-vleyende ende dagelicksche be- koringen van soo een jonghe, schoone, hooffsche, listighe, ende gants aff-gherichte vrouwe (als de selve waerschijne- lick mach werden gheoordeelt gheweest te sijn) sick in aller vougen alsoo soude hebben ghedraghen, ghelijck de Heere Christus teghens de versouckinghe des Satans heeft gedaen, dat is, sonder eenighe de minste ontsettinghe ofte bewegin- ghe van den natuerlicken mensche: maer met *Hieronymo* ende andere Outvaders ghevoelende datter ja self-strijt in hem sy gheweest, doch met uyt-nemende crachten van te ghen-weer. Laet ons (seyt de selve *Hieronymo*) eens gaen bedencken wat voor een strijt dien eerbaren Ionghelick heeft uyt-ghestaen. Sekerlick ten dunckt my soo wonder- lick ende vreemt niet, datter dry jongelingen in den brandenden oven van wegghen den Coninck van Babylonien gheworpen zijnde, ongequetst ende niet geschent daer uyt zijn ghecomen, als dit wonder-stuck; te weten, dat die wonderbare Iongh-man van de onkuyfliche ende geyle vrouwe wel by de taffeelen is aengegrepen, doch evenwel niet en heeft connen opgehouden werden, maer sijn kleet verlatende, is haer ontvloden. Ghewiffelick ghelijck de dry

Cogitemus quan- tum certamen susti- nuerit Iustus ille.

Non enim tam admirabile (ut mihi videtur) in fornace regis Babylonij esse tres pueros, & illa- sos permanere, & nihil ab igne pati, ut admirabile hoc & rarum quod admi- rabilis ille juvenis retinetur vestibus a polluta illa & lasci- va, & non detime- tur; sed & vestibus relicto à manu ip- sius resilit. Sicut tres pueri superna freis gratia igne prestan- tiores visi sunt, ita & ille in continen- tia certamine, mag-

nā constantiā magno supernoque auxilio munitur, neque enim, dextrā Dei non cooperante, tantum potuisset certa- men certare, & à retibus libidinis nosa mulieris effugere. Hieron. in cap. Gen. 39. Homil. 62.

jongelingen op de Goddelicke genade steunende, voor het vier onwinnelijk zijn ghebleven, soo heeft oock Ioseph in den strijt der onthoudinghe, mette hulpe van boven, in manhaftighe stantvasticheyt volhert. Want Godes hant niet mede werckende, so en waft niet moghelijk, uyt het nette der doortrapper vrouwen sich t'ontwercken, ende also t'ontcomen. Wy sijn dan des voor-nemens gheworden den *Self-strijt* tusschen Gheest en Vlees, onder de perfoonen van *Potiphars* huys-vrouwde ende *Ioseph*, Poëtischer wijze aen onse lants-luyden in haer eyghen tale te vertoonen. Daer toe dies te meer aen-gheleyt zijnde, overmits dat in den woorde Gods dese twee, te weten Vlees en Geest, uyt-druckelijcken als onderlinge campioenen te veldde werden gebracht, gheheel naer de gewoonte der Poëten, die de menschelijcke ghenegtheden, als wesentlijcke perfoonen, gewoon sijn den leser voor oogen te stellen. In den eersten perfoon, vertoonende het Vlees, poogen wy aen den leser te laten sien de wanschappen in-vallen die onse verdorven aert op gelijcke gelegtheden, tot vorderinghe sijnes voornemens, soude mogen te berde brengen; op dat alsoo ons vlees met sijn eyghen verwen zijnde aff-ghemaelt, een yegelijk daer uyt mochte gewaerschout sijn, hoe argeliftich ende door-trapt de vleeschelijcke lust sy, om haer saecken schoone voort te doen; op dat wy, sulcx wetende, in tijts goeden voor-raet mochten becomen van crachtighe bedenckinghen tot wederstant van haer af-gherichte listicheden. Derhalven soo verfoecken wy seer ghedienstelijck van den gunstigen Leser sich ter saecken van dien niet te willen ergheren. Want naer dien wy voor hadden t'onser waerschouwinge de verdorventheden des vleesches, sulcx als die

Galat. 5. vers. 18.

in der daet sijn, ende als naer het leven, aff te schilderen ;
 Soo heeft ons ghedacht dattet noch t'onfen voornemen,
 noch oock den Leser dienstich conde zijn, in ghevalle wy
 het Vlees slechtelicken, slappelicken, ende soo maer effen
 daer henen hadden doen spreken ; alsoo yemant het selve,
 naer ghelijck-maticheyt van foodanighen soet-voericheyt
 aff-metende, ende sich dat by in-beeldinghe niet hoogher
 voor-stellende, lichtelick soude komen te struyckelen, soo
 wanneer hem deffelfs verdorventheden in haer eygen ghe-
 daente, ende ghelijck die in der waerheyt zijn, souden mo-
 ghen bestoken . Niet onghelijck die ghene die den vyant
 hun als swack ende gheringhe hebbende laten in-beelden,
 ende den selven, tē tijde als de slach sal aen-gaen, veel mach-
 tigher bevindende, als sy hun van den aen-beginne hadden
 laten wijs maken, dadelick, door soo onverwachten ghe-
 val verslaghen sijnde, den moet verloren gheven, ende van
 vreesse (soomen seydt) in hare schelpen kruypen. Ofte ghe-
 lijk sommighe Vorsten, die, door de aff-beeldinghe van
 eenighe Princesse, verlockt, ende als verleckert zijnde, seer
 lichtelick een af-keer van deselve komen te krijghen, soo
 wanneer sy nader-handt de selve schoonder in schilderye,
 als in der daet bevinden ; uyt redene dat sy lieden teghen de
 feylen, die het bedriegelick pinceel eerst hadde verbloemt,
 ende nu door het leven naecktelicken werden ontdeckt,
 gheenins en zijn ghewapent, ofte op haer voor-deel en
 staen. Hier by gevought dat de jegenwoordighe beschrij-
 vinghe van het lock-aes der vleeschelicker dertelheden seer
 ghevoughelick sal connen dienen voor een touts-steen aen
 alle die ghene die lust hebben hun selven in het perck van
 den Self-strijdt daghelicx te oeffenen, om alle de by-vallen

ende aenlockende omftandicheden, die Moyses kortelijck ende bedectelijck aenwijft, ende wy (na den aert der Poëfie) wat breeder uyt-meten, by fich felven te overweghen, ende daer uyt te oordeelen off hy fterckte ghenouch heeft om gelijcken aen-ftoot te kunnen weder-ftaen; indien ja, fich in den Heere te verheugen, ende den felven ten hoochften te dancken van fijne ghenade; indien neen, in naerder achtighe te nemen waer hen de fchoen dwingt, ende fulcx ontdeckt hebbende, gheduerichlicken metten ghebede tot Gode, om meerder verfterckinghe, aen te houden. Dese ende dier-ghelijcke andere beweegh-redenen hier (kortheyts halven) niet aen-gheroert, hopen wy dat den billicken lefer niet alleenelijck fullen vernoughen om alle fteenen des aen-ftoots uyt den wege te leggen, maer zelfs oock fullen opwecken om met de dertele invallen des vleefch fijn profijt te doen, gelijk het niet vreemt en is dat de deuchden zelfs de ghebreken haer tot voordeel weten aen te leggen, ende de felve teghens haren aert hun ten goede te doengedyen, mits al voren haer doende aff-leggen hare gewooneelijcke cleederen, mitfgaders haer befnijdende aen hayr ende nagels, gelijk in de Wet bevolen wert datmen aen de Hethitische vrouwen, die in den crijghe gevangen waren, foude doen, aler die tot wijven ende in bywooninghe aen te mogen nemen. Het welcke des te meer alfoo uyt-vallen fal, wanneer de goet-gunftighe Lefer fal gelieven het ooghe te slaen op verfcheyde exempelen der heyliger Schrift, in de welcke het gefpreck, ende de maniere van seggen gemeeneelijck wert ghevoucht naer den aert ende ghelegenthey van den ghenen die fpreect. David ghebruyckt goddeloofe reden, maer in de perfoon van goddeloofe. Salomon

fpreect

Deutr. 22. 12.

*Pfalms 14. 8.
Pfalms 53. 2.*

VOOR-REDE N.

spreekt lichtveerdelick, maer in de persoon van een lichte vrouwe: Iob onbesuydelick, maer in de persoon van Epicurische dwael-gheesten. Ezechiël oneerelick, maer aff-beeldende de gheestelicke hoererye. Niemand en brenge dan hier tot dese onse oeffeninghe andere ooren, als tot de Schrifruer plaetsen te vooren aengeroert. Hier is een hof daer lelien en distelen, daer vergiff-wortelen ende ghenees-kruyden, daer alsem ende honich-korven niet verre van den anderen staen. De Reden-cavelaers leeren dat strijdighe dinghen, d'een teghen d'ander ghestelt, meer uyt-muyten. D'ervarentheyt thoont dat het vier in de gestrengste koude meerder hitte geeft; de hoveniers bewijfen dat rooselaer by ajuy n, loock, ende andere stinckende cruyden, op een en het selve kruyt-bedde geplant sijnde, roosen van uyt nemende reucke voort brengt: insghelijcx dat Bitter uytte schouwe genomen, geleyt en ghespreyt ontrent den wijngaert, menichte van soete druyven veroorsaect. Int corte, wat kalck werter heet, als door kout water? wat dadelboom verheft sich, als door ghewichte? wat Thriakel isser crachtich, als daer slanghe-vlees en adderen-vergiff in vermengt is? Siet, Vrienden, t'isser alsoo met ons ghestelt, dat de weertste deuchden selfs van onse snootste gebreken moeten gheholpen worden. Wy bidden u, recht-sinnighe Leser, ghevoelt aldus, ofte op dierghelijcke wijze van dese onse Bedenckinghe: ende indien ghy sulcx doet, ghewisselick ghy sulste sonder aenstoot, ende niet sonder vrucht lesen. Sonderlinghe indien ghy de spreucke Pauli, Rom.8.6. (die wy tot dien eynde hier vooren int hooft hebben doen stellen) ghestadelick in alle voor-vallen ende in-vallen u aen het herte leght, gestadelick

*Prov. 7. 25. 26.
Etc.
Iob 22. 25.
Ezech. 16. 25. 26.*

*Roosen by ajuy n
ende loock ghe-
plant, vermeer-
deren in reucke.
Theophrast. Siet
het Lant-bouck van
Baptif. Part.*

in-dachtich zijnde dat het verstant des vlees is de doot, maer dat het verstant des gheests is het leven, ende vrede. Aengaende den tweeden perfoon, daer in vertoonen wy de eyghenschappen des Geestes, met een gheheel anderen aert van wapenen ten krijghe toe-gheerust, over al reghel-recht strijdighe gronden legghende teghens de gene die het Vlees te vooren hadde int spel ghebracht, den selven voet daer-in houdende die Moyfes cortelicken aen-wijft by Ioseph ghebruyckt gheweest te zijn; te weten eens-deels ghenomen uyt de *Borgherlicke Redelickheydt*, anderf-deels uyt *Goddelicke Bedenckingen*. Siet (seydt hy) *Uvat in den huysse is heeft mijn beere onder mijne handen ghegheven, soude ick dan sulck een groot quaet doen, ende teghens God sondigen? Ghy jongelinghen dan die in uwe bloeyende jeucht som-wijlen hier en daer door de vloeyende tongen wert aen-gefocht tot ontucht, antwoordt als hier Ioseph doet: Ghy teere jonck-vrouwen (ghelijck toch, ghelijck eene van d'oude seer wel gheseyt heeft, meest yedere Bersebea haren David, ende yeder David sijn Bersebea heeft) als ghy, met de pluym-strijckerie van onkuysheyt, by den eenen off den anderen Venus-jancker, wert ghestreelt, sydy jonck ende niet seer ervaren om sijn scherm-slagen te versetten? Hier sijn u wapenen. Ende al isst soo dat dese onse tegenwoordige oefeninghe maer en schijnt te wercken op de sonde van onkuysheyt, de middelē evenwel, die hier tot intoominge des vleesches werden ghebruyckt, sijn voor het meerderen-deel ghemeen, ende connen ghevoughelick tegens alderley aert van aen-vechtinghe t'onser versterkinghe vruchtbaerlicken werden aen-gheleydt. Het welck in ghevalle by yeder van ons met oprechticheyt des herten in de vreesse des Hee-*

De beweech-re-
denen Iosephs in
sijnen self-strijdt,
zijn tweederley,
te weten Burger-
lick, ende Geeste-
lick.

Hee-
ren

ren ernstelick werde betracht, wy en hebben niet te twijfelen aen een goede ende geluckige uyt-comste.

Wy hebben sonderling de geschiedenisse Iosephs tot dese oeffeninge vercoren, overmits wy in deselve vinden een uytnemende exempel van crachtigen weder-stant jegens de vinnige invallen des Vleesches. David nu al redelick wel be-^{2. Sam. 54. 5.}daecht, ende daer toe gehuwelict, ende mitsdien alreede ver-^{2. Sam. 2. 2.}sien van de hulpe, by Gode tot verschooninge van de menschelicke swackheydt in-ghestelt, die hy oock niet spaerlick, maer vry ruym genouch was gebruyckende, als benevens sijn getroude vrouwen niet weynich by-wijven heb-^{2. Sam. 12. 2.}bende, siende eenmael van sijn dack, om den avont, eens anders wijf, ende mitsdien nauwelick becoort sijnde in eene van sijn vijf sinnen; sy by hem, niet hy by haer, versocht werdende, ende mitsdien onseker van de uyt-comste, moerende ondertusschen eenen derden tot hulpe nemē, ende aen den selven sijn vuylicheyt ontdecken, mitsgaders uyt oorsake van oneere in den selven ghehouden wesen, stort van den eersten aenstoot daer henen. Ioseph daerenteghen een jongelinck, in de hitte sijner jeucht, geenderley behulp tot sijne swackheyte hebbende, niet behouvende te versoucken, maer selfs gheduerichlick versocht werdende, ende dat van de gene die macht hadde te gebieden, aen-gelockt door gelegentheyt van tijt en plaetse, mitsgaders door vaste hope, niet alleenlick van niet geweygert te werden, maer selfs van groote vergeldinghe ende toe-comende weldaet; eyntelick sijnde gevercht en getercht ghelijckelick in alle sijn vijfsinnen, staet evenwel, ja blijft staende als een rotz-steen mid-den int ghewoel van de baren. Iuda, een ouder broeder van desen Ioseph, siende Thamar aen den wech sitten,

selfs met ghedeckten aengesichte, is insgelijcx ter neder ghedreven, uyt inbeeldinghe alleenlick, sy ware daer gheleten om lust te pleghen. Loth, sonder ghesichte, in het duytere des nachts, ende deusicheyt van dronckenschap, sijn dochters ontrent hem gevoelende, is onbesuyfdelick wech gheruckt. Ioseph daerenteghen, door sonderlinghe kracht des Geestes, heeft met uytnemende cloeckmoedicheyt, Vlees en Bloet, leucht en Vreucht, jae het gantsche heyr der verdorventheden, niet alleenlick verwonnen ende overmeestert, maer geketent, geboeyt, ende als ghevanckelick ten toone ghevoert. Voor besluyt: wat een voortreffelicken man (seyter een Outvader) was Ioseph! die, voor een slave vercocht sijnde, vry is gebleven; ghemint sijnde, niet gemalt en heeft; gebeden sijnde, niet verbeden wert; ghegrepen sijnde, ontvloden is.

Magnus vir Ioseph: qui venditus servile nescivit ingenium, ad amatum non admavit, rogatus non acquievit, comprehensus asugit Ambr. lib. de Ioseph. cap. 5.

Wy hebben goet gevonden dese onse oeffeninghe liever by ghedichte te doen, als andersins: Eensdeels om dat de omstandigheden, ende bynaest de gantsche sake, ons toe de poësie schein aen te leyden. Andersdeels om dat de sonderlinge bewegingen, die haer in dese gheschiedenisse vertoonen, met beter aert na de poëtische maniere van schrijven, schein verhandelt te konnen werden. Want ghelijck het gheluyt door de engte van eenich trompet ofte schalmeye veel scherper uytshettert, als off het in de opene lucht los daer henen wierde uytgeblasen: so dunckt ons dat foodanige beweghelicke invallen, gedwonghen ende ghedrongen sijnde in de nauwe reghels der Dicht-konste, met meerder kracht uytbersten, ende dieper dringen in de ooren ende gemoederen van de toehoorders ende lesers, dan of de selve met een wyde ende onghedwonghe maniere van schrijven

Clariorem sonitum reddit spiritus nobis, cum illum tuba per longi canalii angustias tractum potentiore novissime exitu effundit. Cleantes apud Senecam epist. 108.

V O O R - R E D E N .

schrijven daer henen ware ghefelt.

Eyndelijck hebben wy geoordeelt dienstich te sijn voor d'eenvoudige de middelen ende bewijs-redenen, van wegen het Vlees by gebracht (alsoder somwijlen verscheyden in een gespreck vervatet sijn) met cyffer-letteren op de kant aen te teyckenen, ende wederom, daer de selve by den Geest beantwoort werden, met gelijcke cyffer-letteren den Leser aen te wijsen. Als by exempel, neemt dat *Sephyra* in een gespreck (dat is, met een gevolg sonder datter *Ioseph* tusschē spreekt) dry, vier, ofte meer redenen voorstelt, daer door sy *Ioseph* soeckt te verlocken, soo hebben wy elcken middel in haer gespreck met een cyffer-letter aengeteekent, te weten den eersten met de cyffer-letter 1, den tweeden met 2, ende soo vervolgens: ende wederom op elck punct, soo 't selve by *Ioseph* wert beantwoort, op de selve order de cyffer-letters daer by gevoecht: sulcx dat yemant gelesen hebben- de het voorstel van *Sephyra*, ende willende weten hoe het selve ten deele ofte int geheel by *Ioseph* wort tegen ghespro- ken, die en behoeft maer te letten wat ghetal datter op de kant staet, ende soecken dan in de antwoorde van *Ioseph* op het selve getal de wederlegginge.

Dese oeffeninge, gunstige Leser, die ons de langhe en- de verdrietighe avonden des voorleden winters somwij- len kort ende vermakelijck heeft doen schijnen, senden wy u als tot een Mey-gifte. In gevalle u de selve soo lieffelijck niet en dunckt, als de vriendelickheyt van dese maent wel vereyft, so reket dat de stuerheyt haerder geboorte toe, en handelste middelertijt als de byen op dese tijt de bloemen doen.

Suygh over al den besten sin,

Gelijck de bye, niet als de spin.

Ende hier mede Vaert wel. In Middelburgh desen 8. Mey, 1620.

Van de gheschiedenisse voor-ghevalen tus-
schen *Joseph* ter eenre ende *Potiphars* huys-vrouwe ter
anderer sijden, gelijk de selve van woorde tot
woorde by *Mose* wert voor-ghestelt
Genes. 39.

Met bescheyden aen-wijsinghe hoe ende tot wat plaetse
yeder lidt der selver in dese bedenckinge wett verhandelt.

- Joseph* wert aff-ghevoert in *Egipten*, pag. 4.
Ende *Potiphar* een *Egiptisch* man, *Pharaonis* Hof-meeſter, pag. 4.
Ende *Camerlinck*, pag. 30.
Cocht hem van de *Iſmaëlitē* die hem aff-brachten. pag. 14.
Ende de Heere was met *Joseph*, dat hy een geluck-salich man
wert, ende was in sijns heeren des *Egiptenaers* huysē. pag. 40.
Ende sijn heere sach dat de Heere met hem was, want al-
les wat hy dede dat liet de Heere gheluckelicken voort-
gaen door hem. pag. 38.
Alsoo dat hy ghenade vont voor sijnen heere, ende sijnen die-
naer wert. pag. 41.
Die settede hem over sijn huys, ende alles wat hy hadde sette-
de by onder sijnē handen. pag. 38.
Ende van dier tijt aen doe hy hem over sijn huys ende alle
sijnē goederen ghesettet hadde, seghende de Heere des *E-
giptenaers* huys om *Iosephs* wille, ende het was enckel
seghen des Heeren in alles wat hy hadde, daerom liet
hy't alle onder *Iosephs* handen, wat hy hadde. pag. 37.
Ende hy nam hem geenes dincx aen, derwijle hy hem had-
de, dan dat hy at en dranck. pag. 31.
Ende *Ioseph* was schoon ende sijn van aen-gesichte. pag. 31.
Ende

Ende het gheschiede na dese gheschiedenisse dat zijns heeren

vrij haer ooghen op hem vierp.

pag. 6.

Ende sprack, Slaept by my. *

pag. 61. en 62.

Hy weygherde het haer.

pag. 63. en volg.

Ende sprack tot haer, Siet mijn heere neemt hem geenens dincx

aen voor my, wat in den huys is, ende alles wat hy

heeft, dat heeft hy onder mijne handen gedaen; ende heeft

niet soo groot in den huys dat hy voor my verbouden heeft,

sonder u daer in ghy zijn vrij sijt.

pag. 39.

Hoe soud' ick dan nu een sulck quaet doen, ende teghen den

Heere sondigen?

pag. 8. 9. en 44.

Ende sy dreef sulcke woorden tegen Ioseph dagelicx.

pag. 13.

Doch hy en hoorde haer niet dat hy by haer sliep.

pag. 64. en volg.

Doch by haer ware.

pag. 41.

Het ghebeurde op eenen dach dat Ioseph int huys ging sijn

verck te doen, ende gheen mensche van den ghesinne des

huyses was daer by.

pag. 1.

Ende sy greep hem by sijns cleederen, ende sprack, Slaept

by my, doch hy liet het cleet in haerder hant, ende vloot

ende liep ten huys wyt.

pag. 104.

Doen sy nu sach dat hy sijn cleet in haer hant liet, ende haer

ontvloot, riep sy het gesinne in den huys, ende sprack tot hen:

Siet hy heeft ons den Hebreusch en man hier in ghebracht dat hy

ons te schande make, hy quam tot my hier in ende wilde by my sla-

pen, soo riep ick met luyder stemmen.

pag. 70.

Ende doen hy dat hoorde dat ick een gheschrey maecte ende

riep, doen liet hy sijn cleet by my ende vloot, ende liep

wyt, &c.

pag. 104.

* Op de ver-
breydinge de-
ser woordē loope
genoechsaem de-
te gheheele oeffe-
ninghe.

Ver-

VERHAEL.

*Van de geschiedenisfe voor-gevallen tuffchen Ioseph
ter cenre ende Potiphars huys-vrouwve ter anderer zijden,
ghelyck Flavius Iosephus, Ioodsche History-schryver, de selve
beschryft in het derde Capittel des zweeden Boecx van
de Outheyt der Ioden.*

Potiphar een Egyptisch man, die Pharaonis overste Keuckenmeester was, cochte Ioseph van de coop-luyden, ende hy hielt hem eerlick ende wel, ende liet hem inde vrye conften neersterlick en oeffenen, ende versorchde hem met eten ende drincken rijckelicker als andere knechten: jae sette hem ten laetsten een overste over sijn huys-houdinghe. Ende Ioseph nam dese goet-dichheyte met danc aen: doch so en vergat hy om sijnen jegenwoordige nedrigē staet niet sijne aengeboren deuchtsaemheyte, maer bewees metter daet dat wijsheyte onder tegenspoet niet en beswijct, somen die anders recht, en niet alleen ter tijt des geluck gebruyct.

Ende sijns heeren wijff, om sijner behendicheyde, ende schooner ghedaente wille, wert met liefde teghens hem ontfeken, ende liet haer voorstaen dat hy lichtelick soude te beweghen zijn, wellust met haer te plegen, wanneer se maer haren wille hem openbaerde, ja dat hy oock voor een groot gheluck soude achten, wanneer sijns heeren vrouwe hem daeromme aensprake. Doch sy oordeelde hem meer na sijnen tegenwoordigen staet, als na d'oprechtheide sijns edelen aerts: ende hier op ontdeckte sy hem hare begeerte, ende verchde hem om by haer te slapen. Maer Ioseph die sloech haer dat aff, ende hielt voor een groote schande, haer in sulcker saken te wille te zijn, welcke tot groote schande ende nadeel vanden goeden man zijnen Heere soude dienen. Daer toe vermaende hy haer oock van haer boos voornemen aff te staen, ende seyde, dat hy haer in sulcke saken nimmermeer te wille en soude syn: dat se af soude leggen de hope van tot haer voornemen te geraken, ende dat sy sulcx doende hare boose begeerte lichtelic soude doen vergaen: hy wilde liever lijden al wat lijdelick is, dan haren wille te vervullen. Ende hoewel een knecht hem teghen de wille sijner vrouwen niet en behoort te setten, soo is nochtans dit werck soo schandelick, datmen sich sulcx niet en behoorde te onderwinden.

Na dat haer dit alsoo ontseyt was, soo is sy noch te vieriger geworden, en meende evenwel Ioseph en soudet haer niet weygerē; mits welcken also de onbehoorlicke liefde niet op en hielt, so versocht sy't ten anderen mael aen hem, op hope datse hem ten lesten meynde daer toe te brengē. Als daer nu eē hooge feest voor handē was, het welcke ooc de vrouwen plegen te houden, so heeftse haer tegen haren man gelaten als offe cranck ware, ende begaf haer aen een stille ende heymelicke plaetse, ende sochte daer door oorfake ende gelegentheynt om Ioseph te gewinnen: Ende als sy hem alleen bevonden hadde, sprack sy hem aen met veel sachte ende schoone woorden, meer als oyt te vooren, ende seyde: Het ware veel beter geweest, dat ghy van den beginne aen mijn begeerē niet en haddet af-geslagen, maer na mijner belicfte my te wille geweest, aenghesien ick vrouwe van den huysē ben, ende my door uwe liefde soo gants hebbe in nemen ende overwinnen laten, dat hoewel ick hier de vrouwe ben, nochtans genootsaect werde u te comen vleyen. Is nu eenige wijsheyt in u, soo suldy my noch heden te wille zijn, ende wederom vergoeden, wat ghy voormaels uyt onverstandt versuymt hebt: Ist u daeromme te doen gheweest, dat ghy wilt ghebeden zijn, soo doe ick nu dat selve veel vlijtiger als oyt te voren, want ick my daerom sieck ghemaect hebbe, ende uwe liefde hoogher geacht, dan alle vreuchde deses feest-daechs. Soo ghy voormaels gedacht hebt, dat het my niet ernst en is gheweest, soo hebt ghy nu lichtelick te bekennen, dat ick niet bedrieghelicker wijze met u gehandelt en hebbe, aenghesien ick in mijn voorne men bestandich blijve. Daerom soo moochdy nu de aen-ghebodene wellusten ghebruycken, ende haer, die u ten hoochsten liefst, te wille zijn, het welcke u in andere saecken oock nut ende goet zijn sal; anders soo moet ghy mijne toornicheyt ende onghenade verwachten, wanneer ghy u uwe vermeynde kuysheyt liever laet zijn, als mijne gunste. Dat suldy oock sekerlic weten, dat uwe eerbareheyt weynich helpen sal, wanneer ic u by mijnē man verclage, ende segge dat ghy my hebt willen vercrachten: en wanneer ghy schoon met waerheyt omme gaet, so sal nochtans Potiphar mijne woorden meer gelooven als de uwe.

Maer Ioseph en liet hem door al dese woorden (diese ooc met tranen bevestichde) gheensins beweghen, noch met dreyghementen verschricken, dat hy sijne kuysheyt licht achtede, ende haren wille dede;

dede: maer bleef bestendich, ende wilde liever alles lijden ende verdragen, dan oneerlickheyt met haer doen, ende dat volbrengen, daerom hy naemaels in een seker verderven comen mochte. Vermaende haer wat haer ampt was, en wat de echte plicht en getrouwicheyt vorderde: ende seyde dat haer aen sulcx meer behoorde gelegen te sijn, dan aen snoode ende verganckelicke wellusten, daer op alijt van wegen des volbrachten werx, rouwe ende leetwefen volcht, ende daer van de schade niet wederom te rechten is. Soo moeste sy ooc alijt in forge staen, dat de gedaene schande niet uyt en quame: so sy doch daerentegen de liefde ende bywooninge harens mans, stil ende sonder schande gebruycken conde, ende daer by voor God ende de menschen, een vreedsamige ende vrolicke Gewisse mochte behouden. Dattet ooc veel beter ware dat sy by haer eere bleve, en hem als eenen trouwen dienaar in aller onderdanicheyt sijn werck doen liet, dan dat hy wetenschap hebbe van hare schande en oneere, als daer inne mede deel hebbende. Dat het ooc veel beter sy, eener goeder Gewissen, ende der eerlicker wercken hem te vertroosten, dan, na dat de sonde gheschiet is, te vergheefs te hopen datse verswigen soude blijven.

Met dese ende diergelijcke woorden vele, soo gedachte Ioseph deser vrouwen de oneerlicke liefde te benemen, ende haer van haer boos voornemen wederom op den rechten wech te brengen: maer sy hielt hoe langer hoe heftiger aen. Ende nademaal sy met woorden by hem niet en conde vercrijgen, en vorder geen middel en wiste om hem daer toe te brengen so sloech sy de hant aen hem, en wilde hem met geweld dwingen dat hy haren wille doen moeste. Als nu Ioseph yverende over sijn eere, uyt de camer spranc, en den rock, daer by sy hem hielt, achter hem liet, so verdroot het haer seer dat sy ghemist hadde, ende moeste in vreesen staen, dat haer man sulcke boeverie van haer soude vernemen, so nam sy voor haer Ioseph valschelick voor Potiphar te beclaghen, ende haer alsoo aen hem te wreken van wegghen sijnes hoochmoets: ende dachte als een listighe vrouwe, dat het haer profijtelicker ware, eer te claghen als hy: Daeromme soo sat sy gants droevich ende onlustich. Ende hoewel alle hare droeffenisse daer uyt was comende, datse hare dertelheyt met Ioseph niet en hadde connen volbrengen, soo geliet sy haer doch alsoo, als quame alle haren onwil ende toornicheyt daer henen, dat hy hare vrouwelicke eere hadde willen benemen ende berooven.

Als

Als haer man nu wederom thuys quam, ende van wegen harer treuricheyt verschricte, ende de oorſake harer droeffeniſſe weten wilde, ſoo ving ſy aen over Ioseph te clagen, ende ſeyde, Och lieve man ! ghy en zijt niet weert dat ghy leven ſoudet, wanneer ghy uwen ſchandelicken knecht niet ſijn wel verdiende ſtraffe aen en dedet, als die gheſocht heeft uwe echte bedde te bevlecken, ende al ſchoon vergeten heeft op welcker wiſe hy in u huys ghecomen is, ende wat groote weldaden ghy hem hebt bewezen; en in plaetſe dat hy altijt danckbaer tegen u hadde behoort te ſijn, ſoo heeft hy hem aen u echte bedde verſondiget, ende een ſulcke ſchande op een vier-dach, ende dat in u aff-weſen, met my willen volbrengen, waer uyt wel te mercken is, dat hy ſijnen ſchijn geheel ongelijc is, ende dat hy tot noch toe maer eene geveynſde eerbaerheyt ghehadt en heeft, aengheſien hy u als ſijnen heere heeft moeten vreeſen: ende dat hy nu alſo ſtout geworden is, dat is al u ſchult, om dat ghy hem den toom ſo los gelatē hebt, veel meer dan hy aen u verdient heeft, ende dan hy ſelf heeft derven hopen : want als hy geſien heeft dat ghy hem al u goet vertrout, te regheren bevolen, ende hem over de alder-outſte knechten gheſet hebt, ſoo heeft hy gemeynt dat hy oock recht en macht hadde ſijn dertelheyt met u huys-vrouwe te drijven. Tot meerder verſekeringhe van hare beſchuldiginghe, ſoo toonde ſy oock den mantel, den welcken hy hadde moeten verlaten, als ſy hem ſoo hart verſochte.

Poriphar liet hem door des wijs weenen bewegē, geloofde 'tgene ſy ſeyde, ende aen hem oogen-ſchijnelick vertoonde, ende gaf de liefde ſijnes wijs ſo veel toe, dat hy de ſaken vorder niet en onderſochte; prees ſijn vrouwe dat ſy haer eerlick gehouden hadde, gaff den Ioseph onrecht, ende wierp hem in de gevanckeniffe, daer inne men de boos-doenders plach te leggen. Ende het geviel hem ooc ſelve wel, dat hy een ſulcke vrouwe hadde, ende gaf haer dat lof ende de getuygeniſſe, dat ſe eerlicken ende vromelicken aen hem gehandelt hadde.

Ioseph beval ſijn ſake God den Heere, ende en was niet beſwaert hoe dat hy hem verantwoorden ſoude, ende de ganſche handelinghe van den aenvang totten eynde vertellen; maer lede de gevangeniſſe ende dat gewelt met gedult, ende trooſte hem daer mede, dat God de Heere d'oorſake ſijns lijdens, ende de waerheyt ſelfs bekent ware: wiens goedicheyt ende voor-ſorge hy oock daer na metter daet heeft gespeurt.

KORTE TAFEL
Der dinghen in dese Bedenckin-
ghe verhandelt.

A.

- A** Dams ribbe by Lamech eerst in
tween gesplift. pag. 17.
Aff-wesen ende groote besicheyt des
mans by oneerbare vrouwen ten
quaden op-genomen. p. 30. 35.
Aenhouden verwint. p. 31.
Aff-radinghe Iosephs aen Sephyra van
haer voornemen, beyde ende op
haer ende sijns persoons gheleghent-
heyt genomen. p. 7.

B.

- Besicheyt van Potiphar, ontrent sijn
ampt, by sijn wijf mis-duyt, ende
met schijn van reden t'haren voor-
deele getogen. pag. 5. 29. &c.
Begeerlijckheyt inden beginne te we-
derstaen. pag. 8.
Besicheyt des mans, sonderlinge buy-
tens huys, sorgelijck voor d'eerbaer-
heyt van jonge vrouwen. p. 32.
Bedenckinghe, dat de Kercke Godes,
om onser sonden wille veracht wert,
behoort ons van sondigen aff te kee-
ren. p. 39.
Bedenckinge over de onbegrijpelicke
mogentheyt Godes. p. 47. 48. 49.
Beschrijvinge, poetischer wijze, van de
vleeschelijcke vermaeckelijckheydt
der onbedachter jonckheyt. p. 51.
Becooringhe tot vleeschelijcke lusten
vergeleken by een bedrieghelicken
Cramer. 62.

- Beschrijvinghe van de verdrietighe
vreucht der gener die hun vermaeck
soucken by ander luyden vrou-
wen. p. 63.
Booswicht en wert naer het wijsdom
van sijn eygen gemoet noyt vry ge-
sproken. p. 68.
Beschrijvinghe des ghebaers eender
ontuchtiget vrouwen. p. 98.
Beschrijvinge van den aert ende eygen-
schap des Christelijcken Self-strijts
onder de gelijckenisse van een Keet-
ne. p. 111. 112. ten eynde des boucx
toe.

C.

- Cleyne Self-strijt in Ioseph, na dat hy
sijn mantel verlaten hebbende ghe-
vloden was, ende bedenckinge wat
hem in die gheleghentheyt te doene
stont. pag. 105.

D.

- Deuchden sijn des te aenghenamer als
de selve uyt een schoon ende beval-
lich lichaem voorts comen. p. 56.
Dreyghementen Sephyra teghens Ioseph,
indien hy haer verfoeck niet
toe en staet. p. 69. 70. 71. 72.
Danck-segginghe Iosephs tot Gode,
dat hy door middel van des selfs
genade was blijven staende. p. 106.

E.

- Eenicheyt sorgelijck voor de eerbaer-
baerheyt. pag. 31.
Eer-lucht

Eer-sucht onversadelijk. pag. 32.
Ellendighe stant der gener die in over-
spel bevonden sijnde, in haesten ge-
doot werden, ende alsoo in hare son-
den sterven. p. 65. 66.

G.

de Genegentheyt van voort-teelinghe,
ghe, alle dieren van Gode in-ghe-
stort, by den Vleesche verkeerde-
lijck ghebruyckt tot aen-hitsinghe
van dertelheyt. p. 2.

het tegendeel daer van aengewesen
ende aen gereden by Ioseph. p. 9.

Gehoude vrouwen en sijn haers lich-
haems niet machtich. p. 20.

de Geheymenissen van 'thuwelijcksche
bedde aen gheen derde t'openbaren.
p. 32.

Gheleghentheyt om te stelen, maect
dieven. p. 35.

Gheleghentheyt dient waer ghe-
nomen. p. 36.

doch niet ten quaden. p. 36.

Goddeloose invallen van de Epicuri-
sche dwael-geesten. p. 45.

Godt in de jeycht gesocht, wil hem ge-
wiffelick vinden laten. p. 52.

Gode alléen het gront-sop onses le-
vens, dat is, onsen ghebreckelicken
ouderdom, toe te eygenen, is onbe-
tamelijck, en oock gants forghelick.
p. 54.

Gespreck van Sephyra, naer het voor-
schrift der listigher vrouwen, be-
schreven Pro. 7. 15. p. 61.

Gerustheyt des ghemoets is d'alder-
hoochste wellust. p. 69.

Godt te vreesen ende te ontsien boven
alle menschen. p. 76.

Ghelijckenissen passende op den Self-
strijdigen mensche. p. 92. 97.

Gebedt tegens de aenvechtinge van de
vleeschelijcke begheerlijckheden.
pag. 95.

H.

Hoe verre meesters ende vrouwen o-
ver hare dienst-boden te ghebieden
hebben. pag. 14.

Heylsamen raedt tot vermydinghe van
sonde. p. 19.

Hoe verre dienst-boden ghehouden
sijn te gehoorsamen. p. 20.

Heylsamen raet om goeden dienst
van sijn dienstboden te trecken. 20.

Hoe eerbare vrouwen haer teghen ha-
re mannen in den houwelickschen
plicht te dragen hebben. p. 32.

Hoeren vriendelijckheyt gants bedrie-
gelijck. p. 43.

Hoe out Ioseph sy geweest als hy tot
overspel getercht wiert. p. 51.

Hoe groot de kennisse des Selichma-
kers sy gheweest by de Out-vaders.
p. 86. 87.

Hestige schelt-woorden des Vleeschs
tegens den Geest. p. 88.

I.

des Ionckheyt dertelheden, beyde poë-
tischer wijze beschreven, ende door
de Schilder-cunste voor oogen ghe-
stelt. pag. 51.

op de Ionckheyt en mach hem niemant
verlaten om dertelheyt te pleghen,
ende reden waerom. p. 53.

Ioseph

Ioseph een Droomer smadelijk ghe-
noemt by Sephyra. p.61.
Ioseph betoont den naem van Droomer
een eer-naem te zijn, ende verhaelt
de reden waerom. p.67.
Ioseph overleyt in sijn eenicheyt zij-
nen staet, ende met strijdighe gene-
gentheden aengevochten, ver-
toont den tweevoudigen mensche, dat is,
Vlees en Geest. p.93.
Ioseph aen-ghevochten van sijne be-
geerlijkheden, begeeft hem totten
ghebede. p.95.
Ioseph versterckt zijnde, vaert uyt te-
gens het Vlees. p.99.
Ioseph neemt een mannelijk voornemen
teghens alle vordere aenlockin-
ghen der onkuyscher vrouwen. p.101.
Ioseph vlucht, verlatende sijn man-
tel. p.105.
Inval van den Vleeschelicken, van den
weder-geborenen, en van den Ver-
heerlickten mensche, in de bedenc-
kinge van Goet en Quaet. p.119.

K.

Krijghs-knechten van Vlees en Geest
in slach-orden ver-
toont. p.113.
Krijghs-knechten van Vlees en Gheest
beschreven naer het voor-schrift des
Apostels Pauli. p.117.

L.

Lust tot voort-teelinghe in den men-
sche is als een begheerte tot onsterf-
felijckheyt. pag.3.
Lonckende ooghen, voorboden van

ontucht. pag.6.
Lamech heeft eerst twee vrouwen op
eene tijt ghehad. pag.17.
Loth hoe verre, en op wat wijze ghe-
fondicht. p.25.
Liever doot, als onteert te zijn. 77.
Listighe weldaden strecken tot be-
derf vanden ghenen diese ontfangt. p.42.
Liefde en is met ghewelt niet te ver-
crijgen. p.75.
Laetsten aenval van Sephyra, ghelijc-
kelijck op eenen tijt vleyende en
dreygende. p.102.103.

M.

Man en vrouwe moeten vreucht en
droefheyt gemeen hebben. p.29.
Mis-grepen der mannen (buyten o-
verspel) en breecken gheen houwe-
lijck. pag.33.
Menschen sijn als een middel-punct
tusschen beesten en Enghelen van
Gode ghestelt, ende hoe. in de
Voor-reden. pag.1.

N.

Niemant is gheoorloft oock eyghen
goet te misbruycken. p.20.
aen de Natuere te offeren, wat by de
Oude te seggen is. p.52.
de Natuerlijcke mensche en begrijpt
niet de dinghen die des gheestes
sijn. pag.79.
Nieu verbont te maken met alle on-
se sinnen, om die van de sonde te
wederhouden, ende een exempel
des voorghestelt in Ioseph. p.100.
Ooghen.

O.

- Oogen. dertele oogen vensters der be-
geerlijckhey. pag.12.
- Out-vaders. off Abraham, Iacob, ende
d'andere Out-vaders uyt saecke van
lust by meer vrouwen hebben ghe-
woont. p.16.
- wat hier van het beste ghevoelen sy.
p.23.
- Overspel. of het overspel ten tijde Io-
sephs (dat is voor de wet Moyfis) by
Gode verboden, en by de menschen
gestraft sy gheweest: Sephyra drijft
dat neen. p.17.
- Ioseph bewijst het tegendeel. 25. &c.
- Overspels sonde verkleent by den vlee-
sche. p.15.17.18.
- Oogen-dienst van meyffens en knechts
niet prijfelick, als maer gheveynst-
hey wese. p.37.
- Overheydt dient uyt te muyten in stich-
telickhey des levens, p.39.
- Overspel in een slaef by alle volcken
op het hartste gestraft. p.63.
- Onschult en past op geen straet-maren
of klapperien. p.77.
- Overlegginghe der weldaden Gods
wederhout den mensche van sondi-
gen. p.44.
- Of Ioseph strijt hebbe ghehad in de
aen-fouckinghe sijner vrouwen, dan
niet; 'tgevoelen hier over van eenige
Outvaders. *in de voor-reden.* p.7.
- Ooneerbaerhey des wijs, bederf der
huys-houdinghe. p.11.
- Of de weder-gheboren mensche, in
welcken het vlees voor een tijt de

overhant neemt, verliest beyde de
ghemeenschap ende de vereeninghe
met Christo. p.118.

P.

- Princen hoven gheen scholen der se-
den. pag.27.
- Prouf-steen om van sijn dienst-boden
den getrouwicheyt of ontrouwic-
heydt recht te conné oordeelen. 37.

Q.

- Quaet te doen can nimmermeer gele-
gen sijn, p.37.

R.

- Remedie tegens jeucht-sieckte. p.28.
- Redenen van aen-lockinghe van nieus
voort-gebracht by Sephyra. p.89.
- Roosen by ajuyn ofte loock gheplant,
riecken des te liefelicker. *in de Voor-
reden.* pag.11.

S.

- Sephyra (dat is vleeschelijcke lust)
souckt met haren Ioseph alleene te
wesen. pag.1.
- Sephyra ontdekt aen den Ioseph hare
oneerlicke liefde. pag.5.
- Sprekende oogen in vrowen misprij-
selick. p.11.
- Schaemte en Vreesse lijf-schutten van
'vrouwe-volck. p.13.
- Sieckte. eenighe sieckten veroorlaeckt
door gesontheyt. p.15.
- Sieckaert te maken, is sorgelick. 21.
- Schoonheydt des lichaems swaerlick
om te bewaren teghens de aen-val-
len

len ende in-vallen der lusten, p.55.
 off Schoonheynt niet dienstich en sy als
 alleenlijck tot wellust. *ibid.*
 Schoonheynt des lichaems vervalt ende
 verslijt, schoon die niet ghebruyckt
 en wert, p.56.
 een Schoon man is als een vergeldin-
 ding van de maechdelicke eerbaer-
 heyt, p.57.
 Schoonheynts woonstede alleene by
 Gode. p.58.
 Schoonheynt der menschen gants nie-
 tich, *ibid.*
 Sonde, een meester vol groufamer lee-
 lickheynt, p.58.
 Straffe van overspel, hoe in Egypten
 eertijts gebruyckt is geweest. p.63.
 Schrickelijcke straffen van overspel,
 door den yver des mans aen over-
 speelige vrouwen int werck gestelt,
 beyde door poëtische beschrijvinge,
 ende door de schilder-conste den le-
 ser vertoont. 64.
 de Sonden hanghen d'een aen d'ander
 gelijk geschaeckelde ketenen. 71.
 Sinne-beelt van reyne eerbaerheynt. 77.
 Schijn van reden teghens den Self-
 strijt, 80.81.83.84.
 Self-strijts verdedinge, 82.83.&c.
 Schaemte, der vrouwen beste cley-
 nood. 99.
 Self-strijdt bestaet alleenlijck in een
 mensche, doch hier, om redenen,
 verthoont in twee persoonen. *inde*
Voor-reden, p.6.
 Self-strijt, in wat menschen eygentlijck
 valle, 115.
 Self-strijdt en bestaet niet in naeckte

inbeeldinghe, maer in wesentlijcke
 daet, 117.

T.

Teghens de leelickheynt des overspels
 p.10.21.25.28. ende eyntelijck 99.
 Tegens d'onbeschaemtheynt van oneer-
 bare vrouwen, 98.
 Tegens het Vlees. p.99.

V.

de Volmaeckte vrientschap bestaet int
 getal van twee. p.9.
 Veynsen. oneerbare vrouwe listich int
 veynsen, p.15.
 Versouck van oneerlijckheynt aen een
 vrouwe gheweygert, doet de selve
 haer liefde in bitteren haet verande-
 ren, p.69.70.
 een Vrouwe die haer lichaem laet ont-
 eeren, en kan aen haren pol geen an-
 der dingen weygeren. 74.
 Voordeelen het menschelijcke geslachte
 te verworven door de comste Chri-
 sti, p.87.
 Vlucht van Ioseph, 105.
 sijn Vyant te cleynt achten is sorgelijck.
inde Voor-reden, pag.2.
 het Vlees, dat is, onsen verdorven aert,
 en is soo bot en groff niet, als som-
 mige hun inbeelden, maer tē hooch-
 sten listich om allerley verlockinghe
 te verwecken. *inde Voor-reden,* p.4.
 Vergelijkinghe Davids met Ioseph in
 den Self-strijdt ende vleeschelijcke
 bekooringe. *inde Voor-reden,* p.13.14.
 Venus en Cupido niet anders by de
 Poëten als Teel-sucht, ofte ghene-
 gent.

ghentheynt tot verbreydinghe sijnes
aerts, p.3.
Vlees en Gheest van plaetse niet ver-
scheydē, maer onderlinge vermengt
in de siele der menschen, p.117.
Vlees neemt somwijlen de overhant,
oock in den weder-gheboren men-
sche, p.118.
Vruchten van den Self-strijdt hoeda-
nich. p.118.

VV.

Weygeringhe Iosephs, ghegront op de
bedenkinghe van Godes genaden-
verbont mettē sate Abrahams. p.8.9.
Weldaet aen dienstboden gedaen, ver-
weckt gewilligen ende trouhertigen
dienst, p.39.
Weldadicheydt is als de Kalck vande
menschelike gemeynsaemheyt. 40.
Wederlegginge van het ghevoelen der
Epicureen, loochenende de al-om-
tegenwoordicheyt ende voorfienic-
heyt Gods, p.47.
Ware schoonheyt alleenlick by en in
Gode, p.58.
Weelde en overvloet sijn als spooren
tot vleeschelike lusten. 61.
Weygheringhe van oneerlijcke liefde

aen een vrouwe ghedaen, verweckt
ghemeenlijck in de selve rasende
spijt, p.69.70.
Wapenen des Geestes hoedanich. *inde*
Voor-reden, p.5.
Waer toe het dienstich is, Sephyram,
dat is, het Vlees, vleeschelijck spre-
kende in te voeren. *in de Voor-reden,*
Pag.9.
Wat vrucht wy hebben connen uyt de
aen-merckinghe der vleeschelicker
verdorventheden. *in de Voor-reden,*
Pag.10.
Waerom het exempel van Ioseph tot
af-beeldinghe van den Self-strijt hier
gebruyckt wert. *inde Voor-reden,* p.13.
Waerom de Self-strijt Poëtischer wijze
hier verhandelt is. *in de Voor-reden,* p.14.
Wat door Vlees en Geest, in materie
van Self-strijt eyghentlick moet ver-
staen werden. 116.
de Wercken selfs van de wedergebore-
ne onvolmaeckt in dit leven, p.118.

Z.

de Ziele des menschen en slaept niet
pag.67.

**** 2

P E L.

G. Schuyten 1793

PEL. AD DEMETRIADEM

Van Ioseph schrijvende,
seyt aldus :

DE Jongheling wert by sijn vrouwe begheert, en evenwel tot geen begheerlickheit verweekt; hy wert gebeden, en niettemin ontvliet. Dat eerbaer herte en conde noch door de kracht der bloeyender jeught, noch door de groot-achtsaemhey van haer die hem aensochte, in eenighen deele tot ontucht werden vervoert; want niet alleenlick door het aenlockende gesichte, maer genoeghsaem met dadelicke omhelsinge van een vrouwe getercht sijnde, heeft evenwel de vrouwe niet begeert.

Nunquam bella pijs, nunquam certamina desunt;
Et quo cum certet mens bona semper habet.

VELD-TEYCKEN,
Alle eerbare Jonghe luyden toe-
geeyghent.

GHy, die hier fiet een dier met slick omcingelt leggen,
Ey peyft in u gemoet, wat dattet is te seggen,
Koomt opent u vernuft, en staet een weynich stil;
Hier onder wert geseyt, wat dit beduyden wil.
Ghy fiet in desen ring een van de netste dieren,
Reyn over sijn ghewaet, reyn over sijn manieren;

**** 3

Ghy

Ghy fiet in desen ring den witten Armelijn,
 Ghenegen uytter aert om niet besmet te sijn.
 Het slick omvangt het beest. daer is niet uyt te raken,
 Off sijn gepresen bont moest totte mis genaken;
 Doch, mits het reyne dier dit boven al ontfiet,
 Soo valt in de praem van honger en verdriet.
 De keus is wonder scherp. het moet voorseker sterven,
 Off anders sal het slick sijn witte vacht bederven.
 Besiet, wat reynere aert; het beest in desen noot,
 Gaet met een vast besluyt, en kiest de bleecke doot.
 Men fietet evenstaech sijn reyne leden mijden,
 Om, als het neder valt, niet in het slick te glyden:
 Daer leyt het kleyne dier ter aerden uyt-gestreckt,
 En geeft sijn leste sucht, om niet te sijn bevleckt.
 Dit is het eygen beelt, geschildert naer het leven,
 Van Ioseph onsen held, in desen bouck beschreven,
 De bloem van sijne jeucht en is hem niet soo soet
 Als hem een suyver hert, en reyne siele doet.
 Hy, schoon door vuyle lust geweldich aen-gevochten,
 Staet vast op sijn verset, en temt de quade tochten;
 Onkuysheyt ranst hem aen; noch blijft hy buytē schant:
 Hy leyt als in het vier; noch wert hy niet verbrant.
 Hy fiet een jonge vrou, tot hem alleen genegen,
 Hoofs, geestich, wonder schoon; hy laet sich niet beweegē.
 Sy biet hem teffens aen, lust, vryheyt, goet, en eer;
 Hy kiest een reyn gemoet, en weygert even seer.
 Sy roupt, wy zijn alleen; wat sal ons wederhouwen?
 Hy antwoort, onsen God kan alle ding beschouwen.
 Sy roupt, de man is wech, het heck is van den dam.
 Hy antwoort, God is hier, en blijft al even tam.

Sy roept, de soete jeught raet u en my het minnen,
Hy antwoord, buyten echt en moochdy niet beginnen.
Sy roupt, bluft mijnen brant; ick ben te mael verhit;
Hy antwoord, tis een walch wanneer een vrouwe bidt.
Sy roupt, du bist een slaef, in mijnen dienst gebonden,
Hy antwoord, niemant staet ten dienste van de sonden,
Sy spout als vier en vlam, en is gelijk verwoet:
Hy antwoord, geen verdriet en quelt het reyn gemoet.
Sy tiert, hy blijft geset; sy kijft, hy wil het lijden;
Sy vlouckt, hy bidt den Heer; sy dreycht, hy gaet ter sijden.
Ten lesten grijpse toe. Siet, wat een stout besluyt!
Hy laet sijn mantel daer, en strijckt ten huysen uyt.
O eerbaer Jongelinck, die midden in de baren,
Die midden in de kracht van dijne groene jaren
Het vlees hebt over-heert! ô haven van de deucht!
O vader van de tucht! ô spiegel voor de jeucht!
O rots van eerbaerheyt! ô Ioseph, held der helden!
Wie kan, gelijk het dient, u weerden lof vermelden?
Wie prijsen, na den eysch, u vorstelick gemoet?
O rechte campioen! ô ridder, weest gegroet.
Ick hoore niettemin een deel verwaende sotten,
Ick hoor, 'ken weet niet hoe, met onsen Ioseph spotten;
Men noemt die reyne siel een herte sonder moet,
Een toortse sonder vlam, een ader sonder bloet.
Bedaert u, blinde jeucht, en vat het stuck ter degen,
Ghy dwaelt, eylaes! ghy dwaelt, en gaet verkeerde wegen.
Ach tis een lichte saeck wanneer-men wert gevrijt.
Sich met een vrye loop te dienen van den tijt.
Het is een lichte saeck het oogh te laten vallen
Ontrent een schoone vrou, om in de lust te mallen,

Veld-teycken.

Het is een lichte saeck, het ongetoomde vleys
Den breydel aff te doen, te geven sijnen eys.
Het is een lichte saeck, verlockt door rijcke gaven,
Te koelen sijnen brant, sijn eygen dorst te laven,
Sijn eygen lust te doen. Het is een lichte saeck
Gunst, vryheyt, goet, en eer te krijgen met vermaeck.
Maer die, wanneer het vleys met sijn geheele crachten
Koomt dringen op de siel, en prangen ons gedachten,
Die, seg ick, dan verwint, en staende blijven kan,
Dat is een hooch gemoet, een helt, een edelman.
Men roeme, watmen wil, van onvertsaechde sinnen,
Van vorstelick bedrijf, van steden in te winnen;
Geen ridderlick gemoet en kander hooger gaen,
Als in sijn eygen hert de lust te wederstaen.
Laet dan het schamper volck uyt vollen monde blasen
Haer slimme geckerny; laet alle spotters rasen:
Ghy stelt, ô Zeeusche jeucht, u dit exempel voor,
Niet tot een snoode spot, maer tot een eeuwich spoor.
Hoe dat ghy nauwer poocht u lusten in te binden,
Hoe dat ghy ruymmer plaets sult inden hemel vinden,
Hoe dat ghy met het vlees in meerder yver strijt,
Hoe dat ghy by den Heer in meerder vrede sijt.

SELF.

SELF-STRYD.

D A T I S

Krachtighe bevveginghe van VLEES ENDE GHEEST,

Vertoont in de perfoonen van *Jofeph*, ende *Potiphars* Huys-
vrouwe, als hy by de felve wert verfocht tot overspel.

IN-LE Y D I N G H E.

A *Ls Potiphars Gemael, door veelderhande lagen, Genes. 39. 11.*
Had nu en dan geprouft aē Iofeph voor te dragen Het gebeurde op eenen
Den brant van haer ghemoet, en datse sonder vrucht dach, dat Iofeph in het
Nu dickwils had geklaegt en menichmael gefucht; huys ginck
En geeft daerom den moet noch efter niet verloren, om fijn werc
Maer hebbend' in haer self bequamen tijt ghekoren, te doen, ende
En met een slimmen treck verfonten haer ghesin, geē menfche
Spant, beyd' in lijfen geest, haer gansche krachten in. van dē gefinne
Gelijck een machtich vorst, die met vergeeffche tochten ne des huyses
Een vvel gelegen schans nu meermael heeft bevochten, en was daer by.
Biet al fijn knechten op, en, met een nieu ghevvelt, *Captans solitudinem & ad Iosephum sollicitandum opportunitatem, e-*
Vvil meester fijn van als, off blijven in het velt, *amque naeta*
Soo gaet het wrijf te verck. Sy hadde vvaer genomen *supplex blandicijs eum adoritur. Ioseph.*
Een plaetse daer gervis de Jongman moeste komen, *lib. 2. Ant.*
En alsse daer alleen sach haren Jofeph staen, *Iuo. cap. 3.*
Ving, met een soeten lach, aldus haer reden aen.

* Sephyra.

* Alfoo noemen wy hier Poriphars huys-vrouwe, ende nadien wy geenen naem van haer by de Oude en vinden, ghebruycken wy den desen, by eenighe Nieuwe schrijvers (*k en weet niet van waer) aen-genoemen.

Oe lange moedich Quant, salt wyven trots behagen?
 Dat ick mijn herten-leet voor u sal komen klagen?
 Voor u sal dach aen dach verschijnē met ootmoet,
 Gelyckmen voor een prins of voor de goden doet?
 Hoe dat mijn brandich hert in hooger lustē steygert,
 Hoe dat u koel gemoet met meerder crachtē vreygert

En stoot my voor het hoof: dies gaen wy druypen heen,
 Gelyck een vryer doet, die loopt een blauwve scheen.

Woont dan in wyven geest soodanich vreet begeeren,
 Dat ick met lancsaem vier allengskens mot: verteeren?

Mijn bloet, mijn eelste bloet, dat om mijn herte drijft,
 En maer om wyvent vvil noch in sijn aders blijft?

Bedenckt eens wat ghy doet. „ Ten is geen gunst te noemen,

„ Als yemant met geprach een vveldaet moet bequemen;

„ Want datmen lange tijt met smeecken heeft versocht,

„ Al krijgiment schoon om niet, tis dier genoeg gekocht.

„ Wil yemant vollen danck van sijne gunst ontfangen:

„ En late die hen bidt niet al te seer verlangē,

„ Ick houd' alleen den mensch goet-aerdich en beleeft,

„ Die haest verbeden vvert, en tijdelicken geeft.

Hoe meughje, steenich Hert, hoe meughje langer streven

Om aen de groenz jeught den breydel los te geven?

Hoe meughje my soo lang met droefheyt sien vervult?

En met een stegen sin misbruycken mijn gedult?

Wat leyt u geestich breyn, van 'savonts tot den morgen,

Geduerigh om-gevoert met veelderhande sorgen?

Waer toe den vryen loop van wyven blijden sin

Gehouden in bedrvang, gevreygert aen de min?

Hoe kander eenich ding de jonckheyt beter wougen

Als by een aerlich dier te soecken sijn vernougen?

Te spreken mont aen mont, te leyden hant aen hant,

Een die haer gantsche wreucht aen u alleen verpant?

” 1. Het is een eygen aert, een yder aen-geboren, a

” Te laten sijn gemoet door minne-lust bekoren:

Geen menschen hert soo dom, soo onbeleeft, en koel,

” Dat niet en kieft een lieff, dat niet en soeckt een boel.

” Het is een eygen aert, gestort in alle dingen,

” De botten van de jeught met krachten wyt te dringen,

” Geen lant soo onbevooont, geen soo vervooeste kust

” Daer niet en gaet in svvang de soete minne-lust.

Als in de lente-tijt de sucht om voort te telen b

Daelt van den hemel aff, en koopt op aerden spelen,

Het kruyt rijst wyt den gront door hare soete lucht,

En wyt het kruyt de bloem, en wyt de bloem de vrucht.

Vaer dese nieuwe jeucht haer eens koopt neder setten,

Daer wvert het gantsche lant gekroont met violetten,

Met myrten, en camil; het schijnt dat alles leeft,

Vat hare soete geur maer eens bespoeyt en heeft.

Indien ter selver stont haer vocht bestaen te raken

De boomen van het wvout, des wvinters drooge staken,

Gruys van den kouden rijm, kael van den fellen wvint,

Strax is het dorre velt het schoonste darmen wvint.

Gaet Teel-sucht door het bosch? de rouwe dieren springen:

Berweeght se maer de lucht? de wvilde vogels singen:

Genaeckt se voor de strant, al het beschubde vee

Blaest bobbels in de schuym, en huppelt op de zee. c

animalia docuit. Nam jus istud non humani generis proprium est, sed omnium animalium, qua in calo, qua in terrâ, qua in mari nascuntur. Hinc descendit maris & semina conjunctio, hinc liberorum procreatio, hinc educatio. Videmus etenim cetera quoq; animalia istius juris peritia censerî. Justinian. Inst. lib. 1. Tit. 2. in pr.

a Hinc viri ac femina conjunctio- nem. Natura sacrificium ritè appella- vit Aristot. lib. 1. œ- conom. & Plato, Omnes proprio quo- dam nature instinctu incredibili perpe- tuitatis desiderio ait teneri. in Conviv. Sen. de Amor.

b Dat de Poëte in de volgende eeu- wen, ende langhe na de tijden van Ioseph, met de na- me van Venus en Cupido hebben willen te kennen geven, noemen wy hier met een eevvondige ron- dicheyt, als spre- kende in de tale van dien ouden tijt, Sucht om voort te reelen. Ghelijck oock de voor- neemste wijs-gie- rige de hiefde niet anders segghen te wesen als lust tot voort-breydinge sijnes aerts.

c Jus naturale est, quod natura omnia

Bekruyptse dan den mensch, wat maect hy kromme sprongen!

Al lach hy plat ter neer, hy overtuert om hoogh gedrongen:

Hy oeffent sijn verstant, al is hy plomp en rou,

Al is hy luy en traegh, de hant gaet uyt de mou;

Al is hy maer een kluts, hy leert beleefde streken,

Al is hy dom en stom, de liefde doet hem spreken:

Wat dienter meer geseyt? „Niet eer voor datmen mint

„Verschijnt de soete tijt, die jeught en vreught begint.

„Al watter manne-kracht voelt in sijn jonge leden,

„Helt, mette gantsche tocht van sijn genegent heden,

„Naer desen soeten brant; en tracht, van hier off daer,

„Te locken in sijn net een geestich wederpaer.

Hoe groot is u geluck, dat boven ander lieden

De lieffelijcke min u koomt haer gunste bieden!

U maect haer bont-genoot! u, die, om haer genucht,

U levens dagen lang niet eens en hebt gesucht.

Cap. 39.1.

Ioseph wert
af-gevoert in
Egypten.

2. Van dat, uyt so varte tijt, u broeders dy verkochten,

En 't Midiaensche volck naer 'trijck Egypten brochten,

Van doen ben ick u vrou, en Potiphar u heer;

Een man, die niet en acht als vint van ydel eer,

vers. 1.

Potiphar een
Egyptisch
man, Pharaon
nis Hofmee-
ster.

Genegen tot het hoff, en vorstelicke saken,

Genegen om altijd tot hooger staet te raken,

Een hoeft van groot beslach, een ongerusten aert,

Die, om geacht te sijn, noch lijff, noch leven spaert.

Al eer de Dageraet haer lieffelicken wagen

Met roosen heeft bekleet, haer peerden in-geslagen;

Al eer de Morgen-ster haer glants laet dalen neer,

De man is wytten bed, de man is in de vveer

Eer yemant vant gesin: hy doet hem licht ontsteken,

En gaet alleen sijn hoeft met lesen sitten breken,

Blijft in een diep ghepeys, soeckt, overdenckt, en schrijft,
 Tot hem den hoogen dach tot hooger sorgen drijft;
 Dan gaet hy naer het hoff, betreet de groote salen,
 Daer niet als so varen last en moeyten sijn te halen,
 Hier blijft hy in den raet, tot hem de gantsche kop
 Rooekt, als een oven-damp, en draeyt gelijk een top:
 Van daer flux naer de Prins, hier moet hy vveer de sinnen
 Gaen setten op de pees, en op een nieu beginnen
 Te leggen oor aen hoofd: hier ist de beste man,
 Die, mette besten aert, den Coninck streelen kan. a
 Tis noch al niet genoegh; dan gaet hy voorts besorgen
 Kost voor het hof-gefin, voor beden ende morgen;
 Soo datter niet een uyr is van den gantschen dach,
 Daer hy met vry gemoet sijn adem halen mach.
 " Ellendich hovelinck, een slaef van alle slaven,
 " Die naer eens anders treck geduerich hebt te draven,
 " Die niet een beet en nut, als op eens anders smaeck,
 " Laet daer des hofs beslach, en doet u eygen saeck. b
 Als Potiphar aldus van eersten tot den lesten,
 De handen heeft vol vvercx, de kop vol myse-nesten,
 De sinnen vol gepeyns, Ick, sijn vergeten vvijs,
 Vvensch, voor soo hoofschen man een ander tijt-verdrijs.
 Ick vvensch (en naer my dunckt vry met gevvise reden)
 Niet in den slaep alleen mijn nachten te besteden,
 Ick vvensch, nadien de man soo staegh te hooff moet sijn,
 Hem by des Konincx bed, een ander in het mijn.
 Vvien ick hier toe verkies, dat heb ick u voor desen,
 Geluckich jongelinck, tot meermael aengevvesen;
 Mijn oogh en deerlijck sien heeft u voor eerst geseyt
 Vvat voor een heeten brant in my verholen leyt.

a Secretioris aula
 arcanum est regibus
 non directo & fa-
 tuè, sed falsè, & ad
 mixtà quadaã ama-
 bili mordacitate,
 blandiri: quod egre-
 giè Cræsum erga
 Calyssem præstasse
 testatur Herodotus.
 Ita censet Plu-
 tarch.

b Ad alienum dor-
 miunt somnum, ad
 alienum comedunt
 appetitum. Sen.

Vers. 7.
 Ende het geschiede na de se geschiedenisse dat sijns Heeren wijff haer oogē op hem wierp.

Qui amore vincuntur, vincunt habent linguam, ut non ante anthiscere. Plaut.

b... Heu non re vocabilis unquam Cessit ab ore pudor. Val. Flacc. Bene de talibus Senec. lib. de vit. beat. cap. 12. Quod unum habent in malis bonum, perdunt peccandi verecundiam.

c Vna hac in re blauditur, ac supplicat, qua in ceteris imperabat. Pel. ad Demerriad.

„ Wanneer een vierigh hert gevoelt sijn eerste vonden,
 „ De sinnen sijn verstroyt, de tonge leyt gebonden,
 „ De geesten sijn bekayt, en van de vrees gevat,
 „ Het oogh, alleen het oogh spreeckt ick en weet niet wat.

*Jck weet, ghy hebt gesien mijn over-zijdsche loncken,
 Voorloopers van de min, voor-teeckens ende voncken
 Van innerlicken brant; Ick weet, ghy hebt gelet
 Waerom ick nu en dan u riep ontrent het bedt.*

*Jck weet, ghy hebt al lang, oock eer ick heb gesproken,
 Als metter hant gevoelt al wat my heeft ontbroken;
 Noch heestet u behaeght, dat ghy u soo geliet,
 Als of ghy niet met al en wist van mijn verdriet.*

*Vont ick u eenich staen, of neer te sijn geseten,
 Daer niemant ons bedrijsen hadde konnen weten,
 Ghy vloot in haesten vech, by-naest eer ghy my saeght,
 Al offje van de plaets met siveepen waert gejaeght.*

*s. Hier door is my de geest soo hevich aangedrongen,
 Dat beyde schaemt en vrees sijn van my vech gesprongen; b
 Dies heb ick my verkleent, wyt liefde, tegen recht,
 Te bieden mijne gunst, te bidden mijnen knecht. c
 Maer of ick mijnen brant al niet en heb gesvegen,
 Soo kan ick evenwel u sinnen niet bevvegen;
 Want wat ick heb gesucht, gesproken, of geklaeght,
 Ghy latet benen gaen, als offjet niet en saeght.*

*6. Can dan mijn innich vier, mijn loncken, suchten, spreken,
 In u vervrosen geest geen soeten lust ontsteken?
 Voorvraer, der vijl u hert door vwoorden niet ontlaet,
 Soo sal ick vorder gaen, en komen totte daet.
 Maer neen. ick houdet vast, ghy sult u laten raden,
 En onser beyder jeught met soete lust versaden,*

Wel aen dan, vrolick hert, en speelt niet meer de beest,
Ontrent een aerdich lijff en dient geen stuyre geest.

Joseph.

WAt gaet u aen, Me-vrou, my wederom te prouven,
En, door een nieuw verfoeck, u dienaer te be-
drouven?

Ick ben, met siel en lijf, voor u, en uwten man;

Maer sulck een quaet te doen, Ey lieve! swijghter van.

Ghy hebt in u alleen, dat hondert ander menschen,

Wt gantscher herten gront van Gode souden wenschen;

Ghy sijt een edel bloem, een peerel van een vrou,

Alleenlick (watje doet) blijft uwten man getrou.

Off wel een soet gelaet, beleeftheyt van manieren,

Bevallickheyt van spraeck, een jonge vrou verciere;

Indiense midd'ler tijt haer eere draeght te coop,

Soo isfet min als niet, met al den gantschen hoop. *a*

Ghy, van soo grooten huys, van vorstelicken bloede,

Van lijf soo overschoon, soo hooge van gemoede;

Ghy huys-vrou van een heer, veel meerder als een graef,

Te worden tot een boel van een geringen slaef! *b*

Een by-fit van u knecht! wat soudy gaen beginnen?

Waer glijt u broos gemoet? waer gaen u domme sinnen?

Hoe? sal het eel vernuft, de woonplaets van de deucht,

Nu werden overheert van uwe kriele jeucht? *c*

Sal u verheven geest, een richtsnoer vande reden,

Een siele vande siel, een moeder van de seden,

*neret: Officij quoque sui ipsam monebat, jurisque conjugalis ac consuetudinis, jubens hujus
majorem habere rationem quam momentaneae libidinis. Joseph. d. loc.*

*a Ornet prudentiam
verecundia, quod-
que praeipuum in
feminis semper
fuit, cuactas in te
virtutes Pudor su-
peret, inquit Hie-
ron. ad Colantiã.
lib. 2. Epist. 20.*

*b Adulterium cum
serua sordidus, a-
pud veteres, appella-
tum fuit; cum sola
cohabitatio cum
seruo servitute coër-
ceretur. Videri enim
in servitute con-
sensisse qua seruo se-
se conjunxisset, in-
quit. Tacitus.*

*c Hortabatur
ipsam ut mor-
bo suo repug-*

Een voelter vande tucht, nu werden uyt-gebluft,

Door op-geheven schuym van onbefuyfde lust?

Al, wat u leyt int hooft, en sijn maer vyse droomen,

Maer tochten van de jeught, ghy sultse licht betoomen,

Indien ghy (soo't betaemt) met uwve feylen twiſt.

» Een brant, die eerst begint, wert lichtelick gesliff.

» Wie sich van vuyl bejagh wil houden ongeschonden,

» Moet heftich weder-ſtaen 'tbeginſel van de sonden;

» En, van den eerſten af dat hare wortel ſpruyt,

» De tacken neder-ſlaen, de ſchoten roeyen uyt.

» Want ſoomen niet en ſtremt des ſondes eerſte ſtuypen,

» Soo falſe door den menſch, gelijk een kancker, kruypen,

» En waſſen in de ſiel tot een geſette ſtam: a

» Dus ſchut (gelijkmen feyt) de ſchape voor den dam.

» Wie dadelick bedwingt des jonckheys ſotte grillen,

» Kan, ſonder groot beſlach, sijn herte weder ſtillen,

» En werden dat hy was; dies iſt de beſte ſin

» De tochten van de luſt te dempen int begin. b

Dan ſchoon ghy waert geneygt (dat niemant ſal gelooven)

Door ſoo een korte vreucht u eer te laten rooven,

Soo hebby lijckewel den rechten man niet veur,

Maer klopt, in dit geval, voor een verkeerde deur.

Soud ick mijn eerbaer lijf, mijn weerde vat, beſitten

In uyt-gelaten drift van onbeſchofter hitten?

Soud ick, door vleech en bloet vervoert, gelijk eē beeft,

Mijn tochten voeden aen, en bliffchen uyt den geest? c

Sal een van Abrams ſtam, die Godes heylich weſen

Wt al den woefſten hoop des weerelts heeft geleſen,

Geheylicht tot sijn volck, en, voor der aerden gront,

Gekoren tot sijn erf, geſtelt in sijn verbont;

a Als de begeer-
lickheyt ontfan-
gē heeft, baert ſy
de ſonde, ende de
ſonde als ſy vol-
bracht is, brengt
de doot voort.

Jacob. 1. 15.

b *Affueſcat animus
ſollicitā pervigili qua
cuſtodia diſcernere
cogitationes ſuas. Et
ad primum animi
motum, vel probare,
vel improbare, quod
cogitat, ut bonas a-
lat, malus ſtatim ex-
tinguat.* Pel. ad
Demetriad.

Verf. 8. en 10.

Hy weyger-
de het haer,
ende en hoor
de haer niet,
dat hy by
haer ſliep.

c Soude ſulcken
man als ick ben,
vlieden? ſeyde de
goede Vorſt Ne-
hemia. *Neh. 6. 11.*

Verf. 9.

Hoe ſoude ic
dan nu ſulck
groot quaet

doen, ende
teghen God
fondigen.

Sal een van Abrams stam, een sone der ghenade,
Een eerst-gheboren helt uyt Goddelicken zade,
Een Conincklicke vorst, een uyt-gekoren pant;
Gaen werden tot een slaef van vleeschelicken brant?
Sal ick tot vuyl bejach gebruycken dese leden,
Daer in het reyn verbont des Heeren staet gesneden?
Sal ick, op eenen dach, verliefen siel en eer?
Dat wil de goede God gehengen nimmermeer.
1. Maer wat een vreemt belluyt! God heeft in alle dingen
Gestort een seker kracht, om voorts te willen bringen
Een maeckfel sijns gelijk: dus pleecht onkuys bejach,
Ghy fiet, tis al te klaer, dat dit niet sijn en mach.
Wat poocht u listich hert, door af-gerichte streken,
Vuyl koper onder gout ons in de vuyst te steken?
Wy werdent al gewaer: ghy dwaelt, gewis, ghy dwaelt,
Daer is geen vuyle lust van Gode neer-gedaelt.
Tis waer dat onse God heeft van den aenbeginne
In menschen ende vee geplant de soete minne:
Tis waer dat onse God tot allen heeft geseyt,
Wert, door een vruchtbaer saet, op aerden uyt-gebreyt.
Maer als de eerste mensch uyt slijck was voort-gecomen,
Heeft God den selven mensch een weder-paer genomen,
Vleesch van sijn eygen vleesch; been van sijn eygen been:
En heester by gevoecht; *Ghy twee en sijt maer een.* a
" Het lieffelickste soet dat eerbaer herten wenschen
" Is maer een enckel paer van twee geliefde menschen;
" Een derde, wie het sy, en paster niet met al,
" Al waermen mint, en meent, is twee een vol getal. b
" Tis God, die man en wijs, als met sijn eygen handen,
" In reyne min verplicht, en hecht met vaste banden

a Ex Adamo coe
separatur in fami-
nam, rursumque,
quod divisum fue-
rat, nuptijs copula-
tur. Hieron.
b Perfecta amicitia
inter pares, inter
binos. Ault. Eth.
Mijn beymde
en is maer eene.
Cant. 6. 8.

« God heeft niet veel, maer eene vrouwe gheschapen: ende den manne bevolen den wijve, ende niet de wijven, aen te hangen. Soo is dan dese eerste insettinghe des houwelijcx alleen maer van een man ende eene vrouwe, Gen. 2. 24. Ende alist dat Moses dese woorden stelt by Adam gesproken te sijn, so werden nochtans de selve by Christo (Matth. 19. 6.) Godetogeschreven, waer uyt men verstaet dat Adam aldaer door Gods ingeven, olte door eenen Prophetische geest ghesproken heeft. Siet 1. Cor. 6. 16. Eph. 5. 37. Fankel. in notis.

b *Noli peccare, nam Deus videt, Angeli astant, Diabolus accusabit, Conscientia testabitur, infernus cruciabit.*

- » Dit onverscheyden paer: Tis God, die 'trechte bedt
 » Heeft met een eygen merck versegelt en beset. «
- » Wie schent des Heeré werck? gewis, té waer geé wondet,
 » Dat God met vlamlich vier, met blixem ende donder,
 » Met allerley ghevaer d'echt-schenders over-viel,
 » En dempte metter daet haer God-vergeten siel.
- » Wie Godes tempel schent, dien wil God weder schenden,
 » Aff-nemen alle gunst, den segen van hem wenden,
 » Vervullen meer en meer (ghelijckmen dickmael siet)
 » Het lijff met vreemde quael; de siele met verdriet.
- » God is een reyne geest, van onbevleekter oogen,
 » Hoe soud dat suyver Licht den vuylen brant gedoogen
 » Vant onbesuysde vleesch? hoe soud des Heeren straff
 » Oyt van de boeven gaen, van hoeren laten aff?
- » God woont in onsen geest, de geest in onse lijven;
 » Wie salder vuyle lust in Godes huys bedrijven?
 » Wie salder voor het oog van sijnen grooten God,
 » Verachten sijn bevel, vertreden sijn ghebodt b?
2. Tis waer, gelijc ghy segt, mijn heer heeft gantsche dagen
 Een pack van swaer gewicht op sijnen hals te dragen;
 Maer dat daerom sijn vrou mach slaen van achter uyt,
 En is, na mijn verstant, geen redelick besluyt.
- Hoe? sal een sunich man met gantscher herten woelen
 Tot voorstant van het huys, en 't wijff haer lusten koelen?
 Sal yemant, nacht en dach, sijn crachten spannen in,
 En sijn aelweerdich wijff verslempen het gewin?
 Sal Potiphar int hof naer hooge staten jagen?
 Ghy in u eygen huys u eer te coope dragen?
 Hy vrient sijn van de Prins? en ghy van uwven knecht?
 Me-vrou (met u verloff) dit hevet al te slecht.

- „Laet yemant buytens huys, sijn hert en gantsche leden,
 „En wat hy kan en weet, in sijn beroep besteden,
 „Soo't onder dies de vrou maeckt binnens huys te bont,
 „Daer is geen pompen aen, het schip moet in de gront.
 „Wat baet een neerflich man? geen winst en kander veste,
 „Indien het dertel wijf haer leden geeft ten besten:
 „Alwaer een kriele vrou haer geylen schoot ontsluit,
 „Daer is geen houwen aen, 'twil al ten huysse uyt.
 „Al wat een man vergaert, dat kan een wijf verstroyen;
 „Al wat een man verpaert, dat kan een wijff vermoyen,
 „Al wat een man bejaeght, al is de winste groot,
 „Dat kan een hetsich wijf doen smelten in haer schoot,
 „Laet yemant, waer hy wil, tot hooge staten koemen,
 „Speelt sijn gemael de beest, soo valter niet te roemen:
 „Wat isset van de mans? haer eer en gantsch bedrijf
 „Hangt aen het snootste deel van eenich dertel wijf.
 „Te swijgen mette tong, te spreken metter oogen,
 „Sijn saken, int gemeen, die niet te veel en doogen:
 „Dies wie in sijn gemoet is van een goeden gront,
 „Die swijge metter oog, en spreke mette mont.
 Te sien op u gesicht, het oog daer op te setten,
 Gestaeigh op u gelaet te loeren en te letten
 Is uwer maechden werck, die sijnder toe geset;
 V oogh is haer een peyl, u woort een vaste wet.
 Een knecht, in tegendeel, heeft sijn gesicht te keeren
 Alwaer hem wijft en stiert de goede wil sijns heeren;
 Dat moet sijn baken sijn in alles wat hy doet,
 Dat is de vaste ster daer hy naer seylen moet.
 Dit heb ick soo betracht, mijn heere salt getuygen,
 Ick wil tot aller stont na sijn bevelen buygen;

Verf. 10.

Hy en hoorde
 de haer niet
 dat hy by
 haer ware.

a Quid tuum malum, o mulier, tam intentè intueris?

quid illi tam crebro vagantia lumine facis, quid spectare libet, quod manducare non licet?

Bernar. de Humil. grad. q.

b Ut ignis, ubi foenū aut culmum arripuerit, sine mora simul ac materiam attigerit, flammam lucidam accendit; ita ignis concupiscentia simul ac per oculorum intuitū formam elegantem attigerit, animum statim exurit. Aug. in Psal. 123.

c Haurit virus peritura, et perituros paritura. Bernard.

d Indien u ooghe boos is, soo sal u geheele lichaem duyfter sijn. Mat. 6. 22. *Innocens intuitus affectu sit nocens.* Greg.

e Nemo est ex improvidentibus qui relinquē sibi debeat. Senec.

f Salitudo est quae etiam virū fortem precipitat in reatū. Petr. Bles. Ep 9.

g Magna pars peccatorū tollitur, si peccaturis testis assistat. Senec.

Loca sola nocent, loca sola caveto. Ovid.

Maer met een los ghebaer te loeren op Me-vrou,
Ick weet dat dit mijn heer niet wel bevallen sou.

Wat gaet u aen, Me-vrou, het oogh te laten schieten
Op dingen, die u lust doch niet en mach genieten? *a*

Wert u het weelich vleys geprickelt van de jeucht,
Gaet, daer ghy sonder schand u lusten boeten meucht.

Ghy had u vant begin behoort te wederhouwen

Met soo een kriele sin u dienaar aen te schouwen,
En doen ghy werd gewaer een vonck van desen brant,
Te keeren u gesicht, te toomen u verstant, *b*

Ghy weet, off weetjet niet, ghy dientet wel te weten,

Dat Eva, 't eerste wijf, haer eerst-mael heeft vergeten
Door haer nieuw-gierich oog, dat heeftse wech geruckt,
En ons, haer deerlick saet, tot in de doot gedruckt. *c*

» Het oog, alleen het oog, kan gants den mensch ontrusten,
» Het is een open deur, een inganck van de lusten;

» Die, sonder goet beleyt, die vensters open doet,
» Krijcht, lichter als hy meynt, een dief in sijn gemoet, *d*

4. Tis waer, ick heb getracht met alle vlijt te mijden

Op dat u los gemoet my niet en vont besijden
In kamer off prieel; ick weet te wel, ick weet

Hoe licht dat sich de mensch in eenicheyt vergeet.

» Geloof tet: eenich sijn heeft al te groote krachten,
» Het kan ('ken weet niet hoe) vervoeren ons gedachten,

» En wecken op een vier, al waret schoon gebluft;

» Een heymelijcken houck, een hol van quade lust. *e*

» Soo haest de broose mensch, alleenlick met sijn beyden,

Sich ergens neder set, hy laet hem licht verleyden:

» Dus wildy sijn verlost van dees broot-droncken pijn,

» Soo neemt geduerich acht om niet alleen te sijn. *f*

Heeft

Heeft Lust u Schaemt en Vrees geraden wech te stieren,
Soo hebby wech gejaecht al wat u soud vercierien;

» Want schoon een jonge vrou met gout behangen gaet,

» Tis al maer waterverw, ontbreeckt haer dit cieraet. *g*

» God heeft, en eerbaer Root, en Angst, met bleycke kaken,

» Bevolen nacht en dach ontrent de vrou te waken:

» Dies als het vrouwe-volck die schutters niet en acht,

» Soo is haer teere schoot een poorte sonder wacht. *h*

Noch oogh, noch elachtich woort, kan uwe saken stijven,

Dus, wildy sijn geraen, soo laet u voorstel blijven:

Want hoe ghy vorder gaet, en onbesuyfder malt;

Hoe dat u dwaes gebaer my min en min bevalt.

Wel aen dan, voor besluyt, en laet de malle stuypen

Van d'onbedachte jeucht niet verder u bekruypen;

» De lust wert int gemeen met drouve pijn besuert:

» Tis ver het beste geck, dat niet te lang en duert.

*g Verecundia insign-
ne mulierum decus
& ornamentum.
Ann. Robert.*

*h Duo animi à Deo
dati custodes, Pu-
dor & Timor.*

*Ees plus courtes fol-
lies sont rousiours
les meilleures. Gall.
proverb.*

Sephyra.

AL hebby mijn versouck nu meer-maels aff-geslagen,

De moet is even groot; ten sal my niet vertragen:

Ick ben noch die ick was. » 't Sy datmen jaeght, of mint,

» (Ick weetet noch van out's) die aen-hout, overvvint.

» De key vvert van den drop allengskens uyt-gegeten,

» Het stael vvert door de lucht en metter tijt versleten:

Al valt de eycke-boom niet juist ten eersten slach,

Hy buycht sijn sleyle kruyn op 't eynde van den dach.

Ghy weet, ick ben de vrou; dies mach ick u gebieden,

En wat my wel bevalt dat moet voor al geschieden:

Vers. 10.

En sy dreeff
sulcke woor-
den teghen
Ioseph dage-
licx.

Verf. 1.
Potiphar
kocht hem
vande Isma-
ëlitien die
hem af brach-
ten.

a De heeren van
lijf-eyghene off
gekochte slaven,
hadden recht o-
ver de selve van
leven ende doot.

In potestate, inquit
Imperator, sunt ser-
vi dominorum, qua
quidem potest as ju-
ris gentium est, nam
apud omnes perag-
gentis animadvertit
re possimus penes do-
minos in seruos vita
necisque potestatem
suissol. 1. vers. 1. ff.
de his qui sui vel.
alie. lur. sunt.

b Ex jure gentium,
quod omni huma-
no generi commune
est, bella orta sunt,
& sequuta captivita-
tes & servitutes,
ait. Iustinian. Inst.
lib. 1. Tit. de lur.
nat. vers. jus autem.

c Satius quidē
erat primus pre-
cibus non re-

puquantem cedere, idque vel dignitati precantis deferre, vel amoris vehementie, quā cogentis
oblita me Dominam, ad tam abjecta descendi. Sapiens tamen si vel nunc cedas & prius erra-
tum corrigas. Si prius diffidebas, no tentari te malitiosè certo argumeto colligere potes, quia
in eadem voluntate persisto, quare, &c. Ioseph. d. loc.

Ghy sijt om gelt gekocht, en in mijn dienst geset;

U lijff koomt u niet toe, mijn wyl is u een wvet.

De vrou kan niet een ding haer knecht te voren leggen,

Dat hy aen haer bevel, met reden, mach ontseggen.

Wvel doet dan mijn gebodt. En waerom soudy niet?

Al wat ons eygen is, staet onder ons gebiet.

U gantsche lijff is mijn, ick machet ja bederven,

Jck machet (soo ick wvil) een wreede doot doen sterven: a

En mach ick, naer mijn sin, besteden het geheel;

Soo mach ick, des te meer, gebruycken yder deel.

Ten staet u geensins wry u tegens my te setten,

Ten sy dat ghy met een springt buyten alle wvetten,

En deses lants gebruyck; naer alle landen recht

Doet yder wat hy wvil met sijn gekochte knecht. b

Het had u wvel gevoecht, indien ghy my voor desen

Had liefd', als u vriendin; en eer, als vrou, bevrvesen:

Maer dit is nu voor-by, dien mis-slach is geschiet,

En hoopt maer, zijdy wvijs, d'een seyl op d'ander niet. c

tHeeft u misschien gedacht, dat al mijn vorich woelen

Alleenlick heeft gediens om u den pols te woelen;

Alleenlick om te sien hoedanich dat ghy waert,

Maer neen; en acht my niet van soo geveynsden aert.

Indien u dat belet, ghy moocht u wry verhoeden

Te dragen in den geest soodanich quaet vermoeden,

Ghy kont, wvanneer ghy wvilt, vernemen metter daet

Dat beyde lijff en siel voor Ioseph open staet.

Daer vvert op desen dach, voor mannen ende vrouwen,

Te Memphis op het slot, een groote feest gebouwen,

U heer is derwaerts aen, en meest het gantsch gesin :

Maer ick, die niet en acht als uwe soete min,

Ick heb den gantschen dach als sieck te bed gelegen, a

Om, voor een hooffsche feest, met u mijn vreucht te plegen :

Mijn heer stont heden op, ick bleef alleen te bed ;

Tis evenwel noch pijn, noch koortse, die my let :

Gesontheyt maect my sieck b " Een vreemden aert van vonden

" Heeft jeucht en vveeldich bloet de menschen toe-gesonden,

" Die vvoelen ons aen 'thert: haer eygenschap en kracht

" En heeft noch (soo my dunckt) geen mensche recht bedacht :

Voor my, ick spreke ront. 'ken vveet niet van haer vvesen,

Dit vveet ick al te vvel, dat ghy my kont genesen,

En dat mijn koorts hier in van auder koortsen schilt,

Sy moet verdreven sijn alleen van die sy vuilt.

4. Koomt Potiphar in huys, ick settet op een steenen ;

Koomt Joseph daer ontrent, mijn vveedom is verdvveenen.

Mijn lijf is sonder pijn: maer 'therte leyt en jaeght.

Ick ben ghesont en sieck, al naer het u behaeght.

Nu koelt dan mijnen brant, vervult mijn soet verlangen ;

En laet doch mijnen geest niet meer in tvvijsfel hangen ;

Schept, lieve, schept een moet ; jaeght in het open velt

Daer al het jonge bloet sijn hoochste vveuchden stelt.

5. Laet varen diep gepeys, en voucht u tot verblijden ;

Vvat schatet eenich mensch, een druysken van ter-zijden

Soo stil te plucken af, dat selfs de eygenaer

(Die noch genouch behout) dies niet en vvert gevvaer ?

Vvat mach u trots gemoet veel op u vaders roemen ? c

Ten isser niet soo breed : ick hebbet al vernoemen.

" De gheschiede-
nisse deser saken
wert van Iosepho
in het 3. Cap. van
sijn 2. Boeck van
de outheyt der
Ioden verhaelt,
soo, als wy de sel-
ve op den naem
van Sephyra hier
in-voeren, ghe-
lijck de Leser ter
selver plaectse
sien kan.

*AEgritudinem
ad hoc finxi,
& festi latitia
tuae consuetu-
dini posthabui.*
Ioseph. d. loc.
b Quo magis sani
sumus, hoc magis li-
bidinis astus insa-
nis. August.

" Dit wert voort-
gebracht tot we-
derlegginghe van
dat Ioseph te vo-
ren sich gheseyt
hadde van Abra-
hams stam te syn,
ende mit filië, &c.

Memphis, ten dien tijde de hoofst-
stadt van Egypten, alwaer de Coningē haer hof hielden, en was maer ontrent 50. mijle van Hebron, daer Jacob woonde, alhoewel Augustinus schrijft van 300. mijlen, het welke een mis-greep is, want hoe sou- den de broeders van Joseph het coorne soo verre met hare ezels gevoert hebbē, son- der het selve op den wech te ver- teeren? *Merc.*

Agar, een Egyptische maecht. *Gen. 16. 1.* Eenige meynen datse by Pharao aen Abraham sy geschoecken, ten tijde hy Sara, door Gode vermaent sijnde, wederom gaf. *Will. ad cap. 16. Genes. vers. 3.*

Dit is het laster-
lick gevoelen van de Manicheen, die Abraham ende d'ander Out-va-
ders becladden mette smaet van dertelheyt, ende vleeschelicke be-
geerlichheyt in het stuck van de by-wijven: doch werden van Augustin. trefselick wederproken, *lib. 16. de Civitate Dei.* Siet hier naer in de Antwoorde van Joseph.

g Lamech is d'eerste gheweest, die het veel-wijvich houwelick heeft in-ghevoert, nemende op eenemael te wijve Ada ende Zilla. *Genes. 4. 19.*

*Ick vveet, soo vvel als ghy, al vvat ter is geschiet,
't Lant daer u vader vvoont en is soo verre niet. d*

Ick sie, ghy gaet den gang van al de vvreemdelingen

Die van haer vaders huys vvertellen groote dingen,

En als men dan het stuck eens ondertasten sal,

Soo vint men 't slecht genoegh, of dickvils niet met al.

6. Vvat! heeft die groote Vorst, wyt vvien ghy sijt gesproten,

Niet sijn manhaftich saet vvel elders wyt-gegoten?

Niet Agar, sijne maeght, besijden af bedeckt,

En, buyten echte trou, den Jhmael vvervveekt?

Een maeght van dit gevvest (e) heeft hem soo vvel bevallen,

Dat hy, nu out en grijs, van nieuws bestont te mallen, f

En vvert als vveder jonck: siet vvat een soeten aert

Van vrouwen, oock van outs, het rijk Egipen baert!

7. Maer vvieter svvijght, of spreeckt, ghy mooght dit stuc niet drijvve,

V vader Jacob selfs slaapt by vverscheyden vvijsven,

Schoon Lea vvas sijn vrou, de man en had geen deegh,

Tot dat hy in den arm sijn lieve Rachel kreegh:

En noch vvaest niet genoegh. T vvee lodderlicke maeghden,

Die, op haer vrouwen vvoort, haer soeten maechdom vvaeghden,

V versten sijnen lust: quam Silpha desen nacht,

Soo vvert de naeste reys hem Bilha toe-gebracht.

Vvat vwildy dat ick seg? besiet u gantsche steden,

Vvaer hout hem doch een man met eene vrou te vreden?

Den echten staet, vvel eer maer over t vvee gestreckt,

Is door den langen tijt nu vviyder wyt-gereckt.

Dat God tot Adam sprack, en vvert niet meer gebouwen.

Siet! Lamech heeft van outs aen t vveederhande vrouwen g

g Lamech is d'eerste gheweest, die het veel-wijvich houwelick heeft in-ghevoert, nemende op eenemael te wijve Ada ende Zilla. Genes. 4. 19.

(Eer Adam noch ontsliep) zijn heeten brant gestift,
 En Adams harde rib al doen in tweeën gesplitst. h
 Een yder (soo ick hoor) neemt veel of luttel vrouwen,
 Na dat hy met zijn haef kan heerlick onderhouden.
 Is dit u niet genoeg? soo denckt op twee Loth,
 Die, met een wylder lust, ging buyten het gebodt.
 En wie doch heester oyt des hemels sovre plagen
 Om soo een soet bedroch in lijf of goet gedragen?
 Soeckt, waer ghy soecken wilt, daer is geen harde wet,
 By God off by den mensch op t'overspel geset. i
 9 10. Indienmen overslaet den loop van onse tijden,
 Men siet onechte lust met lossen toornen rijden,
 En draven over t'velt: let op het gantsche lant,
 Het overspel is spel; echt-braccke sonder schant. k
 Ten is niet lang geleen, dat Pharo dede vieren
 Den aenvanck zijner Croon, na t'prachtich hofs manieren,
 De Princen al gelijk, en adel kleyn en groot
 Was door het gantsche lant tot dese feest genoot.
 Mijn Heere was gelast om ernstelick te letten
 Hoe datmen yder een ter tafel moeste setten
 Naer eysch van sijnen staet. Hier waerdy med' ontrent,
 En ick had al den dach het oogh op u gevent.
 Mijn plaets was boven aen, daer meest al princen saten;
 Ick hoorde dees en geen eerst heusselicken praten
 Van al des weerelts loop, maer na den derden dronck,
 Sprack yder over hoop, soo dat de sale klonck.
 Hier ondervvont hem een want overspel te spreken,
 En bietet soet bedroch, en noemdet hoofsche streken
 Kort-vvijlich voor de jechte: en spotte mette geen
 Niet, die het quade doet, maer die het heeft geleen. l

h *Vnam costam in
 duas divisi.* Hier.
 i *Notam adulterij
 non punit non solum
 ave tam antiquo,
 sed & Romanorum
 Reipub. ante Augu-
 stum quidam inure-
 re non verentur. de
 Romanis contrariū
 asserit Herod. Rer.
 Jud. lib. 7. cap. 4.
 de Hebrais etiā tem-
 pore Iosphi vide
 qua ipse respondet.
 k *Antiquum & va-
 rus est alienū, Post-
 hūm, lectum
 Concutere atque sa-
 cri Genium contor-
 nere fuleri. Juve-
 nal. Sat. 11.
 l Belleforest be-
 klaegt hem op fe-
 kere plaatsē, dat
 te sijnen tijde de
 saken in eenighe,
 zelfs Christen ho-
 ven, so verre ver-
 loopen warē, dat
 het overspel niet
 meer als voor
 eē hoofsche gee-
 flicheyt gerekent
 en wiert: Ende
 dat het slimste
 van al is (seyt hy)
 als de sake int o-
 penbaer coomt,
 soo wert, de gens-
 die het ongelij. k
 licht, meer bespot
 als hy die het sel-
 ve doet: uyt welc
 leelick misbruyc
 de ghewoonlickē
 schimp-namen,
 van horen-dra-
 ger, Kouckouck
 ende diergelij. ke**

gesproken zijn. Vaste merck-teyckenen van de verdorventheyt der eeuwe. *Ridere vitia & in vijs ridere
 primis ad peccatum gradus, & suprema simul sculis licentia est.* Heyns. Epill. ad Primer.

Hy was (gelijck my docht) een van die schamper gasten,
Die vronder zijn gene ycht een yder aen te tasten:

Hy stroyde ganck op ganck veel rancken in de griel,
Daer van ick, hier en daer, een streeck off twee ontviel.

'ken weet niet hoe het koomt, dat naer eens anders vruchten
Wy, met een dieper lust, verlangen en versuchten

Als naer ons eygen goet: 'ken weet niet wat ons jaeght,

Dat ons eens anders vee, meer als het ons behaeght. (a)

„ Geen mensch en heester treck te drincken uyt rivieren,

„ Die met een quistich nat voor onse deuren svrieren. (b)

„ Waerom vvert nutte spijs somrvijlen niet gesocht?

„ Tis al te kleynen gelt daerom sy vvert gekocht.

„ Set yemant aen een boom vol lieffelijcke peeren,

„ Al wat niet hooch en hangt, en sal hy niet begeeren:

„ Men acht geen leegh gevvas, al iset noch soo goet,

„ Het fruyt smaectt alder-best, vanneermen klimmen moet.

Set in het hoender-kot een vat vol koren-granen,

Ghy sult u eygen aert sien in den aert der hanen,

Want schoon het dertel boen mach eten met ghemack,

Noch schraeftet in de stoff, en laet den vollen back.

„ Wat scherp is in de mont, dat doet de spijsse smaken;

„ Tis peper, zout, azijn, die goede sauce maken,

„ Geeft kinders soete koeck, en vrouwen nieuwen most.

„ Vvat op de tonge bijt, is rechten manne-kost. c

„ De swoeper vint vermaeck, vanmeer hy lekker beten

„ Ontfutselt aen de kock, mach in het duyster eten;

„ En soo ghy vraeght vvaerom hy dese kueren doet,

„ Hy segh, met vollen mont, gestolen broot is soet. d

Int kort, hy vvisst soo veel hier op by een te halen,

Dat my een krielen droom int hooft bleef liggen malen

a *Quidquid domi
est, vile est. Senec.*

b *Affiduum omne
in fast dium verti-
tur. Senec.*

c *In fanti melimela
dato, mihi fundat
avitum*

*Consulibus prisca
condita testia me-
rum. Martial.*

d *Dulce pomum, u-
bi custos abest. Plu-
tarch. Erot.*

Sy (te weten het
ontuchtich wijf)
spreekt totten
dwafen, Deghe-
stolen wateren
sijn soet, ende het
verborgen broot
is noodelick.

Prou. 9. 17.

By-naest den gantschen nacht ; dies werd ick doen gevvaer
 Dat ick meer als de kost gedragen had van daer. e
 Hier leerd ick alder-eerst het overspel verkleenen,
 En dacht, Tis niet soo quaet als ander lieden meenen ;
 „ Al is set vry wat vuyt' t'gunt datmen drinckt off eet,
 „ VVat schadet aen de mensch vvanneer hy't niet en weet.

e Est aliquid prater
 vna quod ind: ps-
 tas. Ovid.

Joseph.

1. **H**Out op, het is ghenoech. Laet aff van my te quel-
 len,
 Al woet de gantsche zee, een rots is niet te vellen ;
 Want naer een lang gewoel wert anders niet verrecht,
 Als dat een driftich schuym is eynde vant gevecht.
 „ Den besten raet van al, om sonden te beletten,
 „ Is van den eersten af een vast besluyt te setten,
 „ En met sijn eygen hert te maken een verbont,
 „ Van noyt een vinger breet te wijcken aen de sond.
 Ick ben van God geleert met vleesch en bloet te strijden,
 Niet voor een reys alleen, maer staegh en t'allen tijden,
 Tot dat de boose schoot vant schadelicke saet,
 Vertreden van de geest, niet weder op en gaet. a
 Dit heb ick soo betracht, en daer op wil ick wercken,
 Ick weet, de goede God sal my hier in verstercken,
 Ten eynd' ick staende blijf, en trede mette voet
 Al watter voor gewoel ontstaet in mijn gemoet.
 2. Tis waer, ghy sijt de vrou : daer voor wil ick u kennen,
 Mits dat ghy kent u man, en niet en tracht te rennen
 Daer ongetoomde jeucht en quade lust gebiet.
 En spreeckt niet al te breet, ghy sijt u eygen niet.

a Die volstandich
 blijft tot dé eyn-
 de sal salich wer-
 den, *Matth. 24. 14.*
Apec. 2. 20.

Schoon u dit spel behaecht, mijn heer is niet te vreden,
 Ghy sijt meesterfs' van my, niet van u eygen leden,
 Niet van u eygen schoot, noch van u eygen eer.
 Ghy sijt (ick kent) mijn vrou, maer Potiphar u heer.
 En nademael ghy weet de rechten uyt te leggen,
 Soo bid ick u, Me-vrou, vergeet doch niet te seggen,
 Dat, naer dit eygen recht, » eens yder echte wijff
 » Is vrou van haren man, niet van haer eygen lijff.
 Begeerdy metter daet u woort te sien volbringen,
 Gebiet, wat eerlijck is, en niet als goede dingen,
 Want soo u snoot bevel met recht en reden vecht,
 Soo ben ick buyten dwang, al ben ick uwe knecht.
 » Geen slaef en is soo verr' in dienstbaerheyt verbonden,
 » Dat hy behouft te staen ten dienste van de sonden;
 » Dies alffer heer off vrou yet schandelijcx gebiet,
 » Een knecht doet vollé dienst, schoon hy en doetet niet.
 » Ghy dwaelt, indien ghy meynt dat yder mette saken
 » Die staen in sijn gebiet, mach alles doen en maken
 » Naer dattet hem gevalt. geen mensch heeft dit gesach,
 » Dat hy verkregen goet tot quaet gebruycken mach.
 » Daer is het gantsche lant ten hoochsten aen gelegen,
 » Dat yder een sijn goet door wettelijcke wegen
 » Verkrijgh en oock bewaer: dat is het rechte wit,
 » Waer op een yder mensich al wat hy heeft besit. *b*
 Me-vrou, onthout dit woort, ghy sulles u bedancken,
 » Gebruyckt te geener tijt u knecht tot quade rancken,
 » Off anderfins, indien ghy desen raet veracht,
 » Al wat ghy hem gebiet sal wesen sonder kracht.
 » Als yemant, die u dient, u eere moet bewaren,
 » Soo moochdy sijnen hals met geenen dienst beswaren

*b Interest reipubli-
 cae ne quis re sua
 male utatur.*

- » Als die hem wel bevalt; off soo ghy't anders doet,
 » Hy sal u goeden naem vertreden metten voet;
 » Hy sal door al de stadt, op wegen ende straten,
 » Noch slimmer als het is, van uwen handel praten.
 » Dus soo ghy sijt geneycht om wel te sijn gediënt,
 » Maeckt noyt van uwen knecht u heymelicken vrient.
3. Ick heb in mijn gemoet geen lusten willen voeden,
 Maer niet (geloof tet vry) uyt eenich quaet vermoeden.
 Daer is geen menschen schrick die heerft in desen geest,
 Ick ben voor mijnen God, en niet voor u, bevrees t. c
4. Dat u gesonden mont weet voor u man te hygen,
 En is niet al te pluys; ghy mochtet beter s wygen.
 » Tis menichmael gesien, dat die den sieckaert maeckt,
 » Wert, met een ware plaegh van Godes hant geraeckt.
5. Hoe los rolt uwe praet! ick bidde, » leert u wachten
 » Het schendich overspel soo lichten saeck te achten,
 » Denckt dat een snoode boef steelt aen een eerlick man
 » Dat hy sijn leven lanck niet weder geven kan.
 » Ick ben genoegh geleert, dat onder alle sonden
 » Die 'smenschen hert begaet, geen vuylder wert gevonden
 » Als drift vant dertel vleys; maer 't slimste noch van al,
 » Is yemants echte vrou te brengen tot een val. d
- » Het onbeschofte rot van al de vuylichkeiten,
 » Als vyandschap, en twist, gaet buyten onse leden,
 » En scheyt hem van de mensch wanneer hy die begaet,
 » Alleen de boose lust als binnen ons bestaet: e
 » Die kruypt door gants het lijff van hoofde totte voeten,
 » Men voelt se door het merch en al de beenen wroeten,
 » Geen zenuw stater stil, en niet een eenich deel
 » Is in den ganschen mensch, dat blijft in sijn geheel.

*c Timor Domini,
 Janitor animi,
 Bernard.*

*d De Heere be-
 waert de onrecht
 veerdighe tot
 dē dach des oor-
 deels, om gestraft
 te werden, doch
 aldermeest de ge-
 ne die nae den
 vleesche wande-
 len in onreynē be-
 geerlichkeiten,
 2. Petr. 2. 9. 10.*

*Nous mangeons
 bien & bevrons
 (dict quelque un
 a ce propos) com-
 me les bestes; mais
 ce ne sont pas atti-
 ons, qui empeschent
 les offices de nostre
 ame Mais ceste-cij,
 a scavoit celle de la
 quelle nous parlons
 icy, meēt toute pen-
 sée sous le joug,
 abrutit & abestit
 par son impuostie
 toute la Theologie
 & Philosophie qui
 est en Platon. par
 tout ailleurs vous
 pouvez garder quel-
 que decence, ceste-cij
 ne se peut seulement
 imaginer que viti-
 euse ou ridicule.
 e 1. Cor. 6. 18.*

f Overfpeel is een groote fonde: Hoe foudē ick fulck een groot quaet doen, feyde Ioseph, Gen. 39. 9. jaē behelst in ſich ses andere fonden.

1. Overtredinge van Godes ghebodt.
2. Schendinghe des houwelix.
3. Besmettinghe des lichaems.
4. In-voeringhe van verkeerde kinders.
5. Ontvreemdinge van wettige erfenisſe.
6. Verweckinge van Godes gramſchap over landen en ſteden.

g Te weten dat Godte voren geſproken hadde, aennopende de eerste inſtellinghe des houwelix, Gen. 2. 24.

b Off ſchoon by eenighe Schrijvers het gebruyck der by-wijven, mitſgaders het veel-wijvich houwelick der Ertz-vaderen, op verſcheyden manieren wert verſchoont, ende als gheoorloft wert voor-gheſtelt. 1. Ofte als voor de Wet gheſchiedt ſijnde, ghelijck *Ambros. lib. 1. de Abrah. cap. 4.* ende *Durandus, in ſententia 4. cap. 33.* meynen. 2. Ofte door heymelick in-given Godes, ghelijck het ghevoelen is van *Pe-rez. in cap. Gen. 16. diſp. 1.* 3. Ofte om datter ſekere verborgene geheymenisſe door is voor-ghebeelt ghe-weest, daer van ghelproken wert *Gal. 4.* naer de meyninghe *Ambros. lib. 1. de Abrah. cap. 4.* Ofte om meerder voort-ſeelinghe van kinderen, als aengeweten wert door *August. lib. 3. de Doctrina Chriſt.* 5. Ofte om dat ſulx doen ter tijt wert geſeyt gebruyckelick gheweest te ſijn, mede naer de meyninghe *August. ter ſelver plaetſen.* Soo is nochtans (onſes oordeels) voor het geſontſte ghevoelen te houden, dat ſulx in de Ertz-vaderen ſy gheweest een menſchelicke ſwackheyt, nochtans alſoo dat de ſelve hier in niet en ſon-dichden teghens haer ghemoeft, maer alleenlick nyt onwetenheyt, als ſulcx ten dien tijde haer by Gode noch niet gheopenbaert ſijnde. Ende al iſſet ſoo dat God her ſelve uytdruckelicken heeft veroorloft, ſoo iſſet nochtans ſulx, dat God door een goederieren ende vaderlicke oogh-uyckinge in ſtilheyt ſulx genadelick in de ſelve heeft voorby gegaen, gelijk den Apoſtel in een andere gelegentheyt ſeyt, dat God de tijden der onwetenheyt over ſiet, Act. 17. *Willis. ad 15. cap. Gen. Num. 5.*

» Soo haest als dit vergiff koomt over ons gekropen,
 » Ons krachten ſtaen bekayt, ons geesten ſijn verſopen,
 » Wy liggen gansch en gaer in vuylicheyt verſmact,
 » Wy ſmelten in de ſond', ons lijf is enckel dracht.

Sal ick dan in den arm een overſpeelſter vaten,
 En ſijn, met lijf en ſiel, van mijnen God verlaten?

Sal ick gaen jagen na mijn ongeſchickte luſt,
 En maken mijnen geest bedroeft en ongeruſt?

Sal yemant Ioseph ſien in overſpel gevonden,
 Een pomp van alle quaet, een goot van alle fonden,
 Van vuylheyte en maras, daer in de ſlimmen aert

Van alderley vergif te ſamen is gepaert? f

Neen, dat en mach niet ſijn, 'ken kant in my niet vinden,

» Tis beter door den geest de tochten in te binden,

» Te houden in bedwanck het onbeſuyſde bloet,

» Te kieſen voor de luſt een onbeſmet gemoet.

6. Laet aff eens anders doen hier voor den dach te halen,

» Exempels gaen te los, en menſchen konnen dwalen.

Wy ſtaen op Godes woort, (g) dat is een vaſte wet,

» Dat moet ons richt-ſnoer ſijn, dien regel is geſet.

De daet van Abraham kan t'uwver baet niet ſtrecken,

» Men mach geen eygen vuyl met yemants feyl dedecken. b

- Hy heeft geen anders vrou, geen anders trou besmet,
 Geen valichen erfgenaem in yemants goet geset;
 Hy heeft door vuyl bejach sijn Sara niet bedrogen,
 Maer is door haer beleyt tot dese daet bewogen; i
 Hy heeft door krielen brant sijn nieren niet verhit, k
 't Wt-breyden sijnes volx was sijn voornaemste wit.
7. Wat brengdy Jacob voort, en diergelijcke saken?
 Ten dient niet om het stuck der vrouwen goet te maken;
 „Heeft God het manne-volck een voor-recht toe-ghe-
 staen,
 „De reden wijstet uyt, ten gaet geen vrouwen aen.
 „Wil yemant met een wijff verscheyde mannen paren,
 „Geen moeder heeft de macht een seker kint te baren;
 „Geen kint en kander sijn, dat eenich seker man
 „Met billick onderscheyt sijn vader noemen kan.
- Des kan u loos beleyt niet een exempel geven,
 Dat oyt Hebreuschsche vrou, door vuyle lust gedreven,
 Haer onbevleekten schoot, haer trou en rechter-hant
 Meer als aen eenen man, voor desen heeft verpant.
 Heeft Sara oyt geseyt, tot Abrahams bedroeven,
 'k En krijgh by u geen kint, ick wil het elders proeven?
 Wy weten al dat neen: noyt wasser eerbaer mont
 Die sulcke woorden sprack, veel min de daet bestont.
- Is Rachel, schoon belust om kint te mogen dragen,
 Haer leven oyt vervoert tot sulcke snoode vlagen?
 Wy weten al dat neen: noyt heester echte vrou
 By ons soo wijt gereckt de banden van de trou,
8. Wat mooghy van den Loth vol-mondich komen spre-
 ken?
 Ick weet, een vroom gemoet heeft mede sijn gebreken;

*i Voluntatem illius,
 non voluptatem
 suam implevisse;
 accepisse, non petisse.* Hy heeft be-
 tracht niet sijn
 eyghen lust,maec
 sijns wijfs be-
 geerte, hy heeft-
 se (te weten Hagar)
 van haer ontfan-
 gen, niet ge-eyst.
*August. lib. de Ci-
 vit. Dei cap. 15.*
k Castius utabatur
(scil. Abraham)
plurib., quam nunc
una, inquit Au-
gust. & tandem
cöcludendo, ó vi-
rum viriliter foemi-
nis utentem! Con-
juge temperater, an-
cilla ob temperater,
nulla intemperater.
 Hy ghebruyckte,
 seyt Augustin. met
 meerder tucht
 veel vrouwen, al-
 mé nu eene doet:
 ende eyndelick be-
 sluytende, O wat
 een voortrefse-
 licken man (seyt
 hy) die de vrou-
 wen mannelick
 wist te ghebruyc-
 ken, sijn huyl-
 vrou soberlick,
 sijn dienstmaecht
 gehoorsaemlick,
 geene onmatelic.
lib. 16. de Civit.
Dei. cap. 15.

En als het sondich saet maer krijght een klein begin,
Dan kruyptet voort en voort, en wortelt dieper in.

In Loth was geene lust (*l*), ghy sullet noyt beweerden,
Dat in den goeden man was eenich quaet begeeren.

God selfs is sijn getuygh, want, om sijn vromen aert
Wert hy, een eenich man, uyt al het lant gespaert.

Hy had voor hem gesien de vreesfelicke voncken,
Waer door, en huys, en hof, en vee, en mensch versoncken:

Noch had hy naderhant vermist sijn weerde vrou,
Hier door lach sijn gemoet versopen in den rou;

Om welcken swaren druck van hem te doen verschuyven,
Nam hy tot sijn behulp het soere sap van druyven,

Doch mits hy wat te veel dronck van het krachtich nat,
Is sijn vervoerden geest van dronckenschap ghevat.

Hier in heeft Loth gefaelt, dies heeft hem God geslagen
Met deusicheyt van breyn, en onbesuyfde vlagen,

Met dofheyt van verstant, soo dat hy niet en wist
Waer in hy, door den dranck, sich selven had vergift.

„ Wanneer de swacke mensch tot sonden wert gedreven
„ Besyden wil en weet, dat wil hem God vergeven;

„ Hy die ons herten kent, als vader van den geest,

„ Let op des menschen wil, en weeght die aldermeest:

„ Maer met geslagen raet, en voor-bedachte streken,

„ Te rennen na den brant, daer voor is niet te spreken:

soo seer metten wijn is beswaert geweest, dat hy van alles niet en heeft geweten. Andere, dat hy niet soo seer door den wijn is over-vallen geweest, als om sijne onmaticheys wille van Godde is geslagen met den geest van dommicheyt, ende ongevoelickheyt: waer by eenighe voegen, dat hem sulcx te meer is over ghecomen ter oorfake van sijn onghelooove, overmits hy den Enghel, eerst op den bergh, ende daer naer tot Zoot, over zijne behoudenisse niet geloof en hadde. *Willt.* Hoe het sy, *Deceptio Loth ebrietas, & quam Sodoma non vicit, vina vicerunt, uritur ebrius flammis mulierum, quem sobrium sulphure flamma non attigerat.* De dronckenschap heeft Loth bedrogen, ende de wijn heeft verwonnen den genen die Sodoma niet en heeft comen overwinnen, droncken sijnde is hy door vlammen der vrouwen verbrant, die, als hy nuchteren was, de sulpheren vlamme niet en heeft geraeckt, gelijk seer wel hier op aengemerckt heeft *Hieron.* Tis daerom noodich sich te voegen naer het segghen des Apostels, *Ephes. 3. 18.* *Et*

crincht niet droncken in wijn, waer in overdaet is, maer wert vel des geestes.

» Sijn jeucht te hitfen op, de lust te voeden aen, (staen.
 » Dat kan, noch voor den Heer, noch voor de mensch be-
 Ghy hebt, en tijt, en stont, u faken t'overleggen,
 Noch springdy buyten spoor, en laet u niet gefeggen,
 Loth wift niet wat hy ded', vermeestert vanden wijn.
 Ghy fiet en kent het quaet, wat fal u onschult sijn?
 » 9. Ghy dwaelt, indien ghy meynt dat God de vuyle vaten
 » Vol onbeschoften brant heeft sonder wet gelaten,
 » En sonder rechte straf. de wetten vande trouw
 », Sijn juyft op eenen dach geschapen mette vrouw. *a*
 Des Heeren reyne geest haet alderley gebreken,
 Maer laet sijn grammen moet noch boven al ontfteken
 Op overspels bedroch, en slaet met swaerder hant
 Den uytgelaten tocht van desen vuylen brant.
 Heeft niet de boose lust verweckt de felle baren,
 Die over t'hoochste top der bergen sijn gevaren,
 Tot boven inde lucht? was niet het gantsche lant
 Om deser sonden wil een water sonder strant?
 Heeft God aen mensch en vee yet anders willen sparen,
 Als eenich kleyn getal van wel-gevoechde paren?
 Al t'ander vuyl gespuys, een ongetrouden hoop,
 Is met de felle vloet gebleven in de loop.
 Is dit noch niet genoeg, ick wil u vorder leeren:
 Het is wel eer gebeurt, dat Abram quam verkeeren
 Hier in des Coninx hof, met Sarai sijn gemael,
 Alwaer hy wert getouft, met vriendelick onthael.
 Om sijner vrouwen wil, die hy sijn suster noemde;
 En als geheel het hof van hare schoonheyt roemde
 By Pharao den Vorst, wert sijn verdwaelde fin
 Door geyle lust geraeckt, ontfteken van de min.

a De insettinghe des huwelix, gelijk die geschiet is, *Gen. 2. 24.* verbiet by noorelick ghevolch het overspel; wát twee menichen een vleesch sijnde, houden op van sulx te wesen, so haest eene van beyde met een derde een vleesch wert.

Genef. 6. 4. ende Genef. 7. 13.

Doch als de jonge Prins de vrou had laten halen,
Liet God op gansch het huys van uwen Coninck dalen

a Ende de Heere
plaegde Pharao
met groote pla-
ghen, ende zijn
huys om Sarai
Abrams wijs
wille. *Gen. 12. 17.*
15. 6.

Een ongehoorde plaegh, een onbekende straff, *a*
Tot hy aen Abraham sijn vrouwe weder gaff.

Plaeght God een grooté vorst, die maer ter goeder trouwen
Heeft lust tot yemants wijf; wat voor een swaer benouwe

Wil komen op een slaef, en op een dertel knecht,
Die met op-setten wil sijns meesters eer bevecht?

b Siet daer, ghy
zijt des doots om
des wijs wille.
Gen. 20. 30.

Soo ghyse niet
weder geeft, we-
tet dat ghy des
doots sterven
moet, ende alles
wat uwe is. *vers.*
16. 17.

Als Abraham daer naer na Gerar was getogen,
Heeft God den Vorst aldaer (al was hy schoon bedrogen)

Niet inden droom bestraff, en metter doot gedreycht, *b*
Om dat sijn kriele geeft tot Sara was geneycht?

Siet wat gestrenger woort! Abimelech sal sterven:
Noch wil ick boven dien het gansche lant bederven

Indien ghy niet terstont de vrouwe weder sent,
Gelijck ghy die bequaemt, gaef, suyver, ongeschent.

c Wat hebbe ick
aen u gefondicht,
seyde Abimelech
tot Abram, dat
ghy een sulcke
grootte sondé wou-
det op mijn rij-
ke brengen?

Gen. 20. 9.

d *Genes. 38. 27.*

Thamar werdt
voor een over-
speelster beschul-
dicht, ende by Iu-
da des doots
weerdich geoor-
deelt, als beloof-
t sijnde met Se-
lach sone van Iu-
da, ende misdien
als om overspel.
Willet 38. cap. Gen.
vers. 24.

God wil dan (soo ghy siet) geen overspel verdragen,
Ten kan oock nimmermeer een eerlijck man behagen:

De Vorst van Gerar selfs, heeft met een vollen mond
Het overspel verklaert te sijn een groote sond: *c*

En soo ghy draeyt het oogh ontrent de vette weyden
Daer Iacob en sijn volck een machtich vee geleyden,

Ten kan te geenem tijt by yemant sijn getooght
Dat Hebron sonder straf het overspel gedooght.

Was Thamar niet by-naest int duyfter graf gesonden
Om datse buyten echt met kinde was bevonden?

Voorwaer, ten had geweest door het verkregen pant,
Sy ware voor een hoer ghewisselick verbrant. *d*

En denckt niet in u selfs, dat Iuda dese wetten

Wt eyghen sin bestont om Thamars wil te setten,

Hy was noch hoochste macht, noch rechter van het lant,
 Hy moest een uyt-sprack doen na dat hy wetten vant. e
 Maer waer toe dient u toch t'exempel onser magen?
 Indien ghy't recht begrijpt, ten sal u niet behagen:
 Dat Sara haren man, dat Rachel heeft gedaen,
 Is gansch een ander streeck als ghy hier pooght te gaen.
 Ghy elders eenich deel van uwven man besteden
 Die metten gansch en man u niet en hout te vreden!
 Ghy uyt beleefde gunst te wijcken van u recht
 Die oock uw's heeren deel wilt geven aen de knecht!
 Ghy aen u man een vrou beneven u te schencken!
 k En loovet nimmermeer, ten is oock niet te dencken;
 Waer pleechter doch een wijf, wiens hert in luste weyt,
 Het voor-recht van de vrou te geven aen de meyt?
 11. Wat pooghdy t'uwer baet hier in het spel te bringen
 De rancken van het hof, en praet der hovelingen?
 Off klap die dees en geen, met ongeschickt geral,
 Wt-snabbelt in de wijn? ten sluyt doch niet met al:
 Wat! sal het dertel hoff aen eerbaer herten geven
 Het richt-snoer vande tucht, een regel van het leven?
 » Neen, neen. wie naer een wit van goede seden schiet,
 » Verkeere niet te hoof, de deucht en woonter niet.
 » T'gehoor van dwaes geral, en fouteloose reden
 » Belmer een vroom gemoet, verkeert de goede seden,
 » Verweckt een krielen sin, geeft sporen aen de sond;
 O! wacht u eerbaer oor, wacht voor een vuylen mont.
 Maer wat een slimmen hoop, die vreuchde stelt in saken
 Niet soet, maer soet geacht, om datse bitter smaken!
 Het moet een selsaem spooock, een vreemt gebroetsel sijn,
 Dat rust stelt in gevaer, en blyschap in de pijn:

e Al meynen eenige dat Iuda een wet maeckte, ende dit vonnis uyt sprac als eē Vorst, Rechter, ofte wel als een hooft van den gefinne; soo wert nochtans meest ghehouden, sulx geschiet te zyn na de wetten van den lande, ende niet naer eenich nieu recht by Iuda aldoen in gestelt, om vele redenen hier te lanck om verhalen. siet *Mercor.* ende *Iun.* op dese plaetse.

— *Exeat mala*
Qui vult esse pius.
 Luc.

Boose reden bederven goede seden. *1. Cor. 15. 33.*

*Labuntur nitida,
scabrisque tenacius
herens.*

Wech vliegen, slim gespuys, die niet als in de sweeren
En vuylen etter-dracht u selven kont geneeren;

Wech egels, die geen smaeck en vint als in het bloet;

Wech ezels, die gestaegh in distels leyt en wroet:

Prijft ons geen dingen aen, beswaerlick om bekoemen,
Des somers killich ys, des winters verffche bloemen.

» Wie met gemeene kost sijn hunger niet en bluft,

» Die heeft een snoepers keel vol ongesonde lust.

Waer isser oyt een wraet soo hol en graegh gevonden,
Die kost, by dees en geen bequalstert en geschonden,

Slockt sonder kiesheyte op? wie kruypter in een bedt

Daer t'lijnwaet is verfoolt, de dekens sijn besmet?

Een ander heeft den dauw uyt dese roos getogen,

Een ander heeft het waes van dese druyf gefogen,

Een ander heeft gesmaeckt t' vergult van dit gebraet;

Voor ons en blijft niet, als dat een ander laet.

» Is yemant sieck van jeucht, en wil hy sijn genesen,

» Sijn hulp behoort een maecht, geen anders vrou te wesen!

» Dien kranckē dient eē kruyt vers uyt den hof gepluckt,

» Niet by eens anders hant te voren uyt-gedruckt.

» Daer twee met reyn gemoet en onbevleekte lyven

» Te samen sijn gevoucht, om eeuwlich soo te blyven,

» Tot dat de bleecke doot haer vaste banden scheyt,

» Is ergens rechte lust, soo isset daer geleyt.

» O wat een soet vermaeck, daer in de jonge jaren,

» Twee herten, eens gefint, te samen kornen paren!

» En hebben, int gebruyck vant onbevleekte bedt,

» Dit voor een vasten troost; *God heeftet in-geset.*

» Maer als een dertel wijff, geneycht tot alle schanden,

» Gaet aen een vreemden pol eens anders goet verpanden,

» Daer

*Hiberna rosa, affi-
vanivus.*

- » Daer is geen lust met al: men vint geen rechte vreucht,
 » Daer yemant sijn vermaeck af-fondert vande deucht.

Sephyra.

MAer wat een sotten klap! ghy meught u tochten laven,
 En wy, ellendigh volck, en sijn maer arme slaven,
 Geboren (soo ghy meynt) ten dienste van de man,

Die dickmael ons besouckt, als hy niet bet en kan.

» 1. Ten sluyt (mijns oordeels) niet, dan, als de geest der mannen

» In vrellust henen sruemt, de vrouwen uyt te bannen

» Van allerley vermaeck: de vreucht, ghelijck de pijn,

» Dient in het echte bed gemeen en een te sijn.

» Wanneer een eerlijck man sijn dochter gaet besteden,

» Wat is sijn rechte witt, en sijn voornaemste reden?

Ist niet om dat de maeght, sijn lust, sijn vveerde kint

Sou sachtjens sijn ghetouft, en lieffelijck gemint?

Ist niet, om dat de man des wvinters strenge nachten

Sou, met beleeft onthael, verkorten en versachten?

En met een soet beleyt, en door een sacht gebiet,

In-brengen vreucht en lust, verjagen het verdriet?

» Mijns oordeels, is de trouw van eersten aen gevonden,

» Ten eynde man en wvrijf in eenen knoop gebonden

» Van d'een en d'ander sijd', sou dragen eenen last,

» Van d'een en d'ander sijd', sou vvesen even vast.

» Wie desen staet begint, behoort sijn jonge leden,

» Sijn jechte, en gantsche kracht, gebeelijck te besteden

» Tot alderley vermaeck van sijn vercoren lief,

» En wvrie dit niet en doet, gevvris het is een dief;

Castor. lego dura
 vivunt mulieres,
 Gr. Syra apud
 Plaut.

Sic mares foeminis
 junguntur, ut im-
 becillor sexus pra-
 sidium mutua so-
 cietate sumat.

Quint. declara.
 368.

Nuptiaru bonum,
 infirmitatis reme-
 dium, humanitatis
 solatium. C. Nup-
 tias 27. quest. 1.

- „ Hy steelt de vrou haer recht, sy moetet ja besueren,
 „ Indien hy zyn vermaeck soeckt buyten zijne mueren:
 „ Off soo hy buytens huys met sorgen breeckt sijn hoofst,
 „ Soo is sy binnens huys van alle vreucht berooft.
 „ Dies stel ick voor een wet, en vry niet sonder reden,
 „ Dat yder echte man, van boven tot beneden,
 „ Geheel en onverdeelt, is voor een jonge vrou,
 „ En wie soo niet en doet, en doet niet soo hy sou.

VV aer dat de man bestaet sijn echten bant te slaecken,
 Daer cruyght het vvijs de macht haer mede los te maecken,
 VV aerom doch moet de vrou geheel zyn voor de man,
 VV anmeer hy int geheel voor haer niet zyn en kan?

2. Jck laet mijn heer zyn hof, en wat hem mach gebeuren,
 Maer sal ick, jonge vrou, mijn soeten tijt vertreuren
 In eentelick gepeyns? sal mijne groene jeucht
 Geheele dagen langh gaen quelen sonder vreucht?

Neen, neen, dit vveeligh hert is anders van gevoelen,
 En meynt den heeten brant van sijne lust te koelen
 Meer als met eygen stroom: „ alst brant is in de stadt
 „ Men bluft de snelle vlam met alderhande nat.

Mijn heer was met sijn ampt meer als genoeg beladen,
 Hy moest geheel het hof met spijs en dranck versaden,
 En vvatert voor den disch des Koninx vvert bereyt
 VV as al van zyn bedrijs, en onder zyn beleyt.

Noch vvasst niet genoeg. a „ Eer-sucht is sonder palen,
 „ Al vveyt se noch soo breet, noch vvilts verder drrvalen:
 „ Soo haest des menschen hert vvijscht nytte middelmaet,
 „ Soo isser lust noch rust, hoe verre datmen gaet.

Vers. 1.
 a Potiphar eē
 Egyptisch
 man, Pharaon-
 nis Hof-mee-
 ster ende Ca-
 merlinck.

b Ejus quod semel
 transferit modum
 nullus est terminus.
 Epictet.

De ampten van
 Potiphar werden
 by de Overfeters
 op verscheyden
 wijzen vertaelt.

Sommighe noe-
 men hem Overste van des Coninx lijf-schutters; Andere, des Coninx Velt-overste; Eenighe, eene van
 des Coninx Vorsten. Wy, in onse tale schrijvende, hebben de gemeene overfettinge van onse tale ghe-
 volcht, en onse bedenckinge daer na geschiedt, hem mitdien bemerckende als Hofmeester en Camerlinck.

De eerste Camerlinck was dees voor-lede dagen
 Door onverwachte pijn int bedde neer-geslagen;
 Een dulle rasery, met schralen longer-hoest
 Bracht tyding aen de man dat hy verhuysen moest:
 Doen sach een yder wyt, en quam van alle houcken,
 Den siecken, daer hy lach, met drouwen schijn versoucken,
 Maer blijde van gemoet: elck dacht om eygen baet,
 Een loerter op het goet, een ander op de staet.
 O, Heer, de minste niet van dese grage gieren,
 Vist met een hoofschen treck het schip soo wel te stieren
 Ontrent den grooten Vorst, dat hy de plaets veroverf,
 Een dach wel acht off thien eer dat de siecken sterf.
 Nu gaet hy met zijn ampt belast en overvallen,
 En op zijn eygen huys en past hy niet met allen,
 De kamer van den Prins beslet zijn heelen geest,
 Daer is hy staegh ontrent, daer woont hy aldermeest.
 'Tis al te grooten saeck des Coninx vrough-gedachten,
 'Gelijck een milden dauw, des morgens in te wachten,
 'Vanmeer de soete slaep zijn moeyten heeft versacht,
 'O! dat is in het hoff voor al de vetste jacht;
 'De Coninck, wel gerust, heeft dan zijn beste sinen,
 'Dies isser op een wyf meer gunst by hem te winnen
 'Als anders wvert gedaen door al de gansche vveeck,
 'De voor-baet by een Prins is verr' de beste streeck. a
 Dit maect de man my wijs, en loopt dan voor den dage
 In haesten naer het hoff, en schoon ick sucht off klage,
 Schoon off ick vley, off kys, hy laet my daer alleen;
 Wat dunckt u moet een vrou dit al verdragen? neen.
 Neen seker, laet hem gaen, my is dan recht geboren;
 En hy, door quaet beleyt, heeft zijn gesach verloren,

Vers. 6.
 Ende hy nam
 hem geenes
 dinx aen.

a Matutinum, vel
 recreatum a curis
 principem tentare
 commodissimum vi-
 detur. Car il y aen
 la Cour (aussi
 bien comme en
 l'amour) l'heure
 du Charettier,
 c'est a dire, heu-
 reuse rencontre
 d'occasion. L'Au-
 theur du traité de
 la Court.

*V*ant mits hy (soo't betaemt) my niet en jont sijn lijff,
 Soo houd' ick my voortaan niet voor sijn echte wijf.
*S*alick, verlaten vrou, alleen soo lange nachten,
 In dese ruyme koets, van koude schier versmachten,
 Verkleunen van de vorst, doch branden van de min,
 Het eene mettet lijff, het ander mette sin?
*S*al hy des Coninx bed des avents gaen besorgen,
 En niettemin den Prins gaen groeten alle morgen?
 En ick, sijn eygen wijff, verquelen mijn gemoet,
 Des avents ongedeckt, des morgens ongegroot?
*N*een, dat en dient my niet; 'ken salt oock niet verdragen,
 Al sonder al de stadt, en gansch het hoff van vragen.
 „ Die altijd besigh is ontrent een anders bedt,
 „ Geeft oorsaeck dat sijn vrou op ander mannen let.

*J*oseph.

1. **M**Eynt dan u slim beleyt soo tastelicke vlecken
 Noch metten schijn van recht en reden te beder-
 ken?

Tis (na my dunckt) te plomp, besiet, ten hangt, of cleef
 Al wat u loos beleyt hier op gevonden heeft.
 Sal dan een dertel wijf, met onbeschofte vlagen,
 Vermogen haren noot aen dees off die te klagen,
 Soo haest een eerlick man haer onverfadede lust
 Iuyft, soo het haer beliest, niet t'aller stont en bluft?
 Sal dan een dertel wijff haer knecht gaen openbaren
 Al wat in eenich deel haer koomt te wedervaren
 Van haren lieven man? ô neen, „ De bed-gordijn
 „ Moet in een eerbaer huys dicht toe gesloten sijn.

- » Geen derde, wie het sy, en macher comen gapen
 » Daer echte man en wijff op haren leger slapen,
 » De heymenis vant bed, het soetste van de trou,
 » En dient niet op-gehaelt als tusschen man en vrou.
 Ick heb van over lang een soete spreuck gelesen,
 Die voor het echte bed een richtsnoer dient te wesen,
 » 't Sy dat u lief of leet int houwelick geschiet,
 » Gehoude, sydy wijs, en segget niemant niet. *a*
 2. De man is heer en voocht. sal hy de lust der vrouwen
 luyft, soo het haer beliest, in-volgen? ongehouden.
 » Maect tusschen man en wijf, ick bidde maect ver-
 schil.
 » Dat al de vrouwen sijn, is om der mannen wil. *b*
 Indien ghy soeckt den wech om hier in niet te dolen,
 » Denct, dat een eerbaer wijf moet zijn gelijk een molen
 » Die nu off nimmermeer haer raffe vleden roert
 » Dan allse van de wint wert crachtich om-gevoert.
 » De saken van de vrou zijn juyft alsoo gelegen,
 » Sy moet uyt eygen sin haer roeren noch bewegen,
 » Maer wachten op haer man, en werden om-gedraeyt
 » Al na dat sijn gebaer, off stil, off harde waeyt.
 » Sit uwe man en ducht, met sorgen overvallen,
 » Stelt deftich u gelaet, ten is geen tijt te mallen.
 » Hebt staegh het oogh op hem, dit is der vrouwen
 wacht;
 Weest drouvich, als hy treurt; en vrolijk, als hy lacht. *c*
 En offet schoon geviel, dat in gemeene dingen,
 In saken van het huys, de mannen haer ontgingen;
 Sou juyft daerom het wijf strax op haer eygen hant
 Ontbinden hare trou en springen uytten bant?

a Les aigreurs & douceurs de mariage se cachent entre les sages. Montag.

b 1. Corinth. 11. 5.

c Si le miroir fait un visage triste & morne à un qui est joyeux & gay, ou au contraire riant & enjoué à quelques un qui est mélancholique, il est faux & ne vaut rien: Aussi est une femme mauvaise & importune, qui fait la refrognée quand son mary a envie de se jouer à elle: ou a l'opposite, qui veut rire & jouer à luy quand elle voit son mary en affaire & bien employé, car l'un est signe qu'elle est facheuse, l'autre qu'elle méprise les affections de son mary. Plurarch. au traité des precept. de mariage.

Nēen, dat is ongerijmt. » Alleen door slimme vonden

» Van schendich overspel wert dese knoop ontbonden: *a*

» En heeft de vrou geen schult, (*b*) sy mach oock evē dan

» Niet vallen in den schoot van eenich ander man;

» Maer moet int openbaer eerst van den eersten scheyden,

» En sijnde vry gestelt, een tweeden man verbeyden;

» Off (dat noch beter is en dat ick liever wou)

» Haer leve-dagen langh haer spenen van de trou.

Maer ghy (wat gaet u aen?) ghy wilt niet om de feylen

Verlaten uwen man, maer tusschen tweeen verdeylen

T'gebruyck vā uwen schoot: en voor een wettich scheel,

Dunckt u den besten raet te nemen twee voor een.

Wie kan uyt dit beworp niet metter daet bekennen

Dat uwe domme jeucht poocht buyten spoor te rennen,

En tracht met slim beleyt te vinden uyt een schijn,

Daer onder ghy vermocht met eer een hoer te sijn?

Wy sien dan het bedroch. Dies houfdy niet te meenen

Dat Ioseph sal de hant tot sulck een schandyleck leenen.

Ick, gaen soo krommen wech? geloofet nimmermeer.

Ghy sijt mijn weerde vrou, maer God mijn overheer.

Ecclesia & p̄j Magistratus venia ad alia vota convolare laudabile est, si continere sese non possunt. B.

Sephyra.

EN dunckt u dan mijn recht niet svaer genoegh te vvegen,

Ten minsten pleeght genucht, om dattet is gelegen,

En dat mijn koele man een ander geeft een voet

Om aen sijn vvijs te doen, t'gunt dat hy niet en doet.

Voor svaer (soo ghy t' befest) hy voucht ons schier te samen

Als met sijn eygen hant: vvy mogent ons vvel schamen,

Ego vero occasionem tam optatam, tam insperatam amitterem? tum ego polverē is esse cui assimulabar. Cherea apud Teren.

Indien soo schoone kans, soo wel gelegen tijt,
 Ons vruchteloos ont springt en vrechdeloos ont glijt.
 Hy heeft ontrent den Prins en in de hooffche saken
 Geleyt sijns herten vrecht, gestelt sijn gansch vermaken:
 Ick ben in dit palleys alleen den gantschen dach,
 Wat isser in de vrech dat ons beletten mach?
 Hy heeft genouch te doen met hier en daer te draven,
 Te reysen, als gesant, aen Princen ende Graven;
 Geduerigh acht te slaen dat niet een mensch, als hy,
 Soo diep in 's Conincx gunst van gants het hof en sy.
 Tis hem de meeste vrecht naest by den Prins te treden,
 En van t'gemeene volck te werden aengebden;
 Tis hem de meeste vrecht dat gants Aegiptenlant
 Als draeyt op zijnen drom en hangt aen zijn verstant.
 Tis hem de meeste vrecht te sien veel duysent menschen,
 Die niet als zijne gunst van gantscher herten wenschen;
 Die hangen aen zijn oogh en voelen geen verdriet
 Wanneer hy over dryvers maer eens op haer en siet.
 Hy leeft en siveeft int hoff, hy leyter als te vetten,
 En of hy somtijts schijnt op sijn bedrieff te letten,
 Soo is hy niet te min (wat staen wy doch bevreesst?)
 Wel metten lijve t'huys, maer buyten mette geest.
 "Wie van den hooffchen pracht zijn herte laet bevinden,
 "Dien is te vonder licht yet op de mouw te binden,
 "En die niet thuys en is, als somtijts by geval,
 "Is, eer hy t'veten kan, te leyden van den val.
 Wien sal dees goede kans, soo bijster wel gelegen,
 Soo verre van gevaer, sijn herte niet bevregen
 Te grijpen het geluck, te nemen zijn gerief?
 "Alleen een open deur maect menichmael een dief.

Sape familiaritas
 implicavit, sape oc-
 casio peccandi vo-
 luntatem facit.
 Isidor. Soliloqu.
 lib. 2.

Dit koomter dan noch by, dat onder al de knechten

Hy niemant acht bequaem sijn saken uyt te rechten

Als wvven kloecken geest: geen dincken staet hem aen

Dan, als hem uvert geseyt, dat ghy het hebt gedaen.

Hy is op u versot, hy kan geen quaet vermoeden

Van Joseph (hoeter gaet) in sijnen boesem woeden:

Al saeg hy voor zijn oogh u jocken met zijn vrouvv,

Noch sal hy't evenvel slaen inde beste vrouvv.

Siet wat u voor de mont, ja schier tot aen de tanden

Swveest voor een lekker beet. Ghy kont niet, sonder schanden,

Verswymmen het geluck dat tijt en stont u biet.

„ Die eens zijn kans verkijckt, staet naermaels slecht en siet.

Joseph.

AL schijnt en plaets en tijt u volle gunst te toonen,

„ Gheleghenthey, Me-vrou, kan noyt het quaet ver-
schoonen:

„ Al gaetet al na wensch, al lachen uyr en stont,

„ Daer is geen tijt bequaem te vallen in de sond.

„ Gaet overleghet u stuck met alle die daer weten

„ Den loop van son en maen, de raeyen der planeten,

„ Noeyt daelter uyt de locht soo aengenamen dach

„ Dat yemant sijn gemoet ten quade geven mach.

„ Gelegen plaets en stont kan geenderhande saken,

„ Die quaet zijn uytter aert, tot goede dingen maken:

„ Tis waer, de kans verloopt; t'geluck is glat en ras,

„ Maer quaet te richten aen, koomt nimmermeer te pas.

Al isfet dat mijn heer moet nu en dan vertrecken,

Dit moet my dies te meer tot sijnen dienst verwecken.

„ Daet

- „ Daer wert eē meerder trou van meyt en knecht vereyft,
 „ Als meester ofte vrou is uytter stadt gereyft:
 „ Een dienst-boe, wie het sy, die maer en plach te poogen
 „ Sijn dingen wel te doen, ontrent sijns meesters oogen,
 „ Dien acht ick voor een guyt. Een, die den Heere vreeft, *Ephes. 6. vers. 8.*
 „ Al wert hy minst gesien, hy quijt hem aldermeest. *Philip. 2. vers. 12.*
 „ Wil yemant sijn gesin eens op de prouwe setten,
 „ En op het gants bedrijf van al sijn knechten letten,
 „ Wil yemant met verstant sijn boden onderscheen,
 „ Die lette, wat sijn volck maect, alffet is alleen.
 Ick ben, door Gods beleyt, van Hebron wech genomen,
 Door Gods beleyt, als slaef, hier in het lant gecomen,
 Ick weet, dat God vereyscht, dat ick met ware trou,
 In mijn geheele doen my neerstich quijten sou.
 Al was ick int begin veracht, en sonder eere,
 Noch was mijn slecht bedrijf geacht by God den Heere,
 Noch seyde ick tot my selfs, Dit is voor nu mijn lot,
 Al dien ick Potiphar, noch dien ick mijnen Godt. *Coloss. 3. 23. 24.*
 „ Oprechtheyt des gemoets, in alderhande staten, *Ephes. 6. 6.*
 „ Is Gode lief-gegal: die sal ick niet verlaten,
 Die sal my, hoe het gaet, wat God my over-sent,
 In dit eenvoudich hert geduerich staen geprent.
 Dan schoon ick maer en saeg op menschelicke reden,
 Maer op des weerelts loop en burgerlicke seden,
 Noch waer het al genoech, om desen vuylen brant
 Te setten uyt den sin, te wijsen van der hant.
 God heeft mijns heeren huys met alderhande seggen
 Genadelick bespoeyt, als niet een milden regen,
 deren gesettet hadde, segende de Heere des Egyptenaers huys om Iosephs wille.
 Ende het was enckel seggen des Heeren in alles wat hy hadde, te huys ende te
 velde, daerom liet hy't al onder Iosephs handen.

Alleen om mijnent wil : God heeft zijn weeligh vee
 Vermeerdert op het velt, zijn schepen in de zee,
 Zijn vruchten op het lant ; zijn knechten in de wooning,
 Zijn renten over al, zijn staten by den Koning :

vers. 4.
 Eñ sijn heere
 sach dat de
 Heere met
 hem was, wāt
 alles wat hy
 dede dat liet
 de Heere ge-
 luckelicken
 voort-gaen
 door hem, eñ
 hy settede
 hem over sijn
 huys, ende al-
 les wat hy
 hadde dat set-
 tede hy on-
 der sijne han-
 den.

Hy is int hoff geacht, bemint van yder mensch,
 Gelieft van sijn gesin. t'is al na sijnen wensch.
 Dies heeft hy menichmael met ongeveynsde reden
 Voor u en my, gelijk voor alle man, beleden
 Dat God om mijnent wil hem sijn genade sent,
 En heeftet over my met danckbaerheyt erkent ;
 Hy heeft my toe-betrout sijn innerlickste saken,
 Tis goet al wat ick doe, 'ken macht niet qualick maken,
 Ick vinde dach aen dach dat hy my heeft gesint,
 Niet als een vreemde slaef, maer als een eygen kint.
 Ick hebbe volle macht van alle dinck becomen,
 Ghy zijter maer alleen, ghy zijter uyt genomen,
 Dies als ick dit palleys buyg' onder mijn gebiet,
 Ick doe na sijn bevel, maer u en raeck ick niet :
 Daer eyndicht mijn bevang, dat sijn de leste palen
 Daer geen vermeten voet mach over komen dwalen,
 Geen hant mach roeren aen. Ghy sijt alleen, ghy sijt
 Aen Potiphar den vorst voor eeuwich toegewijt.
 Moest ick niet sijn een guyt, een schuym van alle boeven,
 Soo ick den goeden man soo leelick ginck bedroeven,
 Soo ick, door quade list, bracht in gewisse schant
 Sijn alderweerdste schat, sijn alderlieffste pant.
 Moest ick niet sijn een wicht vervreemt van alle reden,
 Een eervergete slouff, een vyant van de seden,
 Soo ick stiet vander hant met een soo slimmen keer
 De gunst van Potiphar, den segen van den Heer.

Het ware voor gewis my beter niet te leven,
 Als vyantschap voor gunst en quaet voor goet te geven:
 O neen! ick heb een schrick van list en valschen schijn,
 „ Die veel wert toe-betrout en mach niet ontrou sijn.
 Wat sou het schamper hof en gants Egypten seggen?
 Wat sou ick voor een smaet op al het maeghschap leggen?
 Wat schande ginck ons aen, indien ick my soo diep
 In dertelheyt vergreep, in overspel verliep?
 Is dit de fraeye quant van Abraham geboren?
 Is dese van het volck dat God heeft uytvercoren?
 Is dit de moye knecht dien Potiphar soo prees
 En boven al t'gesin soo grooten eer bewees?
 Van hier besneden hoop! ten is niet sonder reden
 Dat ghy een deel verliest van uwe geyle leden,
 By-naest ter selver stont als ghy op aerden leeft,
 Onweerdich datmen dy noch yet gelaten heeft.
 Mijn heer heeft my geset om maechden ende knechten
 Te houden in bedwanck, te wijsen en te rechten,
 Te leeren haren plicht; mijn heer heeft my geset
 Om hier in huys te sijn een richt-snoer ende wet:
 Sal ick als hoochste macht, sal ick een rechter wesen
 Om yder wieder feylt sijn lesse voor te lesen?
 Sal ick aen yder een beschrijven sijnen loop,
 En wesen onder dies de slimste van den hoop?
 Sal ick sijn in de weer met roeden ende stocken,
 Soo haest als meyt en knecht maer eens te samen jocken?
 En sal ick midd'ler tijt vol schande vol ontrou,
 Geyl wesen als een bock en slapen by de vrou?
 „ Wanneer een overhoofd is rou en ongebonden,
 „ Den aenstoot die hy geeft is erger als de sonden,

Vers. 8. 9.

Hy sprac tot
 haer; Siet
 mijn heer en
 neemt hem
 geenes dinx
 aen voor my;
 wat in den
 huysse is ende
 alles wat hy
 heeft, dat
 heeft hy on-
 der mijne hân-
 den gedaen;
 ende hy heeft
 niet so groot
 in den huysse
 dat hy voor
 my verhoudē
 heeft, sonder
 V daer in ghi
 sijn wijf sijt.

» De sonde, die hy doet, is maer voor hem alleen:

» Den aen-stoot, die hy gheeft, verspreyt hem int ghe-
meen.

Ick bid u, edel vrou, wilt uwe lusten keeren:

Ten vougt geen vreemde knecht het reyne bed sijns heeren

In ontucht aen te doen, ten past geen slechten bloet

Sijns meesters weerdste schat te treden mette voet.

Sephyra.

CAn ick u harden cop door reden niet belesen,

Laet immers dan de gunst, door my aen u bevvesen,

Tot gunst u wecken op. » Men siet in menich man

» Dat vveldaet brengt te vveegh dat reden niet en can.

» VVel-doen is als de kalck, die hart op hart can bouwen,

» Die met een vast verbant can vrientchap onderbouwen.

» VVie voor ontfangen gunst geen gunste vveder geeft,

» Dien acht ick gansch en al onvveerdich dat hy leeft.

Vers. 2. Al zijdy voor een sref in dit palley's gecomen,

En de Heere vrybeyt (soo ghy vweet) en is u niet benomen,

re was met Ioseph dat hy En dat door mijn beleyt : ghy siet dat u dijn heer

een gheluck- Heeft vvonder seer besint, en ick vvel noch soo seer.

falich man Wy trecken u, om strijt, tot ons voornaemste saken,

wert in sijns Hy, tot een groot beslach ; ick, tot een soet vermaken ;

Heeren des Soo dat ghy hier in huys geen meerder quaet en vint

Egyptenaers Dan dat ghy veel te seer van beyde vvert bemint.

huys. Hy leght u saken op, om nimmermeer te rusten,

Ick leg u niet te voor als vvreucht en soete lusten ;

Hy geeft u staegh bevel syn dingen acht te slaen,

Ick, dat ghy niet een sier als my sout trecken aen.

'Tis dach aen dach te doen, dat ick u kom ontmoeten,
 Dat ick u kom besien, en vriendelick begroeten,
 Dat ick, met diep gesucht, ootmoedich voor u sit,
 Gelijck een jonck gesel een stege wryster bidt.
 Soo haest wy zijn alleen, ick geef u soete namen,
 Die, niet een vreemden knecht, maer mijnen man, betamen:
 Indien ghy, hier off daer, u somtijts in vergist,
 Ick nemet aen voor goet, al watter is gemist.
 Dat Joseph is gesien by al de grootste heeren,
 Die in het machtich hoff van Pharao verkeeren,
 Dat Joseph door de stadt by yder is geacht,
 Is door mijn gunstich woort alleen te vveegh gebracht.
 Ontstaeter in het hof een nieuwe snuf van cleeren,
 Ghy wverter med' verciert, al (soo het schijnt) ter eeren
 Van Potiphar, quansuys om dat ghy met hem gaet,
 Maer neen, de rechte streeck is anders in der daet.
 'Tis my een groot vermaeck dit huys te sien betreden
 Van soo een geestich quant, verciert met rappe leden,
 Gesont, moy in den dos, en cierlick toe-gerust,
 Dat voet mijn jeuchdich oogh, en ketelt mijnen lust.
 Indiender yet ontstaet, daer drinck-gelt is te wvinnen,
 Ick gae van stonden aen den besten voet versinnen,
 Om t'wvver baet alleen te trecken het verval,
 Een ander sieter op, en Joseph strijcktet al.
 Is ergens aen mijn heer, een goede maer te dragen,
 Soo haest ick macr en vveet het wvil hem wvel behagen,
 Soo geef ick u den last: een tijding van verdriet
 Is voor een slechten bloet, wvant die en dient u niet.
 Als Potiphar, of ick, vereeren aen de slaven
 Een nieuwe-jaer-geschenck, of diergelijcke gaven,

Vers. 4.

Alsoo dat hy
 genade vant
 voor sijnen
 heere, dat hy
 sijnen dienaar
 wert.

Ghy hebt met al den hoop u deel int openbaer,
 Maer krijght dan noch van my het beste nieuwve-jaer,
 Wanneer ick yet begeer, dat mijne kamer-maechden
 Soo machtich zijn als ghy, indien sy't maer en vvaechden,
 Ghy vverter toe versocht: en niet en iser goet
 Dat Joseph niet en seyt, dat Joseph niet en doet.
 VVaer toe dit lanck verhael? ghy zijt met goede daden
 Alleen door mijn bestier van alle kant beladen,
 Vervult, en over-schut; maer vvaer doch is mijn loon?
 „ Als d' een hant d' ander vvast, dan zijns beyde schoon.
 Kan yemant die hem mint met schijn van reden haten?
 Kan yemant die hem volcht verachten en verlaten?
 En stooten voor het hoofd? kan yemant metter eer
 Een vrouwe seggen af? 'ken loovet nimmermeer.
 „ Leert u de heusheynt niet, int burgerlicke leven,
 „ Goet voor ontfangen goet, en gunst voor gunst te geven?
 „ Leert u de reden niet, voor al, ontfangen deucht
 „ Te brengen vvederom met vvoecker ende vvreucht?
 Ondanckbaer als ghy zijt; voor duysent goede saken
 Die ick, uyt rechte jonst, u hebbe laten smaken,
 En krijggh ick (vvat ick doe) niet eene vvederom.
 Hoe is dit fraye lijf soo onbeleeft en dom?

a Iosephum in domo Putipharis habitum liberariter, & disciplinis ingenuorum eruditum fuisse te statur Ioseph. Antiq. Iud. lib. 2. cap. 3.

Tot huysden op den dach zijn al mijn soete lagen
 Als mette snelle vvinnt int vvoeste meyr gedragen;
 Mijn heus en soet begin, mijn klagelick besluyt
 Guen u het een oor in, het ander vveder uyt.
 Ick heb u over lang te hove doen verkeeren,
 Ten eynde ghy aldaer sout goede seden leeren. a
 Maer heus en hoofs gebaer heeft in u geen en val,
 VWant, daer het koomt te pas, en vveetje niet met al.

Maer neen, ick gae te verd', ick had my schier vergeten,
 Al wat ghy doet en laet, koomt niet van niet te weten;
 Ten schort maer aen den wvil; ghy kont indien ghy wvout,
 Tis maer een wijse sin die Joseph weder-hout.

Joseph.

” **D** Er hoeren goet onthael is als vergulde pillen,
 Die blincken wel int oogh, maer doen het lichaem
 swillen,

” Doen walgen mont en keel, gelijk een vuylen dranck,
 ” Doen krimpen buyck en maegh, en scheyden met een
 stanck.

Dit werd ick nu gewaer. S. *Vat spreken wvve sinnen?*

Vat mijnert wvve geest, en overleyt van binnen

Tet dat ick niet en hoor? *vat deekt ghy dijnen gront?*

Spreeck, als ghy pleech te doen, spreekt lustich uyt den mont.

Hoe heeft aen wvven geest dit mijn gespreck bevallen?

Hoe vindy u bevveecht? *J. By waerheyt, niet met allen.*

S. *Vvil dan u harde geest voor gunst geen gunste bien?*

J. 'k En kan in al u doen geen gunst met allen sien.

S. *Koomt dat van wvel te doen? soo macht my wvel verdrieten.*

J. Dat fiet op eygen baet, en mach geen weldaet hieten. a

S. *Vvat isset dan gevveest dat ick u heb gedaen?*

J. Niet als vermomt bedroch, om my te locken aen.

Wanneer het listich aes wert aen den vis gegeven,

Dat soet is in de mont, maer brengt hem om het leven,

Keurt yemant dat voor gunst? sou dat ooc weldaet zijn?

Me-vrou, ghy fiet wel neen, tis doodelick fenijn.

Vgift is maer vergif, doet wech u slimme streken,

Ick kan met meerder stof van ander weldaet spreken:

*a Ille qui totus ad
 se spectat, & nobis
 predest, eo loco mihi
 est, quo qui opimos
 boves saginat, ac de
 fricat. multum (ait
 Cleanthes) à benefi-
 cio distat negotiario.
 Sen. de Benef.
 Ibid.*

vers. 9.
 Hoe soud ick
 sulck quaet
 doen, ende te
 gen den Hee-
 re sondigen?

Ghy maect uyt uwe gunst een vleeschelijck besluyt,
 Ick wil in tegendeel aldus gaen roepen uyt.
 Sal ick dien goeden God, die uyt mijns broeders handen,
 Die uyt den diepen kuyl, en uyt de wreede banden,
 Die uyt des doots gevaer, dat voor my was bereyt,
 Heeft, tot een goeden stant als metter hant geleyt,
 Sal ick dien goeden God moetwillens gaen vergrammen?
 En halen op het lijff de vreesfelicke vlammen
 Van sijnen drouven vlouck? sal een soo corte vreucht
 Beswaren mijn gemoet, becladden mijne jeucht?
 Sal, ick, eylaes! sal ick, alleen tot 'svleesch behagen,
 Den rijcken segen Gods van mijnder zielen jagen,
 En gaen soo quelen heen? sal ick, eylaes! sal ick
 Verliesen 'teeuwich goet in eenen oogeblick?
 Kan vriendelick onthael een danckbaer hert verwecken,
 Om alle sucht en gunst tot eenich mensch te strecken?
 Waerom sal ick aen God niet geven dit gemoet,
 Die my in allen deel een hooger gunste doet?

Sephyra.

W *At heeft de groote God met u off my te schaffen?
 Ons uvel-doen baet hem niet. Hy onse sonden straffen!
 Hy letten op den mensch! hy u verden droef off gram!
 In wiens verheven geest noyt menschen tocht en quam!*

*Tis raes. Al u vatmen seyt van Godes sware plagen,
 Dient maer om 't slechte volck een schrick int lijf te jagen,
 En om het uvoeste grau, de kluntens van het lant,
 Met uvaen van sotten angst te houden in den bant.
 God uvoont in 'shemels troon, en boven alle sterren,
 Wat sou die hooghste Geest hier onder komen uverren
 Ontrent een aerden clomp? uat leyt hem aen de mensch?
 Hy uint op sijnen throon, sijn beelt, sijn eygen vvensch.*

Goddeloofse in-
 vallen van Epicu-
 rische ende vlee-
 schelicke men-
 schen, soo als die
 na den aert der
 selver werden
 voor-geltelt by
 den Propheet
 Iob cap. 22. vers.
 42.

Wat sou die groote vorst, de vader van de lichten,
 Die noyt begrepe macht, de menschen komen richten
 Hier in dit leege dal? Wat sou dat hooch gemoet,
 Doch letten op een vorm, die in der aerden vroet?
 Hy vandelt in de lucht, en boven alle volcken,
 Hoe kan hy over al, het krielen van de volcken
 Af-meten metter oogh? den hemel is te groot,
 De vveerelt, maer een punct; het aertrijck, als een cloot.
 Dit is een heeren huys, vol camers, vol vertrecken;
 Bequaem om, vvatmen doet, voor yder een te decken;
 Mijn speel-hof is vverciert met menich dicht preeel,
 Bevlochten na de cunst, daer niet een eenich deel
 Geeft toe-ganck aen de son. Oock vveet ick duysent vonden,
 Is yemant in de vvech, die vvert van kant gesonden,
 En loopt dan ver genoegh alleen op mijn gebiet,
 „ Wat vveet de slimme jeucht, vvat vint de liefde niet.
 „ VVie heeft soo snegen oogh, die sich vvil ondervvinden
 „ De lusten van de min door listen uyt te vinden?
 „ Wat can in tegendeel de jeucht, en haer bejach
 „ Niet brengen op de baen, en halen aen den dach!
 Van dat het dertel vier mijn sinnen quam bestoken,
 En heeft my noyt bedroch, of slim beleyt ontbroken,
 Soo dat ick voor de vuyst al, vvien ick vvil, bedriach;
 „ Voor een die minnen vuilt, een leugen, of een vliech.

Ioseph.

Hoe meyndy soo bedeckt u rancken uyt te voeren,
 Dat niemant, wie het sy, u parten sou beloeren,
 Doorgronden u bedroch, u boevery verstaen?
 Me-vrou, ghy zijt verdooft; het salder anders gaen.
 „ Sou God niet alles sien? sou Godes ooge slapen,
 „ Die alles watter fiet, in allen heeft geschapen?

Oculum in te non intendit suum, qui tuum fecit? Aug. de verb. Dom.

Psalms 94. 8. 9. Eccles. 23. 25.

b Parietibus oculi hominum submouentur; Divinum autem Numen nec visceribus submouetur, quominus totum hominem perspiciat ac noſcit. Lactant.

Psalms 139. 5.

Psalms 139. 6.

c Solius Dei est in duobus locis, & per totum mundum in eodem momento inveniri. Athan. q. 26. ad Antioch.

d Deus totus oculus, quia omnia videt: totus manus est, quia omnia operatur: totus pes est, quia ubique est. Augustin. sup. Plal. 120.

„ Sou God niet alles sien, een schepper vant gesicht,
 „ Een heere van de son, een vader van het licht?
 Speelt u oneerlick spel in hoven en preeelen,
 Maeckt in de duyfter nacht u kamers tot bordeelen,
 Schuylt onder t'ruyge loof, duyckt in het groene gras,
 Bewimpelt u bejach met alderley gewas,
 „ Des Heeren snel gesicht, noyt moede van te waken,
 „ Siet van den hemel aff al wat de menschen maken,
 „ Siet binnen ons gemoet; niet soo verholen kot
 „ Dat buyten sluyten kan het dapper ooggh van God. b
 „ Leent van den dageraet sijn snel-geswinde pennen,
 „ Om tot den uytter-kant vant woefte meir te rennen,
 „ Vliegt aen des weerelts eynd; eer ghy daer comen cont,
 „ Heeft Godes rassen geeft u wegen al door-gront.
 „ Tis niet met al, me-vrou, in onder-aerdsche kuylen
 „ Off onder t'swarte kleet van duyfterheyt te schuylen,
 „ De nacht is dach voor God, het doncker is hem licht;
 „ Noyt wasser yet bedeckt voor Godes hel gesicht.
 Ghy wout wel aen den Heer alleen den hemel geven,
 Om in dit aerden hol naer uwen wil te leven,
 Maer, lieve, watje dicht en is maer enckel spot,
 Ten gaet niet (soo ghy meent) met onsen grooten God.
 Leert, onbedachte mensch, leert uwen schepper kennen,
 Leert met besetter hert en ootmoet u gewinnen
 Te spreken van den Heer: hy is geen menschen kint,
 Die sich alleen en al op eene plaetse vint. c
 „ God is geheel om hooch, en niet te min beneden,
 „ God is op eene tijt in hondert duyfent steden,
 „ Volcomen, onverdeelt, in wesentlicke daet;
 „ Geen mens en vliet de Heer, die niet tot hem en gaet. d
 „ God

» God is niet als geficht, hy ftraelt deur alle dingen,
 » God is geheelick hant, wat can hy niet volbringen?
 » God is voet gants en gaer, hy wandelt over al.
 » Waer is een loofse mensch die hem bedriegen fal? e
 » Al haddy schoon de macht, en dat naer eygen wenschen,
 » Te leyden om den thuyne het duyster oog der menschen,
 » Ten waer, verdwaelde siel, ten waer voor u geen baet,
 » Nadien ghy voor den Heer ontdeeft en open staet.
 » Off schoon een dertel kint soo listich stelt de bancken,
 » Dat niemant van de jeucht verneemt sijn boofse rancken,
 » Noch iffet niet met al, indient de meester fiet,
 » Hy ist die roed en plack heeft onder sijn gebiet.
 » Wat leyt ons aen den mensch? ach! laet ons overwegen
 » Hoe vreesfelick het sy te vallen uyt den seggen
 » Van onsen grooten God: te vallen in de hant
 » Van hem, die met een wenc beroert het gantsche lant; *Psalm 18. 8.*
 Op wiens gebodt alleen de rotfen neder-sijgen,
 Het woefte meir verschiet, de stuere winden swijgen, *Apoc. 6. 14.*
 Den hemel druypt van angst, en geeft een tranen-vloet
 Niet anders, dan gelijk een nietich mensche doet.
 Wanneer hy totte zee maer eens begint te seggen,
 Hier sal de felle vloet haer stoute baren leggen,
 De strande steuyt den drift van haren grijsen stroom,
 Gelijkmê dwingt een peert dat schuymbeeft op de room.
 Hy doet den swevel-damp gelijk een regen vlieten;
 En can met vlocken viers de landen over-gieten,
 Roeyt groote steden uyt, drijft neder totten gront
 Al wat sijn swacken arm heft tegens sijn verbont.
 Hy spant voor peerden in de vleugels van de Winden,
 Het Doncker is sijn wech die niet en is te vinden,

*e Deus Sphæra, cu-
 jus centrum ubique,
 circumferentia
 nusquam. Emped.
 Intra omnia, nec
 inclusus; extra om-
 nia, nec exclusus.
 Hildebert.*

*Ierem. 5. 27.
 Psalm 18. 8.*

1. Corint. 2. vers. 6.

Der wolcken snelle drift, die langs den hemel rent,
Is van den aenbegin de wagen dien hy ment.

De Donder is sijn stem, als die kooft uyt-gevaren

Dan dreunt het gantsche wout, soo dat de hinden baren,

Psalm 29. vers. 9.

En lossen over wech een onvolwassen vrucht.

De bergen springen op, het laege dal versucht.

Der Eng'len groote schaer, sijn boden, en gesanten,

Omringen sijn karos, en dienen voor trauwvanten,

Een schoone ruytery van hondert duysent man,

Wiens ongemeten cracht geen mensch begripen can.

Psalm 68. vers. 18.

Een ysleicken roock, vermengt met swarte vlammen,

Schiet hem ter neusen uyt, wanneer wy hem vergrammen,

En steygert in de lucht, soo dat het gantsche velt

Sijn groene loof verschiet, en van den angst versmelt.

Hy thoont van boven af sijn teyckens in de wolcken,

Als pest, off dieren tijt, off honger, dreyght de volcken,

*Ios. 10. 12. Sonne
staet stille tot Gi-
beon, en de Ma-
ne in het dal Af-
calon.*

De peerden van de Son, de wagen van de Maen,

Moet deysen op sijn woort, off stille blijven staen.

De blixem schieter uyt, met dicht-getackte stralen,

En kooft, off op een rots, off op een toren dalen,

Die storten over hoop, soo dat der aerden gront

Een steyle diept' ontsluit, en opent haren mont.

Het duysent-verwich licht van sijne regen-bogen,

Wert, als een schoon verwelf, rontsom de lucht getogen

Soo haest hy dat gebiet, en neemt een vaste stant

Recht tegens, daer de son, met heete stralen brant.

Hy stiert rontsom den cloot veel hondert duysent sterren,

Die altijt seker gaen, en nimmermeer en werren,

Hy kent haer groot getal, en krachten al te saem,

Hy roept, en spreeckte toe, en dat met eygen naem.

Hy deekt, met fuyver snee, als met een dichte wolle,
 Der velden naeckten schoot; hy treckt een harde scholle
 Rontfom het driftich nat; hy fent den zuyden wint
 Die weder al het ys in corten stont ontbint.

Hy over-schut het lant met veelderhande plagen,
 Hy weckt, als uyt den slaep, de schrickelicke vlagen
 Vant grondeloofse meir, en drijft, als metter hant,
 De schepen in de gront, de menschen aen de strant.

Den grooten Walle-vis, en ander zee-ghedrochten,
 Verstroyt hy hier en daer, met vreesfelicke tochten,
 Tot dat de doode romp vant onbelompen vee,
 Maeckt, ergens daer het sinckt, een eylant in de zee.

Wie, die God maer en noemt, en sal niet neder-sijgen?
 En al sijn leden door een diep verschricken krijgen?

Wie, die maer eens en denckt, wat God, en waer hy is,
 En wert niet cout, als ys; en stom, gelijk een vis?

» Wel aen dan, weerde vrou, breng hier u jonge crachten,
 » Wilt naer gheen aertsche lust, maer naer den hemel trach-
 ten,

» Daer woont de rechte vreucht, gesuyvert van gebreck,

» Die niet met al en heeft van desen aertschen dreck,

» Geen na-smaeck van berou, geen vrougen van de sinnen,

» Geen mengsel van verdriet. Wy, om te mogen winnen

» De croon, die voor de ziel hier boven wert bewaert,

» Behooren hier beneen te temmen onsen aert.

» Gelijkmen 'tsachte was fiet voor den viere vlieten,

» Soo moet de vuyle lust van onse leden schieten

» Soo haest men denckt op God. Een heylich overlegh

» Maeckt swacke sinnen sterck, en drijft de sonden

wegh.

Sephyra.

AL sachtjens jonck ghesel. laet Godes diepe vretten
 Voor menschen, die den doet nu na den grave setten,
 En snellen na de doot; dan isset tijts genoegh:
 Dit ons te dringen op, is immers al te vroech.
 Wat vvil het jonge bloet zyn lieffelicke nachten
 Besteden in ghepeyns, en quellen met ghedachten?
 » Een jong-man droef en vvijs, een oude bly en geck,
 » Dat achtmen vvel te recht in beyde voor gebreck.

» Die in zyn jonckheyt koot, en houft hem niet te schamen;
 » De jeught is metter vvreucht als man en vvijs te samen,

» Haer

» Haer vvit en gants beleyt, is niet als enckel spel;

» Haer namen en haer doen die rijmen even vvel.

Sy zijn te vvonder eens, te vvonder vvel te vrede,

Al vvat de eene vvil, dat vvil de ander mede;

Daer is in langen tijt gheen man en vvijs ghepaert,

Van soo ghelijcken slach, en soo ghelijcken aert.

leught heeft tot zynen dienst ghecoren drie lackeyen,

lock, altijt even bly; Spel, meester in het reyen;

En lacht-lust lichte-voet, tot herte-vanck ghesint,

Meer, diemen in de stadt, als in de bossen vint.

Vreught heeft van haerder zijd' ghelijcke camenieren,

Sang, met haer gladde keel; vrou Weelde, quaet om stieren,

En Snoep-lust, buycx vriendin, die liever haren deuyt

Geeft aen het rijpe vlesch, als aen het groene freuyt:

Siet vvat een geestich volck, en vvat al soete dingen

Brengt ons de jechte aen boort. Mijn hert begint te springen,

En vvert met nieuwe lust begoten, elcke reys

Als ick haer soet bedrijf, haer rancken over-peys.

Vvy zijn in volle cracht, int groenste van ons leven,

Ghy telt, na dat ick raem, geen tvveemaal thien en seven, a

En ick niet vvel soo veel; vvreucht is de jechte een eer.

Tis nu de tijt van lust, off tise nimmermeer.

Vvat vvil een vrolick hert de sinnen liggen quellen,

En Godes hooch beleyt in sijn ghedachten stellen?

Swyst nu de soete jechte haer meeste cracht ont sluyt,

Tis al om niet geseyt, de jonckheyt moeder uyt:

De jonckheyt eyscht haer recht. Laet oude sufferers treuren,

Die, mits haer vwise cop, gheen lief en mach ghebeuren:

*ocht, heeft ontrent thien jaren by Potiphar, ende daer naer ontrent de dry jaren in hechtenisse geweest, in vougen dat hy 30. jaer out was, als hy voor Pharaogebraecht werd om synen droom uyt te leggen. Dit alles can duydelick aff-genomen werden uyt Genes. 37.2. ende 41.1. ende 41.46.

Poëtischer beschrijvinghe van de vleeschelicke vermakelickheden der derteler jonckheydt, affgebeeld door het houwelick van Iechte en vvreucht.

a Het blijkt by verghelijckinghe van verscheide plaetsen deser geschiedenisse, dat Ioseph ontrent de 27. jaten out is gheweest als hem Potiphars wijff tot hare lust ver-sochte; hy was 17. jaren out als hy een herder des vees wert by sijne broeders; corts waer na hy in Aegypten wert ghe-

Laet leven in verdriet, en prangen zijn gemoet,
 Een, die niet gaen en can, als metten derden voet.
 Wy beyde zijn ghesont, en van ghelijcke jaren,
 Wy beyde groen en sovvack, en lustich om te paren,
 Wy beyd' in volle jeucht, vvy beyde, soo ghestelt
 Dat ons geen meerder last, als minne-lust en quelt.
 Wel op dan, vrolick hert, vvat vvilddy lange duchten?
 Waer toe dit sovaer ghepeys? tis nu gheen tijt om suchten,
 Siet, Weelde, lock, en Spel comt naer u toe-gegaen,
 En biet, met bly gelaet, u gunst en vrient schap aen.
 „ Het soete minne-spel en sal u geensins vvoigen,
 „ Als u den ouden dach met rimpels sal beplougen,
 „ Ach! tis van alle dinck het slechtste datmen vrint,
 „ Wanneer een oude grieck hem'tminnen ondervvint. **b**
 Wel aen, laet ons Natuyr, de moeder aller dingen,
 De crachten onser jeucht ten soeten offer bringen;
 Haer Priesters zijn vvy selfs, mijn camer is haer kerck;
 Haer autacr is mijn bed; haer vier het minne-voerck.
 „ Des levens slimste deel, kamant, en grijs van haren,
 „ Coomt, eerment vvel bedenckt, ons op het lijf gevaren, **c**
 „ Pluckt rooskens, jonck gesel, eer u de jeucht ontduyckt,
 „ Wat niet te lang en duert, dient des te meer gebruyckt.
 Wat staeje noch en pruylt? vvat vvilje langer sparen,
 De mey van vvrve jeucht, het groenste van de jaren?
 „ De jonckheyt vvliecht daer heen, de tijt gaet haren keer,
 „ En die eens vvert gevelt, eylaes! en is niet meer.

b *Amare juveni
 fructus, crimen se-
 ni.* Senec.

c *Ob repit non in-
 tell. Etia sonectus.*
 Iuvenal.

Joseph.

Ghy raet, met cleē bescheet, dat ic mijn jeuchdich leven
 Sou met een lossen toom tot wellust over-geven,
 Ghy

- Ghy meynt, tis al te vrouch te dencken aen de ziel.
 Maer seg, off my de doot in haesten over-viel,
 Hoe sou my dat vergaen? » En wie doch heefter brieven
 » Dat hem dit bleecke spooock in desen sal believen?
 » Wie heefter vast bescheet, hoe lange sijnen bal
 » In dit oneffen velt des weerelts rollen sal?
 Ghy meynt, om dat de doot ons haest comt over-vallen,
 Dat yemant des te meer in lust behoort te mallen;
 Maer neen. Met u verloff, ghy maect een quaet besluyt,
 V voor-ftel (na my dunckt) brengt ander reden uyt.
 Een die van sijn bedrijf haest reden heeft te geven,
 Sal die tot vuyl bejach te meer zijn aen-gedreven?
 De reden seyt ons neen. Een net en effen slot
 Behout ons in de gunst van menschen ende God.
 Bedenckt, mijn weerde vrou, hoe veel gebloofde wanghen
 Wy voor ons oogen sien met dellu-wit bevangen,
 Met droevich bleyck beslaen; hoe menich roode mont
 Verliest sijn eerste glans, al scheen hy noch gesont.
 » Hoe menich trots gesel, comt lustich uyt-gesprongen,
 » Die, eer de sonne daelt, wert in het graf gedrongen;
 » Hoe menich wacker oogh wert 'savonts toe-gedaen,
 » Dat, schoon de sonne rijst, geen mens siet open gaen.
 » Wy sien het dach aen dach, en tis voortaan geen wonder,
 » De son gaet aen den mensch wel op den middach onder;
 » En watter hier en daer gebeurt aen eenich man,
 » Denckt vry, dat u en my dat oock gebeuren can.
 » Het is dan best geraen, te wegen alle saken,
 » Om sonder zijnen weert geen rekening te maken,
 » De jench en is maer roock; dies acht ick alder-best
 » Te houden elcken dach, als off hy waer de lest. a

a Spaert uwe boe
 te niet dewijle
 ghy noch sondi-
 ghen cont, ver-
 toeft niet vroom
 te worden, ende
 en wacht niet
 met de beteringe
 uwes levens tot
 in de doot. Syr.
 18.

¶ Het offer der
eerstelingen oock
voor de wet ge-
bruyckelick ghe-
weeft te zijn,
blijckt *Gen. 4. 3.*

- » Wy brengen voor den Heer het vetste van de rammen,
 » Het gaefste van den stal, het beste van de lammen;
 » Des wijngaerts nieu gewas, het eerste van het velt
 » Wert jaerlicx, wel te recht, voor Gode neer-gestelt. *b*
 » Sal yemant dan de gift, het grontfop sijner jaren,
 » Sijns levens slechtste deel voor sijnen God bewaren?
 » Sal yemant dan het vleesch bedienen inde jeucht,
 » En brengen voor den Heer dat niet met al en deucht?
 » Een romp vol sware quael, van buyten ende binnen,
 » Een hooft dat schudde-bolt, een deel versufte sinnen,
 » Een lam off creupel been, een lijff vol flerecijn?
 » O neen; de nutten tijt dient uyt-gecocht te zijn.
 » God in de jeught gesocht, laet hem voorseker vinden;
 » Hy wil dan synen geest aen onsen geest verbinden,
 » Maer die des Heeren woort in tijts geen acht en slaet,
 » Clopt dickwils aen de deur, wanneer het is te laet.

Sephyra.

Vers. 7.
Ioseph was
schoon ende
sijn van aen-
ghesichte.

*Pulchrior tamen
(ut bene August.)
in luce cordis quam
facie corporis.*

- D** It past doch niet met al op onse groene jaren
 't Bedencken aen de doot maect niet als grijsse haren;
 Wie hier op leyt en maelt, en is noyt recht verbeucht;
 Van hier met swaer gepeys; leeft twijfel ghy leven meucht.
 » Verdriet comt tijts genoegh, wat hoefstmen van te vooren,
 » Met angstich overleg een blijden geest te stooren?
 » Die voor toecomend' quaet gheduyrich leyt en schroomt,
 » Is droevich als hy't denckt, en droever als het coomt.
 Doch vier pruylen wil, van u ist niet te liden,
 » De schoonheyt is van outs gevvoon met tucht te strijden,
 » Sy wought haer totte lust, off anders lijt ghevvelt,
 » Al wiltse blijven staen, sy uvert daer heen gevelt,

„ Sy *u*vert wyt een gheruckt door smeecken en gebeden,
 „ Sy *u*vert van alle cant bevochten en bestreden,
 „ Dies geeft sy 't eynd lick op. Maer ghy, al zijdy schoon,
 Al *u*vat ick strijck, off streel, ghy achtet niet een boon,
 Ghy slaetet in de *u*vint, en laet my gantsche dagen
 Verslijten in getreur, en achter u gaen clagen,
 Maer, lieve, tis ghenoech, doet desen stuyren geest
 Verhuysen wyt u lijf, en *u*voonen in een beest.
 Laet plompaert en zijn maet, laet onbelompe boeren,
 Laet kluntens hart-gehuyt, de bloedich oorloogh *u*voeren,
 Off volgen haren ploegh. Een aerdich jonck ghesel,
 Dient nergens beter toe, als tot het minne-spel.
 Laet hoofden grjys en grau, laet kale-coppen sorgen,
 Laet eer-sucht gaen te hoof, van 'savonts totten morgen,
 Laet al dat *u*vijse volck, geneycht tot hoogen staet,
 Met Princen omme-gaen, en sitten in den raet.
 Wie datter stuerheyt *u*voecht, u *u*voechtse niet met allen;
u past een soet gelach, u dient een geestich mallen,
 Een Joffron op den schoot, een deuntjen by den *u*vijn;
 Gheen jonck en geestich lijff mach sonder liefde zijn.
 Waer toe is schoonheyt nut, dat *u*vil ick eenmael *u*veten,
 Sy brengt geen vruchten voort, men cander niet van eten,
 Tot spitten dientse niet, tot plougen onbequaem,
 Tis maer een schrale *u*vint, een schim, een bloote naem,
 Indienmen niet en mach yet soets van haer te trecken;
 En die dit niet en doen, en zijn maer rechte gecken:
 Haer vrucht is niet als *u*vreucht, daer steeckt niet anders in,
 Geen schoonheyt isser nut behoudens totte min.
 „ Al is de purper roos op haren steel ghebleven,
 „ Noyt van een joughdich dier in haren crans geveven,

*Indigna est pigro
 forma perire sibi,
 Ovid.*

„ Noyt van een lustich quant vereert aen zijn vriendin,
 „ Eylaes! haer schoone glants vergaet des niet te min:
 „ Men sietse dach aen dach als na den regen gapen,
 „ Sy doet haer blaykens op, om verffchen dauvv te rapen,
 „ En uvertse niet gelaest, haer bloeyen moet vergaen;
 „ Alleen de dorre knop blijft op het steeltjen staen.
 VVaer toe uvil doch de jeucht de teere schoonbeyt sparen?
 Sy eet haer selven op. Alleen de bloote jaren,
 Alleen de snelle tijt verteert haer schoonen glans;
 Dus jong-man, zijdy wijs, versmynt geen goede kans.
 Ben ick op u verliest, ick seg (al salt u spijten)
 Ghy zyter oorsaeck van, ick hebbet u te wijten.
 VVie siet een aerdich lijff, wie hoorter clouck verstant,
 Die niet met een en voelt een heymelicken brant?
 VVie sieter voor zijn oogh de uwater-beken springen,
 Die zijn verdorde keel van drincken can bedwingen?
 VVie, swart van hongers noot, siet spijse voor hem staen,
 Die niet zijn hant en tant en uvenscht daer in te slaen?
 VVijn, in een suyver glas met reynder hant, gheschoncken,
 VVert, met een meerder lust, van yder een gedroncken:
 Al is de spijse goet, en constich toe-bereyt,
 VVat ist, indiense niet in reyne schotels leyt?
 Besiet uwat urecmder dinck! alleen met stille swijgen
 VVeet schoonbeyt volle gunst by alle man te crigen,
 Sy roept al seyts niet, sy doet haer uwaren voort,
 En crycht den hoochsten mart, al spreeckts niet een uvoort.
 VVat is een leelick mensch, by schoonbeyt vergeleken?
 't Sijn roosen altemael uwat schoone wyden spreken.
 Al uwat een aerdich quant coomt wytte mont gevloeyt,
 Schijnt met een soeten dauvv van honich-raet bespoeyt.

Formosa facies
 muta commenda-
 tio est. Sen.

Het sy in wviffen raet, het sy in boertich mallen,
 Vvat schoone luyden doen, dat heeft een Ovel-gevallen,
 » Al is de Oveerde Deucht in yder lief-ghetal.
 » Deucht in een aerlich lijff, gaet verre boven al. b

b *Virtus, qua in colore aliquo modo cernitur, excitat mirabiles amores suis.*
 Plato.

Joseph.

HOe woudy dan, me-vrou, van twee ghebloofde kaken,

En van een soet ghelaet een hoeren-spiegel maken?

Sal dan het dertel vleys sijn lusten steken aen

Soo haest een aerlich lijf coomt hier off daer ghegaen?

Neen dat en mach niet zijn. » Des Heeren reyne gaven

» En zijn niet in de mensch om vuylen brant te laven,

» Maer om te sijner tijt te schencken aen een maecht

» Die niet, als tucht en eer, in haren boesem draecht.

» Niet om in kriel bejach een cleyne tijt te spelen,

» Maer om door echte trou sijn even-mensch te telen.

» Soo dient een jeuchdich lijff te werden aen-geleyt:

» Een schoone man beloont der maechden eerbaerheyt.

Maritus pulcher, pudicitia virginis premium. Cyp.

Ick bid u, edel vrou, en laet de snelle stralen

Van u verdwaelt gesicht, niet op my neder-dalen

Met keteling van lust; maer als ghy Ioseph fiet,

Soo neem in u ghepeys een knecht, en hooger niet.

» Ten is geen eerbaer hert, dat, met de daet te mijden,

» Meynt dattet eerbaer is; wie maer en lonckt ter zijden

» En ketelt sijn gemoet, met heymelijcken brant,

» Besoetelt voor den Heer sijn innerlijck verstant.

Sou midd'ler tijt mijn jeucht u brandich hert ontrusten?

Sou dit mijn lichaem zijn een spoor tot quade lusten?

Math. 5. 28.

H

Dat

Dat sneed my door het hert. Gewis ick sou veel eer
 Dit aensicht gants en al vermaken tot een zeer;
 Mijn oogen, stijff van dracht; mijn lippen, niet als cloven;
 Mijn tanden, swart als peck; mijn handen, niet als roven;
 Mijn hayr, door sweet en stoff ghebacken onder een,
 Soo dattet geene kam sou connen onder-scheen:
 Ick sal in mijn gesicht met rouwe nagels varen,
 'k En wil noch teere neus, noch roode wangen sparen,
 Ick wilt soo stellen aen, dat yder, die my liet,
 Sal voelen in sijn hert, geen lusten, maer verdriet.
 Doch zijdy soo gesint om schoonheyt na te jagen,
 » God is de schoonheyt selfs; stelt daer u wel behagen;
 » De Heer is niet als licht, als glans, en hellen dach,
 » Meer als oyt mensch begreep, off menschen ooge sach.
 » Ach! tis een nietich dinck, dat wy hier Schoonheyt noe-
 men,
 » Daer op de werelt stoft, daer van de vrouwen roemen,
 » Neemt wech een enckel vel, al wat daer onder leyt
 » Is niet als drouve stanck, en rechte vuylicheyt.
 » Soo haest een schrale lucht, het steunsel van het leven,
 » Een damp, een cleyne wint, is uyt de mont gedreven,
 » Soo haest God aen de mensch maer eens den neus en
 fluyt,
 » Dan ister med' gedaen, dan heeft de schoonheyt uyt.
 » Dan leyt de lege schors van yder een verlaten,
 » Dan wert de doode romp gedragen achter straten,
 » En in het graff ghedout; dan leyt het nietich dier,
 » Door-geten van de worm, door-loopen van de pier,
 » Begraven in de stanck, becropen van de slangen,
 » Bedeckt met enckel stoff, met vuyle slijm behangen,

- » Siet daer u herten-lust in eenen oogeblick
 » Niet als ongueren reuck, en yffelicken schrick.
 » Went, lieve! went het oogh van al dees ydelheden,
 » Die by den dwafen mensch geacht zijn hier beneden,
 » Stier uwe domme jeucht, daer u de deucht gebiet,
 » Daer zijn geen dingen schoon, als diemen niet en fiet. *2. Cor. 4. 18.*
 Ghy doch en soect niet schoons, u wandel cant bewijfen,
 Ghy soeckt den grouwel selfs vol schrickelick afgrijfen,
 Ghy soect het vuylste spoock dat oyt een mensche vont,
 En wildy't al in een? me-vrouw, ghy soeckt de sond.
 » Indien een clouck pinceel, met diepen en verhoogen,
 » Dit monster, door de const, naer'tleven conde toogen,
 » En stellen voor het oogh sijn grousaem beelt, voor-
 waer
 » Wy liepen uyt ons selfs van schrick, en grooten vaer.
 » Brengt, wat een mensche can ontsetten en beschamen,
 » Brengt, al wat grousaem is, in eenen clomp te samen,
 » Wat spoocken datmen vint, wat monsters datmen
 fiet,
 » Al watter leelick is, en is soo leelick niet
 » Als'tgene dat ghy soeckt. Maer tis te lang ghebleven,
 Tis tijt my wederom tot mijnen dienst te geven;
 Met oorlof, ick vertreck: » ten gaet niet, soo het sou,
 » Als eenich knecht te lang hout sprake mette vrou.

Sephyra.

1. **E**T lieve! noch een vooort, en gaet u niet verbergen,
 Al wat ghy tegen-streeft, en dient maer om te tergen
 Den brant van mijn gemoet. Een in-gedvongen vier
 Berst dies te felder uyt, met donder en getier.

*Illam verò re-
 pulsa magis e-
 tiam accende-
 bat. Ioseph.
 loco supra
 citato.*

Coom, spreek eens wytte borst; Van waer doch mach het comen
 Dat u aelvveerdich hoeft soo ver is in-ghenomen,
 Van al dit swaer gepeys? Waer hebby doch verkeert,
 Noyt mensch heeft hier in huys swaer-hoofdicheyte geleert.
 Ick sie dat al de knechts zijn vol van criele tochten,
 De maechden los ghenoech; ghevvis, indien sy mochten,
 Het souder slordich gaen. Ghy, jong-man, ghy alleen
 Blijft, in dit sacht onthacl, ghelijck een harde steen.
 Wat maelt u in de kop? Wat mach u vveder-houwen?
 Wat maect, in u gemoet, een vveer-sien van de vrouwen?
 Een af-keer van de vveucht? Wat ist dat u ombreeckt,
 Waer door u wijs ghepeys soo teghen liefde steect?
 Ghy voont hier in een huys, voorsien van alle dingen,
 Men maectter goede chier, men hoorter lustich singen,
 Men sieter geen verdriet, maer spel en enckel jock;
 Schier niemant van de knechts is besich als de kock.
 Waer vontmen oyt palleys daer al de boden speelden
 Soo vry, als hier in huys, voorwaer een huys van vveelden,
 Een huys vol herten-lust, vol alderhande goet,
 Daer yder vveelich is, en svveemt in overvloet.
 Mijn tafel is vverciert met alderhande vviynen,
 Met vuilt-braet, en geback, met brem van vvilde svviynen;
 Dit isser maer alleen dat my ten hoogsten spijt,
 Dat ick niet vvilts en heb, en ghy niet vuilt en zijt.
 En evenvvel nochtans, al vvaermen placht te bancken,
 Daer sietmen int ghemeen het spel der minnen vvancken;
 „Want die aen tafel sit, verbeucht met soeten vviyn,
 „Hoe can die sonder lief te bed ghelegen zijn?
 „Gemack maect dertel vleys; vvie heester goede dagen
 „Die met gedoken hals de vveelde can verdragen?

Quidam interrogatus quorum esset maxima occupatio in aula? respondit, Coquorum. Richter. Ax. hist. 16.

Per voluptatem facilius vitia subrepunt. Sen. Ep. 7.

» Een buyck, vol goede spijs en lieffelicken dranck,
 » Soeckt vvaer den overvloed mach nemen haren ganck.
 Die, in sijn groene jeucht, ghestoest van schoone vrouwen,
 VVeet, met een koelen moet, sijn lust te vveder-houwen,
 Die droevich sit en siet, vvanmeer hy drinckt den vvin,
 Dat moet een dommen bloet, off rechten droomer zijn.

Venter mero estuans desumat in libidinem. Hieron.

2. Een droomer zijdy doch, een plompaert suldy blijven,
 Can u mijn heus omhael tot geen vermaken drijven.
 Het droomen heeft u eerst (ghelijckmen ons vertelt)
 Vyt uwe broeders gunst, en vaders huys gestelt;
 Indien ghy niet en poocht u droomen naer te laten,
 Ghy sult in dit gevveest u op een nieu doen haten
 Van my, en al 'tgesin; door my, van uwen heer;

Dus, Joseph, zijdy vvijs, en vveest geen droomer meer.
 De vvin heeft op een wyr, dat ses-mael hondert jaren
 In Noach van te voor noyt conden openbaren,
 Ontdekt en bloot getoont: hoe sal haer soet fenijn
 In dit u jeuchdich lijf gants sonder crachten zijn?
 VVaerom en can 'tgemack soo veel niet op u vvercken
 Als op een ander mensch? vvy svveven op de vlercken
 Van soete le... haest... op ons neder-stort:
 VVat let u, mee... ons, vvat iset dat u schort?

Ad unius hora ebrietatem misdat femora que per 600 annos sobrietate cetera tixerat, Hieron.

Mijn leger is vverciert met costelicke spreyen,
 Die 'trijck Egipten-lant alleene can bereyen,
 Gevoert met zijde-bont; mijn camer vol tapijt,
 Maeckt, door haer schoonen glans, een drouven geest vverblijt:
 Mijn gantsche ledekant ruycckt na de soete kryyden,
 Die ons van verre sent het heete lant van zyden:
 Mijn lakens zijn vol geur, en niet een eenich deel
 Dat niet en heeft de reuck van balssem en canneel.

Aenlockende gespreck der listiger vrouwen totten dwaefachtigen Jongelinc, beschrevé door Salomon Proverb. 7. 15. &c.

VVat valter meer te doen, als in de sachte pluymen
 Te cruypen, sonder vrees, en daer te liggen luymen,
 Te svennen in genucht, te blusschen onse vlam?
 VVat stady dus vertsaecht? het heck is van den dam.
 Mijn man gaet alle daegh (ghelijck vvy beyde vveten)
 Nu by de Coningin, dan by den Coninck eten,
 Nu by den jongen Prins, dan by een ander heer,
 VVy hebben 'thuys alleen, coom aen, vvat vvidly meer?
 Coom aen, en voor 'tbesluyt, vervoucht u na mijn camer,
 VVaer toe hier lang gestaen? vvat hoefdy bijl off hamer?
 Roer dry-mael aen de klinck, en blijf een vveynich staen,
 En clop dan noch een reys, de deur sal open gaen.
 Laet dat u loose zijn, en coom daer op ghetreden
 Met onbeschroomden geest, vvy sullen ja besteden
 Een wyken tvree off dry, in lusten van de jeucht,
 Veel hebben dit gevvenscht; ghy zijt alleen die meucht.
 VVel aen, coom daer ick seg, en sonder meer te vragen
 Gaet in, en sluyt de deur. vvy hebbent vvel te vragen,
 Nadien het gants beslach ons lockt tot soete rust.
 „ Een bed vol rijck ghevvaet, een vvoon-plaets van de lust.

Joseph.

Sicut mercator de
 falso panno ostendit
 emptori neque me-
 dium, neque finem,
 sed caput tantum:
 sic diabolus, qui pec-
 cati mercator est,
 ostendit fatuo pec-
 catori solum delecta-
 tionem culpa, non
 medium, id est, re-
 morsum conscientiae,
 non finem, id est,
 poenam gehennae,
 Bonavent.

1. **G**Hy heft my veel te hooch den lof van uwve camer,
 EN gaet hier in te werk, gelijk de loose cramer,
 Die wel het schoonste deel van syne Waer ontdeekt,
 Maer laet aen niemant sien al watter is bevleekt.
 Ghy poocht my, door de lust, tot uwven wil te krijgen,
 Maer tquetfen van de ziel, dat condy wel verswijgen:
 Ghy stelt my voor het oogh, vermaeck van dertel spel,
 Doch laet on-aen-gheroert de pijnen van der hel.

Dies

Dies, hoe dijn gladde tong de lusten weet te prijsen,
 Noch can in mijn ghemoet geen lust tot lusten rijsen,
 Want schoon de geyle vreucht is soet in uwen sin,

Ick vinder evenwel veel bitterheden in:

Als icker maer op denck, mijn hert begint te beven;
 Dit staet in mijn ghemoet, als met een pen, geschreven,

» Die soecken hun vermaeck ontrent eens anders wijf,

» Die spelen met haer ziel, en sollen met haer lijff.

» De vreesse van de man, wiens eere wert genomen,

» Moet t'elcken voor gewis de linckers over-comen

» Die soucken vuyl bejach, haer gansche bloet verschiet

» Op'truyssen van een blat, op't drillen van een riet;

» Sy schricken voor een beelt, sy beven voor de mueren,

» Sy houden voor verdacht, en vrienden, en gebueren;

» Ach ongeruften stant! wie datter coomt off gaet,

» Haer crachten zijn beroert, haer herte leyt en slaet.

» De snegen yver-geest bespiet met hondert oogen

» Sijn wijff en haren pol, om niet te zijn bedrogen,

» En soo hy nu off dan haer eens betrappen mach,

» Gewis haer beyder lijff en is maer eene slach.

Nu denckt, off Potiphar maer een-mael creech vermoeden

Van dit oneerlijck spel, wat beul, wat felle roeden,

Wat galge, kruys, off rad, wat uyt-gefochte pijn

Sou voor een snoode slaeff genoechsaem connen zijn? *a*

Wat sou den fellen loop van sijne gramschap stillen?

Hy sleypde my daer heen, om levendich te villen,

Hy greep my by den hals, en metten eersten steeck *b*

Sneed van mijn leden aff al wat een man geleeck.

Hy stack my aen de spit, en liet mijn lichaem braden,

En dede met het vlees sijn honde-kot versaden;

a Adulterium in seruo acerbius punitum fuisse apud Veteres, vide apud Aetod. lib. 8. rer. jud. cap. 19.

b Die maniere van doen, van outs in Aegypten ghebruyckelick gheweest te zijn, ghetuycht Diod. Sicul.

a Apud Aegyptios adulteros damno virilitatis multatos fuisse testatur Diodorus Siculus.

... Quinetiam illud Accidit ut quidam testes caudamque salacem Demeteret ferro. Horat.

Int corte, watter oyt voor straffen zijn bedacht,
Die souden, t' mijnder pijn dan werden voort-gebracht,

Gelijk hier voren pag. 50. de vleeschelicke der relheden der onbesuyfder jonckheydt by *Sephyra* op het liefelickste zijn voor-gestelt, tot aen-lockinge der selver, soo wert hier in regendeel de uyt-comste van vuyle lust op het grouwelickste verthoont, om door de yffelickheydt der straffe, de leelickheydt van de daer aen te wijfen; ende hierom hebben de Lieff-hebbers der Schilder-conste, beyde de voorz. in-vallen elck met een byfondere Plate uyt-ghebeelt.

Noch weet ick, sou de man sijn gramschap niet bedaren,
Maer, tot een meerder wraeck, t'geraemte doen vergaren;
En brenghen wederom de leden over een,
En maken voor me-vrou een setel van het been,
Een setel, soo bereyt dat ghy gheheele dagen
Sult sitten in het riff, als mette doot beslagen,
Een setel, soo bereyt, dat schoon al ben ick doot,
Vongeluckich lijff sal rusten in mijn schoot;

Sal rusten? niet alsoo; wat sal u ruste geven,
 Die niet, als tot verdriet, en sult op aerden leven?
 Sult leven? niet alsoo; hoe cander leven zijn,
 Daer niet en is als doot, en doodelicke pijn?
 Dit vel, en watje siet mijn aengesicht bedecken,
 Sal u; ramsalich wijs, dan voor een maf ke strecken;
 Wat schrickt u hert, me-vrou? het is de rechte vont
 Om dan noch met u lief te liggen mont aen mont.
 Dit hoofd-scheel sal u zijn een cop om uyt te drincken,
 Om met een eeuwich leedt u vreuchden te gedincken,
 Dit hayr, dat ick nu draegh, sal, naer des hofs gebruyck,
 Aen uwven kalen cop dan wesen een paruyck;
 Mijn huyl, als leer bereyt, sal gantsche dagen hangen
 Daer u ellendich lijf sal eeuwich zyn gevangen,
 En 'tsal op sulcker wijs vast wesen aen 'tgebou,
 Als offet metten arm u noch omhelsen wou.
 Maer als de drouve nacht coomt uytter zee geresen,
 Dan sal dit eyge vel u decksel moeten wesen,
 En soo ghy vraecht, waerom dit alles wert gedaen?
 Denckt wat ghy nu begeert, ghy sullet wel verstaen.
 Wat soud ick, arme mensch! in dit verdriet beginnen,
 Die noch een wreeder beul sou dragen in de sinnen,
 Die noch een swaerder smert sou voelen in den geest?
 » Een hert, bewust van quaet, dat pijnicht aldermeest.
 Doch schoon ick werd betrapt, en op het feyt bevonden,
 En soo van stonden aen int duyfster graf gesonden,
 Gelijck in dit gheval niet selden wert ghedaen,
 Denck, hoe mijn saken dan voor Gode souden staen.

Tis eertijts by
 vele volcken ge-
 bruyckelick ghe-
 weest, dat een
 man syn wijff in
 overspel bevon-
 den hebbende,
 de selve sels ver-
 mocht te straffe;
 tot welcken eyn-
 de hy onder an-
 dere haer het
 hayr op de kam,
 ende geheel kael
 dede aff-scheere.
*Cyprans tract. de
 spons. cap. 5.* die de
 redenen, waerom
 sulcx gheschiede,
 geleederelick ver-
 claert. *In adulte-
 ros sectione capillo-
 rum, inter alios pec-
 nas animadveris so-
 lore antiqua exem-
 pla satis movent.*
 Vid. Gell. lib. 4.
 cap. 3. *Egregia
 Tacit. de Mor.*

Germ. *Paucissima in tam numerosa gente adulteria: quorum poena praesens, & maritis permessa: accisis criminibus
 audatam coram propinquis expellit domo maritus, ac per omnem viam verbere egit.*

*Qualis quisque
hinc exierit suo no-
vissimo die, talis in-
venietur in novissi-
mo die seculi. Aug.*

- » De boom blijft even soo gelijk hy is gevallen,
 » De mensch, gelijk hy sterft. Wee hem ! die in het mallen,
 » En midden in den brant, daer in hy leyt en vroet,
 » Braeckt uyt, met eenen swalp, sijn leven ende bloet.
 » Soodanich als de mensch leyt aff sijn swacke leden,
 » Soodanich sal de mensch voor Godes oordeel treden:
 » Soodanich als de mensch daelt neder in het graf,
 » Soo rijst hy weder op tot vreuchd off drouve straf.
 Hoe suldy, dertel vlees, voor Godes throon verschijnen,
 Die leefdet, als een mol; en storft, gelijk de swijnen?
 Hoe sal u naecte ziel dan voor het oordeel staen;
 Als 'tbouck van u Geweet sal werden op-gedaen?
 Hoe sullen, int gericht, u naecte leden beven,
 Wanneer u gantsch bedrijf sal voor u staen geschreven?
 En voor den grooten God sal over zijn gebracht
 Al wat ghy hebt gedaen, en wat ghy hebt gedacht?
 Hoe suldy, dertel vlees, hoe suldy connen dragen
 De schrickelicke stem, die u sal neder-jagen
 Int diepste van den poel, een woon-plaets van ellend,
 Een sterven sonder doot, een pijn sonder end?
 » Benautheyt in den geest, amechticheyt der zielen,
 » Versmachtheyt aen het lijff, sal yder een vernielen
 » Die na des weerelts loop hier in den vleesche leeft,
 » En met een boosen wil aen aerdsche lusten cleeft.
 2. Ghy noemt my slecht en bot. Wat isser aen gelegen?
 Eenvoudich en oprecht zijn al des Heeren wegen.
 Ghy segt my smadich aen, dat ick een droomer ben;
 Maer weet, dat ick voor al geen hooger naem en ken.
 Het mach aen u, me-vrou, en wie het wil, mis hagen,
 Ick sal dit voor een croon op mijnen hoofde dragen,

En loven des den Heer: hier door ben ick gewis
Dat Godes weerde Geest in mijne wegen is.

» Al coomt een diepe slaep van boven aff geslegen,

» Wanneer dit swacke lijff daer henen is gelegen,

» De ziel, ons weertste pant, 'tonsterffelicke deel,

» En sluymert nimmermeer, maer blijft in haer geheel.

Door droomen in der nacht, en wonderbaer gesichten,

Werd ick in my gewaer den Vader vande lichten,

En als een ander mensch int bedde leyt en wroet,

Dan coomt die hoogen geest, en spreekt in mijn gemoet;

Ontdeekt, met claer bescheet, wat my, en ander lieden,

Wat gantsche landen deur, na desen sal geschieden:

Dies danck ick mijnen God; want geen so grooten eer,

Als wat ghebeuren sal te weten van den Heer.

Al ben ick uyt mijn lant, door droomen, wech gedreven,

Ick sal eens wederom, door droomen, zijn verheven;

En die my desen smaet nu hebben aen-gedaen,

Die sullen na-der-hant my comen bidden aen,

My bieden met ootmoet, en tranen, en geschencken;

En siet! ick wil oock dan het quade niet gedencken,

Noch wreken mijn verdriet, maer met een sacht gemoet

Haer toonen alle gunst, gelijkmen broeders doet.

DAn neemt dat ick vermocht, met veynsen ende liegen,

Het altijt wacker oog van yver-sucht bedriegē, (moet?

Wat raet dan voor my self? wat troost voor mijn ghe-

Wat uyt-comst voor de worm, die in my leyt en wroet?

» Ist niet een wonder stuck? des fondaers eyghe finnen

» En zijn in dit geding met geen geschenck te winnen,

» Sy roepen recht en vraeck. noyt hert bewust vā quaet,

» Kreech, in sijn eygen hoff, een vonnis t'lijnder baet.

*Corpore dormiente
anima in somnis agit.* Hippocr. de
Insomn.

*Corporum somnus
est, sicut & mors:
anima quieti nunquam
succedit.* Tertull. cap. 25.
de Anim.

*Sape majori fortuna
locum fecit injuria.*

*Hiraclitus dixit, Vi-
gilantibus unum
communem esse
mundum; sopitos
in suum quemque
decidere.*

*Quid prodest non
habere consciunt,
habenti conscientiam?* Lactant. Inst.
lib. 6. cap. 24. ex
Senec.

*Mala conscientia
delictorum nostro-
rum ipsa est testis,
ipsa iudex, ipsa ator-
tor, ipsa carcer, ipsa
accusat, ipsa judi-
cat, ipsa damnat,*
Bernhard.

- » Pooch al u linckerny int duyfter wech te steken,
 » Graef in een diepe kuyl u schandelicke streken,
 » Verdonckert u Geweet: al pijndy't noch soo seer,
 » Ghy wiechtse wel in slaep, maer dootse nimmermeer
 » God sal, door sijnen geest, int holste van de nachten,
 » Met ongewoone schrick beroeren u gedachten,
 » Ontsetten uwe ziel, en halen aen den dach
 » Al wat van langer-hant daer in gedoken lach.
 » Wat foeckty vast bescheet van Godes eeuwlich wesen?
 » Ghy connet, domme mensch, in uwen boesem lesen,
 » Ontsluyt maer u gemoet, stracx suldy sijn gewis
 » Dat God in uwe ziel, en in den hemel is.
 » Soo haest een dertel wicht maer op en hout van mallen,
 » Stracx coomt een drouf berou op sijn gewrichten vallen,
 » En knaegt hē in de borst, door-wandelt vlees en bloet,
 » En set hem nacht en dach een prang aen sijn gemoet.
 » Wie voelt geen innich leet. wanneer voor-lede lusten,
 » Door wroughen van den geest, den gantschen mensch
 ontruften?
 » Soeckt vreuchde, soo ghy wilt, noyt isser sondaer bly,
 » Noyt is een quaet gemoet van binne-cortsen vry.
 » Gae nu, gae dijnen gang, doe vry des vlees behagen,
 » Wt een soo corten vreucht ontstaet geduyrich knagen,
 » Een pijn-banck voor de ziel, een innerlick ellend,
 » Een worm die niet en sterft, een geessel sonder end.
 » Indien ghy weelde foeckt, en wilt in vreuchden svent-
 men,
 » Wel aen, verdwaelde mensch, maect uwe lust te temmē.
 » Betoom u dertel oogh, en trede metten voet,
 » Het onbesuysde vier, dat ketelt u gemoet.

*Deum primo men-
 tes sceleratorum ter-
 vere, antequam pu-
 niant. Cyp.*

*Conscientia cuius-
 que propria certum
 est testimonium ju-
 dicij Divini. Rich-
 ter. Ax.48.*

- » Wat ist van 'swerelts vreugt? de jeucht is haest verdwenē,
 » En met de snelle jeucht gaet oock de vreucht daer henen,
 » En als ons corten dach ten avond is gegaen,
 » Wast vreuchde, wast verdriet, het isler med' gedaen.
 » Wel-doen is herten-lust: sich selven t'overwinnen,
 » Dat is een hemels dau, die over onse sinnen
 » Gefegen uytte lucht, doet alle quael vergaen,
 » Daer is geen meerder lust als lust te weder-staen.
 » O noyt vol-presen vreucht, gerustheyt der Gewissen,
 » Wie van gefont verstant, wie soud u willen missen
 » Voor al dat by den mensch geacht is aldermeest?
 » Al wat ons recht vermaectt, coomt uyt een reynen
 gheest.

*Aurea hic sententia
 Iosephi. Satius esse
 conscientia recte fac-
 torum, quam pecca-
 ti latebris fidere.*

Sephyra.

- I**s dan de gunst te swack om mijn beleyt te stijven,
 Soo moet ik dese saeck op ander gronden drijven.
 Ick veet, dat menich peert niet eer en plach te gaen,
 Voor dattet sich de spoor voelt in de lenden slaen.
 » Hoor Joseph, als een vrou soo hooch begint te branden,
 » Dat sy haer teeren schoot, haer eere wyl verpanden
 » Aen yemant diese mint, en dattet haer mis-luckt,
 » Soo wvertse van de spijt als buyten haer geruckt.
 » Sy spout dan vier en wlam, sy wint verscheyde streken,
 » Om aen haer besten orient haer leet te mogen wreken,
 » Sy loopt den gantschen dach wyt-sinnich en vervvoet,
 » Om ergens, waerse can, te koelen haren moet.
 » Hoe soeter dat de wijn int eerste wvert bevonden,
 » Hoe dat hy suerder is, wanner hy is geschonden.

*Amici qui sese
 morri omnia presu-
 munt, si quidquam
 non extorserint atro-
 ciores sunt ipsis quo-
 que hostibus. Au-
 rel. Victor.*

Oncerlicke lief-
de licht verander-
lick in bitteren
haet: exempel in
Ammon en Tha-
mar. 2. Sam. 13.
15.

„ Van aff-geſeyde min blijft veeltijts niet met al
„ Als doodelyck vergiff, en wyt-geſpogen gal.
Dit hangt u over 'thooft, ſoo ghy de ſoete nachten,
De panden mijner gunſt, moet-willens ſout verachten:
Hout ſeker, dat ſoo haefſt ghy die ſult ſeggen aff,
Voor u ſal zyn bereyt meer als gemeene ſtraff.

Aut amat aut odit
mulier, nihil eſt ter-
ſium. Senec.

Ons tochten int gemeen gaen boven alle maten,
Daer is geen middel-vech; wy lieven, off wy haten.
Ghy dan, die niet met al tot lieven zyt ghesint,
VVeet, dat van deſer uyr mijn haet op u begint.

Malò confilio foemina vincunt viros. Senec.

Ick ſeg u d'oorloogh aen. Al wat ick can bedencken,
Om u van alle cant te ſchaden en te crencken,
Al wat my lijf en ziel in liſt off cracht vermach,
Dat ſal ick metter daet gaen brengen aen den dach.

Si mea gratia caſſitatis opinionem preferes, nihil ea te juvabit, mihi crede, ſi ad maritum te deſeram, & de ſtuprome appellatam dicam.

Al waer een vinnich hert tot quaet over in-geſpannen,
Daer is het vrouwen breyn veel cloucker als de mannen, a
De daet die vijſtet wyt: Tot alle ſnoot bedrieff,
Tot alle quaet bedroch, niet ſlimmer als een vijff.
Is ergens, waer het ſy, een boofſe ſtreeck bedreven,
Die, ſal door mijn beleyt, u overden aen-gevreven,
U overden in-gebrant. Vvat dat je doet off ſeyt,
Het ſal tot u bederf al overden wyt-geleyt.

Ioseph. Verſ. 14.
Hy heeft ons den Hebreiſchen man hier in ghebracht, dat hy ons te ſchande make.

Maer dit is niet genoeg; ick vil noch hooger ſpreken,
Ick ſal mijn eygen uyvl (dat zyn de rechte ſtreken)
U comen tijgen op; en ſeggen ſtout en ſtijff,
Dat my de foodſche ſlaef wilt dringen op het lijff.
Jek ben nu op de loop, mijn gantſche ſinnen hollen,
Daer is geen houven aen, mijn tochten moeten rollen
Al waer de ſpijt ghebiet. Voor my en is geen ruſt,
Tis vraecke wat ick roep; off vvel, gevenſte luſt.

„VV

" *V*anneer een moedich hert in engte *o*vert gedrongen,
 " *D*an coomtet, meer als oyt, met crachten uyt-gesprongen,
 " *E*n *h*ieft een open lucht. *N*oyt heeft er mensch bedacht,
 " *V*at door de leste noot can *o*verden uyt-gevvracht.
*I*ck *o*vil, ick sal, ick moet dit stuck ten eynde brengen,
*A*l soud ick aerd, en zee, en vier, en lucht vermengen,
 *E*n storten over hoop. *A*l zijdy noch soo prat,
 *E*n seydy dry-mael neen, en dry-mael boven dat,
*N*och sal ick verder gaen, en doen ghelijck de slangen,
*D*ie, alffe mettet hoost zijn ergens in gevangen,
 *H*aer *o*veeren mette steert. *A*lst immers *o*vesen moet,
 *G*hy sult u schamper *N*een, betalen met u bloet.
*H*et moeder nu op staen, ick bender op gebeten,
 " *D*e boosheyt hangt aen een, gelijk dees goude keten
 " *V*an boven tot beneen met schakels is gehecht:
 " *S*ond is een trotsich dinck, noyt ginet sonder knecht.
 " *V*ie eens het quaet begint, die moetet *o*order *o*vagen:
 " *V*ie schijn van onschult soeckt, dient alder-eerst te clagen,
 " *V*ant die met *o*vollen mint eerst luyde roepen can,
 " *A*lst een rechten boef, het schijnt een eerlick man.
 " *D*ie eens heeft in-gegaen de streeck van slimme *o*vegen,
 " *E*n mach om geen bedroch off leugens zijn verlegen;
 " 't *M*oet al, 't moet op de baen, om niet te zijn begeekt;
 " *V*at dienter veel geseyt? quaet dient met quaet bedeckt.
*V*anneer een grammen moet, en macht om uyt te *o*voeren
*T*e samen zijn ghepaert, *o*vat canse niet beroeren?
 *S*y breeckt al *o*vatse raeckt, gelijk een donder-slach;
 *H*oe *J*oseph, vreesdy niet? ghy *o*veet *o*vat ick vermach.
*D*enckt hoe u saken staen; mijn man sal my gelooven,
*E*n u van stonden aen van alle goet berooven,

*V*bi semel de erratum est in preceps peruenitur, alicuius ma-
*t*urè a rectis ad pra-
*v*as, a pravis ad pra-
*c*ipitia Paters, hist.
 lib. 2.

*S*celere velandum
 est scelus. Senec.
 Hippol.

*M*eis verbis
 majorem fidem
 habiturus est
 Petephes,
 quam tuis,
 quantum li-
 bet tua verio-
 ra fuerint.
 Ioseph.

Doen steken in een kot, soo doncker als de nacht,
Daer nimmer gulde son, off mane uvert verwacht.

Daer sal een vreeden beul met ongehoorde pijnen,
U lichaem tasten aen, u geesten doen verdrvinen;

Daer sal een vreeden beul, een onbeschofte guyt,
U grijpen by den bals, u cleeren trecken wyt,

U douwen op de banck, u jonghe leden binden,

U, door sijn vreedde const, onmenschelicken vwinden,

En recken yder lidt van hoofde totte voet,

Ghelijckmen 't sachte was ontrent den viere doet.

Daer sal een vreeden beul, met naelden ende spellen

U steken in het lijff, u moede sinnen quellen,

U houden van den slaep, en al den langhen nacht

Vvt-mergen uwe jeucht, verteeren uwe cracht.

Daer sal een vreeden beul u lijff vol waders gieten,

En springhen op u buyck, en vveder wyt doen schieten,

Int corte, watmen vint tot vreedde pijnen nut,

Dat sal, op u alleen, dan vverden wyt-geput.

Coomt yemant van het volck u ondertusschen vragen,

Vvaerom u jechdich lijff dees straffe moet verdragen,

Seg dan ghelijck het is: Om dat een schoone vrou

My boot haer soete jonst, en dat ick niet en vvon.

O souteloosen clap! wie sal u niet begecken?

Vwie sal niet voor een clucht u dvvasse daet vertrecken,

En seggen over-lyt: „ Het is een rechten bloet

„ Die vrolick mochte zyn, en sietet mette voet?

„ Te rechte, na my dunckt, te rechte moet hy treuren,

„ Die geen vermaeck en neemt, vvanneert hem mach gebeuren:

„ Te rechte lydt hy pijn, die, naer een soet versoeck,

„ Gaet, als een rechte nurck, staen pruylen in den bouck.

Dus suldy mette spit gants deerlick zijn gesmeten,
Hoe veel ghy vant ghebraet noyt beet en hebt ghegeten;

Dus suldy van den boer in dilve zijn geruckt,
Schoon datj' in sijnen meet noyt peul en hebt gepluckt.

» Een boosvrucht om misdaet geknevelt en gebonden,

» Denckt, hier is nu de straff van mijn voor-leden sonden,

» Dies slaet hy op sijn borst, en lijtet met gedult:

» Maer tis onlijdelick te lijdē sonder schult.

» Tis noch een aert van troost, oock midden in het suchten,

» Te peynsen op de vrecht, te dencken op ghenuchten,

» Te halen op de lust van sijn voor-leden tijt,

» Maer onverdiende straf is al te grooten spijt.

ALs nu de lange pijn u' therte sal door-snijden,

Dan suldy op het lest uyt vree-moet noch belijden

Al wat de Rechter vraeght, al isset noyt gheschiet,

En dan is al u cer en goede naem te niet.

» Wat is van grooten roem? wat van een eerlick leven,

» Vanneermen voor een guyt vvert tot de doot gedreven?

» Wat is van goede loff, vanneermen coomt ten val?

» Alst eynde niet en deucht en deuchter niet met al.

Het vlees is al te svack. en laet u niet bedriegen;

Al zijdy sonder schult, de pijnē doet u liegen:

» Hoe menich eerlick man, hoe veel onschuldich bloet,

» Verneemt-men hier en daer, dat Lijden lijdē doet.

Gaet nu, ó slecht-hoofst, gaet, kiest voor een jonge vrouwe,

Voor lieffelic vermaeck, ondancck en svaren rouwe,

Kiest droefheyt, voor genucht; kiest haet, voor soete min;

En vree, voor herte-lust; en schade voor geyvin;

Kiest, voor een teeren arm, en voor suce-witte handen,

Te sitten in den stock, te liggen in de banden;

*Etiam innocentes
cogit mentiri dolor.
Senec.*

Kiest voor een bed van dons, voor dekens van damast,
Te sitten op een rad, te hangen aen een bast.

Kiest voor een soeten slaep, onmenschelike pijnen;
De prangen van de banck, in plaetse van gordijnen;
Kiest voor een soet gevoel, een jammerlick getreur;
Ach! tusschen dit en dat is al te grooten keur.

Ach! tis een beter greep, een jonge vrou te lieven,
En my en wvve jucht met eenen te gerieven,
Als vvel te blusschen uyt, door enckel onverstant,
Dat in u leyt en smoockt, en in my leyt en brant.

Ghy siet soo menich mensch, by-naest sijn gantsche leven,
Met een bepeckte planck door alle wvaters soeven,
En wvagen luff en ziel, alleen om cleyn ghevvin,
Maer ghy, indienje wvout, wvaert rijke door de min.

Nu ick u gun mijn bed, soo condy licht bedencken
Dat ick u alle dincck wvul daerenboven schencken.
Soo haest ghy maer en wvenckt, off opent wvven mont,
Soo sal het wvve zyn al wvat ghy wvenschen cont.

*Neg. mulier amif-
sa pudicitia alia
abnuerit. Tacit.*

Onthout my dese les. Can yemant eens geraken
Te jagen in het velt van dobbel lijne-laken,
Het iser med' gedaen: het wvilt, het tamme wvilt
Hangt sijnen Jager aen, en wvertet ja ghevilt.
„ Soo haest een echte vrou is, buyten echt, ontloken,
„ De gelt-sack heeft een gat, de spaer-pot is gebroken;
„ Daer is in baren naem noch gout, noch schoon juwveel,
„ Off hare lieve pol en heeft het beste deel.
„ wvat wvildy dat ick seg? Die yemant heeft gegeven
„ Den sleutel van haer eer, die schenckt hem daer beneven,
„ Den sleutel van de kas daer sy haer gelt in doet.
„ Gemeenschap in het bed, gemeenschap in het goet.

En hebby noyt ghehoort dat goet by een te rapen,
 Te overden tot een vorst, alleen met by te slapen,
 Js d' alder-soetste winst, en liffelickste vont,
 Die eenich geestich quant zijn leven oyt bestont?
 Judien ghy maer en wout mijn soete lust behaghen,
 Soo soudy, voor een boey, een goude keten dragen;
 Ghy sout voortaan niet meer met dienen zijn ghequelt,
 Maer op een vryen voet noch heden zijn ghestelt:
 Ghy creecht, al wat ghy wout. Ick soude schier off morgen
 V in des Conincx hof een goeden staet besorgen,
 Al naer u eygen wensch. Ghy siet het, dach aen dach,
 Wat ick by mijnen man, hy by den Prins, vermach.
 Ick selve, vaer het noot, ging onsen Coninck spreken,
 Ick weet dat my aldaer geen gunst en sal ontbreken:
 Dus, Joseph, hebby lust tot Vryheyt, Goet, en Eer;
 En doet maer dat ick seg, en stracx ghy zijt een heer.

Joseph.

HOe meyndy dan met cracht my tot de lust te drin-
 ghen?

Me-vrou, ghy zijt verdooft, » Geen liefde laet haer dwin-
 » Sy gaet maer daerse wil. Noyt heeftet goeden aert
 » Dat met bedwongen sin te samen is gepaert. *b*
 » Al drijft de bleycke vrees den mensch tot vreemde faken,
 » Noch canse niet met al ontrent de liefde maken.
 » De liefde, vry van aert, en past op geen gebiet.
 » De liefde, watje dreycht, en vreesst de vreesse niet. *c*
 Ghy dient, met beter gront, u faken aen te leggen.
 Denct wat van oudé tijt het spreek-woort plach te seggen:

(gen; *a a Non extorquebis amari. Claudian.*

b Omne coactum tragicum habet exitum. Bald. ad l. neque ab initio C. de nupt.

c Blanditjs non imperio fit dulcis Venus. Senec.

- » Al is de vryfter steech, noch wertse wel de bruyt,
 » Maer wil de vryer niet, soo is de vrientschap uyt.
 » Geen man en wert vercracht. Tē ging hem noyt ter degē
 » Die yemant met geweld tot liefde wou bewegen.
 » Noyt joech hy met vermaeck, off hadde goeden vang,
 » Die honden op het wilt ded' loopen door bedwang.
 Ghy dreycht my (so het schijnt) met veelderhande plagen,
 Indien ick niet en wil u quade lust behagen;
 Ghy sult my (soo ghy segt) benemen naem en eer,
 En maken my verdacht int oogh van mijnen heer.
 Noch dit beweecht mijn hert. Hoe! sal ick dan betrachten
 Dat my een mensch ghebiet? en onder dies verachten
 Gods noyt vol-presen Wet? so moest mijn deusich hooft
 Van hersens zijn ontbloot, van reden zijn berooft.
 Sal ick een mensch ontsien? sal Ioseph moeten vieren
 Een wispeltuyrich wijff, het swackste van de dieren?
 Een wanckelbaer gestel? een haest-gebroken vat?
 Neen, dat is ongerijmt. Mijn God, verhoede dat.
 Laet comen watter wil; laet alle spotters rasen,
 Laet swarten achter-clap met volle kaken blasen
 Haer doodelick vergif; laet kinders, man, en wijf,
 My spouwen op het hooft, en treden op het lijf.
 Al word ick van de smaet van alle cant besprongen,
 Gebeten van de nijt, gesteken van de tongen,
 Al schiet de schimp haer dracht, de spijt haer bitter gal;
 Des weerelts schand off eer beweecht my niet met al.
 » Die in syn eyghen hert onnoosel wert bevonden,
 » Trost, mette clare maen, het keffen van de honden,
 » Ontschult vrees geen gevaer. Een onbevleekt gemoet
 » Spot met de schamper nijt, schopt clappers mette voet,
 » Vrees

Stultitia est venarum ducere inuitos canes. Plaut.

Non potuit extorquere, quod voluit imperare. Ambrus. lib. de Ioseph. cap. 5.

» Vreest pijn, noch wreede doot. Laet al des werelts beulen

» My vallen op het lijff, en t'samen comen heulen

» Alleen tot mijn verderf. Heb ick een suyver hert,

» Ick blijve wel gemoet, oock midden in de smert.

Al word ick uyt-gereckt, ghegeeffelt, op-gehangen,

Gevilt, van een gescheurt, met vreesfelicke tangen,

Gedroopt met vierich peck, gebraden, en gerooft,

Of op een rad gheset: siet hier een vasten troost,

Off God sal al de pijn van mijnen halse drijven,

Off God sal in de pijn mijn swacke leden stijven,

En geven my de cracht, dat midden int gewoel

Ick (spijt der beulen hert) geen pijn met al en voel.

Indien dan yemant vraecht, Waerom doch lijdt de desen?

Soo ick noch spreken can, dit sal mijn antwoord wesen:

Om dat hy liever hadd' te sterven in de pijn,

Als in oncuyfche vreucht sijn leven lanck te zijn.

Maer soo mijn vrome daet noch een-mael wert geweten,

(Gelijck een eerlick stuck doch niet en wert vergeten)

So wenscht' ic dat mijn heer my gund een weynich aerd,

Daer nu en dan een been mocht werden in vergaert

Van mijn verdorde rif. Noch wensch ick daer beneven,

Dat seker cleyn gedicht sy op het graf geschreven,

Hier onder leyt een knecht, die quam in swaren rou,

Om dat hy had te lieff syn Eer, syn Heer, en Vrouw.

Daer is een seker Dier, bekleet met schoone vellen,

Dat, soo het yemant gaet ter aerden neder-stellen,

En spreyster modder om, gelijk een ronden dijk,

Soo datter geen en wech en sy als door het slijck,

Het dier sal blijven staen, ja liever liggen sterven,

Als door den vuylen mis sijn bont te sien bederven. a

Wanneer ick
flechts u hebbe,
foo en vraghe ick
niet naer hemel
ofte aerde, wan-
neer my ooc lijff
en ziele versmach
tede, foo zijt ghy
doch God alle
tijt mijns herten
troost, ende mijn
deel. *Psalm 73. 25.*

*Mavult acer
bissima quæq;
sufferre, quam
oblati perfrui.*
Ioseph. d.
cap. 4.

a *Essendo la propria
natura dell' Armel-
lino di patir prima
la morte per fame
& per sete, che im-
brattarsi, cercando
di fuggire, di non
passar per la brutto,
per non machiar e il
candore e la pulitez-
za della sua pretiosa
pelle. Paulus Iovi-
us Dialog. dell'
Imprese Militari
& Amoroſ.*

*Malo mori, quam
pollui.*

Waer de gheeft
des Heeren is,
daer is vryheydt,
2. Cor. 3. 17.

*Bonus animus eti-
am inter angustias
fortune a vite nobi-
litate retinens.*

*Maluit liber crimi-
nis mori, quam po-
tentia criminose
confortium eligere.*
Ambros. lib. de
Ioseph. cap. 5.

Och off dit reyne dier, by eenich constich mens,
Waer op mijn graf gemaelt ! dat waer mijn derde wens.
Dit staet in my geset, ick sal den doot verkiesen
Eer dat mijn eerbaer lijff zijn reynheyt sal verliefen.
Ick wil veel eer, ick wil, in stucken sijn gereckt,
Als, door onkuys bejach, mijn jeucht te sien bevleckt.
Meynt yemant dat de vreucht van sijne geyle nachten
Sal in soo droeven staet vervullen sijn gedachten,
En laven hem de ziel int midden van de straff?
Hy dwaelt, gewis hy dwaelt, het loopter anders aff.
Tis waer, een reyn gemoet dat sonder schult moet lijden,
Voelt dickmael in verdriet, een smaeckelick verblijden:
Maer die om slim bedrijf vervalt in swaer gequel,
Voelt, boven alle pijn, de pijn van der hel.
Mijn geest op God gegront, die sal my laten prouven
Het leven in de doot; dien wil ick niet bedrouven,
Niet wijfen van der hant, niet maken ongeruft,
Noch om gedreychde straff, noch om beloofde lust.

Sephyra.

Nu can ick over u met volle mont ghetuygen
Dat Ioseph liever heeft te breken, als te buygen:
Nu sie ick metter daet, en claerder als den dach,
Wat in een hoofdich mensch een harde cop vermach.
Wat ist van desen Geest soo t'elcken te gevragen?
Sijn tochten in de mensch en zijn maer sinne-vlagen,
In-vallen van de maen, casteelen in de lucht,
Onverveerdich (na my dunckt) dat yemant daer om sacht.
Tis swyfeling van breyn, die met een mottich veder
Ons deusich hoeft beswaert, en sijgt in haesten neder,

Wanneer

*Wanneer een oofte wint den drouwen hemel claert ;
Hierom beangst te zijn is niet de pijn waert.*

Joseph.

Wat roerdy van den Geest met onbeschofte streken ?
Ick bid u, fwyjchter van, off leert eerbiedich spreken.

Ten is geen vifse fin, geen gril, geen deufich hoofd,
Maer yet dat vlees en bloet in geenen deel gelooft.

» Geen wint en wert gevat in webben van de spinnen,

» Geen vreuchde van den geest in vleefchelicke finnen,

» Een uyl off vleder-muys zijn haters van het licht ;

» Geen fon en ifter goet, als voor een goet geficht.

De Geest is ons een pant, by Godes hant gegeven,

Een trooft, een heylich merck, in onfe ziel gefchreven ;

De leyts-man onfer jeucht, het roer van ons gemoet,

Die onfe gangen stijft, en voor den val behoet.

De Geest is helle glans, waer door ons herten glimmen,

Een onbesweke leer, waer mede dat wy climmen

Tot onfen grooten God, waer mede dat wy gaen

Tot boven in de lucht, veel hooger als de maen.

Brengt fuycker, honich-raet, en watmen foet mach namen,

Brengt fang, en fnaren-fpel, brengt alle vreucht te famen,

» Een ftraeltjen, dat de Geest ontrent ons herten fchiet,

» Maeckt al des weereelts luft, min, als een enckel niet.

Sephyra.

Daer is, na dat ick hoor, voor my niet wyt te rechten,
Off ick moet defen geest eens befich gaen be-vechten ;

De natuerlicke
menfche en be-
grijpt niet de din-
gen des Geestes,
1. Cor. 2. 14.

Want wat ick breng ter baen, en wat ick op u win,
 Dat steekt het nortsche dinck u weder wyten sin.
 Ick ben met vollen haet op desen Geest gebeten,
 Ick moet van al sijn doen wat naerder reden weten,
 Maer eerst, wat is het Vlees. J. Des menschen eyghen
 aert.

S. Wat noemdy dan den Geest? J. Dat ons daer voor be-
 waert.

S. Is Vlees ons eygen aert? en wildy dat versterken,
 Wel aen, ick ben gesint hier naerder van te spreken.

Ick wil voor onsen aert de saeck eens nemen aen.

J. Dat heeft u gladde tong voor desen al gedaen.

Al wat ghy hebt geseyt, dat heb ick soo genomen,
 Al waer het van het Vlees in eygen daet gecomen;

Dies, als ghy kennen wilt het Vlees, en syn beleyt,
 En vraecht niet hier off daer, ghy hebbet al geseyt.

S. Nu vreesst ghy dan de Geest, met al u svvare lasten,
 En laet ons eens de saeck wat dieper onder-tasten.

Wat sluytet, dat ghy segt, dat yder met sijn bloet,
 En met sijn eygen vlees geduerich strijden moet?

De vrede overt de mensch ten hoochsten aen-gepresen,
 En daermen altijt kijft, hoe can daer vrede vvesen?

Daer staech een winnich hert is veerdich om te slaen,
 Hoe can daer eenich deel naer soete liefde staen?

„ De liefde moet voor al van onsen geest beginnen,

„ Daer leyt haer eerste gront. Wie can een ander minnen,

„ Die bitter, als een gal, met op-gesetten raet,

„ Sijn eygen vlees bevecht, sijn eygen leden haet?

Wie isser oyt gevveest, wie isser noch te vinden,

Die, met soo engen bant, sijn lusten wvift te binden?

Gelijck ghy strenge Geest ons poocht te doen verstaen?

Neen, tis maer rasery, ten kander soo niet gaen.

» Geseggelick te zijn, ghevonghelick te wesen,

» Dat is een schoone dencht, van yder hooch gepresen,

» Dat is de rechte greep om t'huys, en over al,

» Vaer datmen henen gaet, te wesen lief-getal.

» Een die met reden wveet te nemen en te geven,

» Naer tijt en stont ghebiet, die is bequaem te leven;

» Die wveet den rechten streck, en ver den besten woet,

» Hoe datmen metter eer by menschen vvoonen moet.

» Die naer des wveerelts loop sijn saken wveet te voegen,

» Vint yders goede gunst, en eyghen wvel-gheuoegen,

» Maer eeuwvich over-drveers te liggen in de sack,

» Is voor een yder mensch een lastich ongemack.

Joseph.

DAER wert (ghelijck ghy segt) van vrede veel gelesen,
Maer eendracht mette sond', foud' dat de vrede wesen

Die God ons wijst en prijst? can duysternis en licht,

Can water ende vyer te samen zijn verplicht?

» Can yemant, wie hy zy, can yemant raetsaem vinden,

» Sich met een dooden romp aen een te laten binden?

» Can yemant fris en fray, vol levens en gesont, (mont

» Gaen ligghen hoeft aen hoeft, en voughen mont aen

» Met eenich stinckend kring, een lichaem sonder zielen,

» Vol yffelicken stanck, daer uyt de maden crielen,

» Ghelijckmen hier en daer, siet liggen op een rad?

» Die mette sonden heult, doet vuylder dinck als dat.

Sal yemant in syn huys een vuylen boef gehengen,
 Die sijn beminde vrou tracht om haer eer te brengen?
 Sal d'Overheyt een guyt, geneycht tot moort en brant,
 Met vreden laten gaen, en dulden in het lant?
 Sal yemant in syn cleet het broetsel van de slangen,
 Vot doodelick vergif, al soetjens laten hangen,
 En gaen soo druypen heen? neen, neen, het echte wijf,
 Staet met een lichte-koy geduerich in ghekijf,
 » Gefeggelick te zijn, en laet u niet bedriegen,
 » En is niet ons vernuft in slaep te laten wiegen,
 » Na dat een yder wil, en is niet onsen sin,
 » Van alderley beslach, te laten nemen in.
 » Tis sacht te zijn van aert, de reden plaets te geven,
 » Te stellen Godes wet tot richt-snoer van het leven,
 En soo ghy dese wech ghesint sijt in te gaen, (daen
 Spreekt maer een enckel woort, ons twisten heeft ghe-
 Een aep om-helst syn jonck, dat al syn leden kraken,
 Soo dattet steeckt de moort, sijn dat niet moye saken?
 De moeder langt een mes, en geeft het aen haer kint,
 Dat quetsstet totter doot, is dat niet fraey gemint?
 Een yder (soo ghy weet) doet synen wijngaert snoeyen,
 En laet het gulsich hout niet al te weelich groeyen,
 Dit valt ons vreemt int oog, maer wie en weter niet
 Dat wat de snoeyer doet, om beters wil gheschiet?
 Wy sien den Medecijn met gloeyend' yfers branden
 Den desen aen het been, den genen aen de handen,
 En evenwel nochtans is alle man bekent,
 Dat, van het gants beleyt, genesen is het end.
 De plaester, wiens gebruyck is tegens het vervuylen,
 Smert, alffe wert gheleyt op seer en etter-buylen,

Maer soo die wert gebruyckt ontrent de gave huyl,
 Men wert niet eens gewaer het byten van het cruyt.
 Ghy roept, u woort is hart, 'ken can het niet verteeren;
 Gebreck is in u selfs, ghy sijt vol boose sweeren,
 » De salve van den Geest, die u de pijn aen-doet,
 » Waer u een herten-lust, hadt ghy een gaef gemoet.

Sephyra.

HOe deerlick is de stant, van die een strydich voelen
 Van innerlick ghevecht geduerichlick ghevoelen!
 Hoe deerlick is de mensch, die eeuwvich sijn verstant
 Vint over hoop gestelt, en tegen een gekant!
 Du geest, gestrenghe Geest, ons groote stof om clagen,
 Du legst ons packen op, die niet en zijn te dragen,
 Du dringst en drvingst den mensch te vliegen naer de lucht,
 En siet! de swaere clomp leyt in het stoff en sucht.
 » Een Rijck, hoe rijck en groot, moet nootelick vervallen,
 » Als burgerlicke crijch sit binnen op de vallen;
 » Geen steden zijnder vast, geen huysgesin bestaet,
 » Daer burgerlicke twivst geduerich omme-gaet.
 Hoe sal dit cleyn begrjpp, ons boesem, ons gmoeden,
 Ons hert een tanger lid, van binnen connen voeden
 Een onderling ghevecht, een innerlick ellend,
 Een tweedracht sonder rust, een oorlogh sonder end?
 » Eylaes! wat is de mensch? een vint, een roock, een vafem,
 » Een schaduwv sonder lijff, een dan, een mist, een asem,
 » Een damp, een schrale lucht, een teer, een nietich vat,
 » Een broosen aerden pot, een, ick en veet niet vat.
 Gevvis, indien ghy wilt dit crancke maecksel drvinghen
 Met soo bemauden praem, het moet aen stucken springen

Al watter is ontrent, en bersten met ghetier,
Gelijck het aertrijck scheurt, van op-gedreven vier.

Wat wiltmen dat de mensch sijn herte sal verkrachten?

Bestrijden sijn gemoet, bevechten sijn ghedachten?

Slaen met sijn eyghen geest, en voeren alle tijt

In desen kleynen romp een innerlicken strijt?

„ Al watmen Mensche noemt, is van een vrou gecomen,

„ Die door een vleyers tong soo haest was in-ghenomen,

„ Die door een schoone vrucht soo lichtlick overd bekoort;

„ VVy zijn van vrouwen aert, wy vallen door een voort.

Al wat van katten coomt, dat is ghesint te myssen,

Wie can sijn eygen hert, sijn vvesen doen verhuysen?

Wie can sijn eerste gront, sijn oorspronck, sijn begin,

Verjagen wyt haer plaets, en setten wytten sin?

VWy zijn van vveecke stoff, in geyle lust ghevonnen,

Gemolcken als de melck, als kaes, by een geronnen,

Gedragen in den buyck, door sogh, en pap ghevoet;

Met sanck in slaep ghevrieght; int corte, Vlees en Bloet.

Wat wil dit cranck ghestel sijn leden dus beklemmen,

En met soo nauwen dvvanck sijn domme sinnen temmen?

„ Sijns vwillens meester zijn is al te grooten vvensch:

„ Om lust te vveder-staen, niet svvacker als de mensch.

Joseph.

Verbloemt my, soo ghy wilt, u lust met schijn van
reden,

Ick salder evenwel, ick salder tegen treden:

En schoon ghy brengt ter baen u crachten int geheel,

Noch sal ick regel-recht staen in het tegen-deel.

Geluc-

- » Geluckich is de ziel, die, door een hevich strijden,
 » Het doodelijck vergif der sonde weet te mijden ;
 » Gheluckich is de ziel, die door geslagen twiſt,
 » Den uyt-gelaten brant van hare tochten ſlift.
 » Daer is een goede strijt, daer is een heylich kijven,
 » Daer is een reynen haet, daer is een heylsaem drijven ;
 » En wederom daer is pays, liefde, ſtilte, vreucht,
 » Die onsen geest bedroeft, en niet met al en deucht.
 » Tis geen verdorventheyt, dat ons verdorventheden
 » Ons wrougen aen de borst, en dringen op de leden :
 » Gevoelen van het quaet comt uyt een goeden gront,
 » Dat wy ons sonden sien, en coomt niet van de sond.
 Al dunctet u soo vreemt, al quetsſtet u ghedachten,
 » Ick segge dat de mensch sijn leden moet vercrachten,
 » Ick segge dat de mensch van sich verscheyden moet,
 » Al wat de ziele quetsſt off eenich hinder doet.
 » Ick segge dat de mensch sijn aengenaemste sonden,
 » Sijn soetste troetel-kint, hoe seer aen hem ghebonden,
 » Sijn alder-liefste vreucht, sijn lust, en eygen sin
 » Moet setten uytter hert, off heftich binden in.
 » Ick segge dat de mensch sijn innerlickste wesen,
 » Sijn aen-geboren aert, hoe seer by hem gepresen,
 » Hoe vast aen hem gehecht, hoe diep in hem geplant,
 » Moet stellen in bedwanck, en leggen aen den bant.
 » Al wat hy heeft ghelieft, dat moet hy leeren haten,
 » Al wat hem heeft behaecht, dat dient hy na te laten,
 » Ach ! soo het met my ging, als ick van herten wens,
 » Ic vluchted' uyt my selfs, 'k en bleef niet meer eē mens.
 » Wat hangen wy aen d'aerd', en lieven aertsche saken ?
 » Wat soecken wy in d'aerd' ons leven en vermaken ?

» Wat is het aerts gemoet met aerde soo ghepact?

» Waerom is onsen aert soo inder aerden vast?

» Al wie den hemel soeckt, moet van den hemel spreken,

» Moet tot den hemel gaen, moet door den hemel breken,

» Moet naer den hemel sien. Wat dienter veel geseyt?

» Ten is geen effen baen die tot den hemel leyt.

» Ick weet des menschen hert is vol verkeerde streken?

» Ons alderbeste daet heeft even haer gebreken,

» En niet te min nochtans can yemant in den geest

» Behouden vasten troost, en blijven onbevreesd.

Daer is geen twijffel aen, de Vrede-vorst sal comen,

Ick heb al over lang van sijnen dach vernomen,

En in den geest gesien; ick heb in mijn ghemoet

Den Soon alreets om-helst, gekuffet, en gegroet:

Ick heb al over lang, ick heb gesien van verre,

Een licht, een wonder licht, een ongewoone sterre,

Een strael van hellen glans, voor Zabulon bereyt,

Een sackel voor het volck dat in het duyster leyt.

Wat heeft den hemel voor! wat sal ons weder-varen!

Een Maget is bevrucht, en sal een Sone baren,

Een kint, een wonder kint, word Israel gejont, (bont.

Wiens naem is eeuwich God, Vorst van het nieuw ver-

Hy was vol swaren druck, van alle man vertreden,

Onweert, veracht, onteert, verwont in al de leden,

Hy loet op sijnen hals, met een bewogen hert,

De smaet van onse schand, de pijn van onse smert.

Hy was van God geplaecht, met veelderhande wonden,

Hy droegh op hem alleen de straf van al de sonden,

Door tyn geleden smert, en diep-geveurde straem,

Zijn wy den grammen God geworden aengenaem.

Alle dese zijn in den gheloove gestorven, ende en hebben de belofte niet ontfangē, maer sy hebben se van verre gesien, ende geloofte, ende gegroet, *Hebr. 11. 3.*

Iohan. 8. vers. 56.

Psalm 2. vers. 6.

Esa. 9. vers. 1. 2.

De comste van de Messias is door de Propheten des ouden Testaments by-naest met alle omstandigheden voorseyt geweest.

Sijn ontfangenisse,

Esa. 7. 14. syn

geboorte, *Esa. 9. 6.*

syn lijden, *Esa. 53.*

syn doot, *Esa. 11. 9.*

syn opstandinge,

ende syn eeuwich

rijk, *Esa. 61.*

Wy sweefden hier en daer door onbekende dalen,
 Gelyck de schapen doen, die sonder herder dwalen,
 Maer hy, door sijnen geest, en Goddelick beleyt,
 Heeft ons van nu aff aen een beter wech bereyt.
 Hy heeft, gelyck een lam ter slacht-banck wech gedreven,
 Off als 'tonnoosel schaep den scheerder op-gegeven,
 Geswegen als hy leet, geleden met ghedult,
 En met een stillen mont ghedragen onse schult:
 Hy is om onsent wil voor het gericht ghecomen,
 Om onsent wil van hier in angsten wech genomen,
 Hy was van alle cant om onsent wil verdruckt,
 Ten lesten uyt het lant des levens wech gheruckt.
 Maer als sijn weerde bloet tot soen sal zijn gegeven,
 Dan sal syn zaet gedyen, en door hem eeuwich leven,
 Want nademael syn ziel droech arbeyt ende pijn,
 Soo sal des Heeren wil in hem volcomen zijn.
 Wel aen dan, swack ghemoet, hoe ligdy dus gebonden
 Aen u verdorven aert, en aen-geboren sonden?
 Ghy zijt in vuyle lust ghewonnen, ick bekent,
 Maer God heeft dese quael van uwe ziel gewent.
 Hy geeft ons synen geest, die ons leert overwinnen
 Den onbesuysden wil van ons verdwaelde sinnen,
 Hy reynicht ons ghemoet, en stijft ons swacke ziel,
 Die anders elcke reys in sonden neder-viel.

Sephyra.

Nu verdick uyt mijn sin. Can u dan niet bevvegen?
 Ist noch al even na, en noch al niet ter degen?
 Ist altijt van bedrvang, en eeuwich van verdriet?
 VVy hebbens al ghenoech, tis al het oude liet.

Door de comste
 Christi hebben al
 le geloovighe be-
 losse van Verge-
 vinghe der sonde,
 Verlichtinge de
 verstant, Ver-
 nieuwinghe van
 wille. Actov. 5. 31.

Al watje denckt en spreekt, zyn toomen, boeyen, zeelen,
Neus-prangen, ziel-bedr'vang, myl-banden, en gareelen,

Al watje roept en krijt, is bint, hout-in, betemt,

D'vringt, over-heert, betoomt, druckt-neder, steuyt, en stremt,
Strijt, pluck-hayrt, vecht, en slaet. VVat onbeschofter streken,
VVAer hoorder oyt een mensch soo vvreeden aert van spreken?

Ghy dringt ons (soo het schijnt) de boeyen aen het been,

En vvat'er van u coomt, dat trest gbelijck een steen.

Naus-sender, Knorre-pot, Grijspens, Genucht-verdrijver,

Hert-knager, Trane-orient, Svvaer-hoofdich Hayre-klijver,

Muyt-maker, VVerre-geest, Breck-spel, Verdriets-gesant,

Ziel-pijnder, Bulle-man, Rust-hater, D'vvinge-lant;

'kEn can, 'ken vvil, 'ken sal; vvat moochdy ligghen rasen,

En breken ons den cop met wve vvijsse-vasen?

'kEn can, 'ken vvil, 'ken sal; vvat datje doet off laet,

Staen onder u gbeliet, off hooren wven raet.

De feucht begeert haer recht: vvie cannet haer beletten?

Voorvvaer ghy zijt te cranck u tegen haer te setten,

„ Die met te nauwven d'vanck de soete jonckheyt d'vringt,

„ Maect dat haer vrye geest wyt alle banden springt.

J. Nadien het u belieft, met aff-gerichte streken,

Als voor het dertel Vlees tot mijnen geest te spreken,

Soo laet my weder toe, behoudens u ontfach,

Dat ick, als in den Geest, u antwoord geven mach.

S. Neen Joseph, dit geral en is maer tijt verlore,

Ick svveere by mijn ziel, en seg u van te voren,

Indien ghy mijn versoeck nu geen ghehoor en geeft,

Ghy meucht, ghevvis ghy meucht, vvel grovven datje leeft.

Onthout dit leste vvoort. Maer vvie sal oyt ghelooven

Dat Joseph sijnen staet van vvel-vaert sal berooven

Om, ick en weet niet wat? neen, ken ick sijnen aert,
 Hy sal my beter doen, indien hy sick bedaert.
 Ghy overt mijn soetste vrient, door al omstandicheden,
 Tot vreucht en heyl ghenoot, getogen en ghebeden,
 Vermach ick yet op u, ick bidde, neem het vvaer;
 Neem u gheluck ter hant, en hoet u voor gevaer.
 Daer menich edel man, de bloem van dese landen,
 Sich wenschte, voor altijd, te mogen aen verpanden,
 Te houden voor sijn deel, te kiesē voor sijn vrou,
 En eenen soeten nacht te coopen met de trou;
 Dat Potiphar met pijn, met bangicheyt van sinnen,
 Met vreesē, met ghevaer, met vierichlick te minnen,
 Met gantsche daghen lanck ontrent mijn huys te gaen,
 Met dick wils al den nacht voor mijne deur te staen,
 Met commer, met ootmoet, met smaetheyt te verdragen,
 Met sorge, met verdriet, met veelderhande lagen,
 Ten langen lesten creegh, ja creegh ter nauwver noot;
 Dat (seg ick) coomt u selfs gevallen in den schoot,
 Dat hijcht naer uwe gunst, met innerlick verlangen,
 Dat speelt ontrent u net, en wenscht te zyn gevangen,
 Dat hangt u om den hals, en opent u de baen,
 Die al de hooffsche jeucht wel hadde willen gaen
 Dat bid om u behulp, dat coomt tot u gevloten,
 Dat kleeft u aen het lijff, en overt u aen-geboden,
 Niet om te zyn u vrou, maer om te zyn u lief,
 Niet tot een praem van trou, maer slechts tot u gerief.
 Ghy moest wel zyn een block van alle vreucht verstecken,
 Hart-neckich, onbeleeft, van heusheyt aff-gevreken,
 Van mensch lickheyt vervreemt, ghy moest wel zyn een Jan,
 Onvveerdich om den naem te dragen van een man;

Ghy moest ja zijn een kluts, een sul, een kielen troever,
 Onaerdich als de zee, en doof ghelyck een oever,
 En kout ghelyck een vis, en bitter als de vloet ;
 Ghy moest ja zijn een deyn, een ongefouten bloet,
 Indien ghy, houte-claes, so soeten brock vermyldet,
 En vloot vvanneer ick roep, en stont alleen en pruylde,
 VVanneer mijn vierich hert u sijne smerten claecht ;
 Neen, dat en mach niet zijn, de kansse dient ghevvaecht.
 VVien soud' een soete lach niet innerlick bekooren ?
 VVien soud' een geestich oogh niet door het herte booren ?
 Niet drucken in het merch ? vVien soud' een jonge blom
 Niet rucken van den vvech, en drijven om en om ?
 VVie soud' een boertich jock, een soet en geestich mallen
 Niet metten eersten stoot in liefde doen vervallen ?
 VVie sal, vvanneer ick spreek: Ghy zijtet die ick meen,
 VVie sal, met stuer ghelaet, voor antvvoort seggen, Neen ?
 VVie sal een teeren arm, daer in hy leyt ghevangen,
 En die, gelijck een klis, blijft om en aen hem hangen,
 Onvveerdich rucken aff ? vVie salder van hem slaen,
 Een jonck bevallich Dier, dat hem comt bidden aen.
 VVier toe dit lang verhael ? tis lang ghenoech ghesproken,
 Tis lang ghenoech het hoeft met dit en dat gebroken ;
 Aut presentem Tsa Joseph, voor besluyt, ick gae nu vvat ter sy,
 voluptatem eli- Maer sal van stonden aen u vveder comen by ;
 ge, & amanti Bedenckt u onder dies, en speelt niet meer den vijssen,
 obsequere: aut o- Ghy cont nu, soo ghy vvalt, u eygen vonnis vvijsen,
 dium meum & vVeygen rechter zijn: ghy hebt in wvven schoot
 vindictam. vV vvel vaert en bederf, u leven ende doot.

Aut presentem
 voluptatem eli-
 ge, & amanti
 obsequere: aut o-
 dium meum &
 vindictam.
 Ioseph. d. cap

Joseph.

NV geltet u, mijn ziel, nu gaetet aen u leven,
Ghy fiet met wat een cracht het wijff wert aen-ge-
drevē

Tot dulle rasery, ghy fiet aen haer ghelaet

En vreesflick ghebaer hoe dat u saecke staet,

Sy doet al watse can, sy proeft met alle crachten,

Met allerley ghewelt, te swacken u ghedachten,

Te krencken dynen Geest; dies brengse voor den dach

Al watter eenichsins haer sake styven mach.

Dan soeckte my den lust met bidden in te prenten,

Dan koomte my aen boort met felle dreygementen;

Dan weder met gesmeeck, dan weder met geweld,

Wie soud in dit geval niet werden neer-gevelt?

Met wat een schoonen glans, met wat een schijn van reden,

Met wat een slim beleyt, wert eerbaerheyt bestreden?

De wech is glibber-glat: Een die niet vast en stont,

Sou licht, in dit geval, vervallen totten gront.

Hoe wert mijn wanckel hert geduerich om gedreven!

Hoe wertet neer-gedouwt, en weder op-geheven!

Het draeght, eylaes! het draeght, meer als het dragen can,

Het suyse-bolt en swiert, gelijk een droncken man.

Mijn Eva poocht my staegh haer appel aen te prijsen,

En comt my t'elcker stont, als met de vinger, wijsen

Nu haren schoonen glans, en dan haer soeten smaeck,

Maer fiet! het is de doot, soo ick de vrucht ghenaeck.

Het sal, indien ick eet, ick weet, het sal my rouwen,

Noch soect mijn dertel vlees, 'ken weet niet wat, te brou-
wen,

Noch loopt de snoepster heen, en wilder eten van,
 Maer du, mijn veeerde Geest, thoont datje zift de man.
 Maer niet als Adam ded', die ging het wijff gelooven
 Meer als den grooten God, en liet fijn ziel berooven,
 Om, ick en weet niet wat, van haren hoochften wens.
 Oneyndelicke God, hoe wanckel is de mens!
 De weerelt, is de zee; de winden, onse feylen;
 Het fchip, ons dertel vlees; ons finnen, zifn de zeylen;
 Dus varen wy daer heen, en als wy zifn in noot,
 Dan iffer aen het boort noch ancker, noch piloot:
 Wanneer een cranck gemoet wijckt voor de felle baren,
 Dan coomt de snelle vloet noch hooger op-gevaren;
 Wanneermen ftilte foeckt, dan rijfter meer getier,
 En dat ons trooften foud is oly in het vier.

* De nacht-maer is eē siecte fpruytende uytte verftoptheyt vande achterfte deelen der herffenen, waer door het fchijnt datmen onder eenich groot gewichte fmoort, ofte ghe-worcht wert.

*Quibus viscido hu-
 more affecta obftruc-
 taque funt cerebri
 partes posteriores,
 illi comprimi ac
 fuffocari fibi viden-
 tur in fomno. Gale-
 nus hunc morbum
 Ephalten, Latini
 Incubum; Hispani
 la Pefadilla, Galli la
 Coquomare vocant.
 Mart. Delrio Dif-
 quifition. Mag.
 lib.4. c.3. q.6.*

Wanneer ick mijnen dorft een weynich meyn te koelen,
 Dan coomter meerder brant in mijn gewrichten woelen;
 Mijn smakeloofe mont vint meer als honich-foet,
 Dat niet als enckel gal en fmaeckt aen mijn gemoet.
 Ick ben nu rechts gefteilt, ghelijck de luyden plegen,
 Die t'wijlen fy te bed, vol droomen, zifn gelegen,
 De nacht-maer (a) over-valt, en (foo het fchijnt) verrast,
 Hun dunckt dat haer de borft is met een rots belaft.
 Sy fuchten in den flaep, fy fweeten ende hijgen,
 Om dit geweldich pack van haren hals te krijgen,
 Sy roepen fonder ftem, en woelen in de pijn,
 Maer, naer een langen ftrijt, fy blyven datfe zifn.
 Ick ben, gelijk een mensch, die door de woefte baren,
 Coomt, met een snelle wint, in haeften aff-gevaren,
 En fchoon hy tegen 'tschip fijn raffe gangen roert,
 Wort echter met de ftroom te zee-waert in gevoert.

Ick ben nu rechts gestelt, gelijk myns Vaders Moeder,
 Doe sy myn Vader droech, en Esau sijnen broeder,
 En door een tegen-aert van dit oneenich paer,
 Werd, als een groot gevoel, in haren buyck gewaer,
 Ach wat een vreemden crych! wat voor eê seldlaem woelē
 Ruyft door myn gants vernuft! ick spreke van gevoelen.
 Ach wonderbaer gevecht! daer twee van eender dracht
 Staen tegens een ghekant uyt al haer gantsche macht:
 Ach vreeselick geval! ick hebbe my te wachten (ten,
 Niet voor een vreemt geweld, maer voor myn eygen crach-
 Myn boesem is het krijt, myn hert een open velt,
 Daer twee, gereet te slaen, in wapens zyn gestelt.
 De Wet (a) leert myn gemoet dit sondich welen haten,
 Myn lust wil evenwel de sonde niet verlaten:
 Ick wensche met den Geest den rechten wech te gaen,
 Maer siet! 'taelweerdich Vlees wil na de slimme baen.
 Ick ben ghesont, en sieck; ghenesen, en verloren,
 Ick lev', en ick ben doot; ick sterv', en werd gheboren;
 Nu ben ick wonder clouck, dan wederom verflout,
 Nu blooder als een das, dan weder machtich stout.
 Ick lacch', en ben bedroeft; ick brand', en ick vervriese;
 Ick stae, en val daer heen; ick win, en ick verliese;
 Ick hake na genucht, ghedreven van de jeucht,
 In tranen evenwel leyt my de meeste vreucht.
 Wie heeft syn leven oyt soo vreemden stuck gelesen?
 Myn sieckte wort, eylaes! door sieck te zyn genesen,
 Door cranck te zyn geheelt; ick werde ja gesont,
 Niet door een soet onthael, maer door eê versche wond.
 Ick drijv', en werd gejaeght; ick stoot, en werd geslaghen;
 Myn weertste deel van al en can my niet behagen;

Beschrijvinghe
 van den Twee-
 voudighen men-
 sche, dat is, van
 de strij. lighe ghe-
 nengheden van
 Vlees en Geest,
 in de ziele wo-
 lende van de
 welcke Paulus
Rom. 7. vers. 14.
 spreeckt.

a Niet de Wet
 Moÿs (welcke
 Moÿs eerst 65.
 jaren na Iosephs
 door is geboren,
 in voegen dat de
 wet op den berch
 Sinai eerst is ghe-
 geven na dat de
 kinderen Israels
 430. jaer vreem-
 delinghen waren
 geweest in Ægip-
 ten, *Exod. 12. Gal.*
3. welcken tijde
 gerekent te moe-
 ten werden niet
 van dat Abraham
 is gaen woonen
 in Ægipten, maer
 van dat hy eer-
 stelick vertrack
 vā Haran, bewijst
Carion in syn Tijt-
 rekening *lib. 2.*)
 maer de oor-
 sponckelicke
 Wet op de inset-
 tinge des houwe-
 licx by Gode ver-
 condicht *Genes. 2.*
27.

Ick ben myn eyge slaef, ick diene mynen knecht,
 En die my naelt beftaet, is die my meeft bevecht,
 Die treckt my hier en daer, die ruckt my op en neder,
 Die drijft my hooch en leegh, die fleurt my gins en weder;
 Die brengt my daer ick was, en prijft my weder aen,
 Al wat ick rechts te voor had uytten fin gedaen.
 Wat baet my slot off deur? myn vyant is van binnen,
 En dat my meeft ontftelt, woont in myn eyge finnen,
 Al werd ick nu en dan verheven van der eerdt,
 Dat my den loop belet fit op myn eygen peert.
 Nu ben ick wat verquiect, dan wederom befweken;
 Nu ben ick voorts gegaen, dan achter-waerts geweken;
 Nu voel ick foet vermaeck, dan weder fuer gequel;
 Nu klim ick in de lucht, dan dael ick in der hel;
 Nu ben ick als een prins, ftrax weder niet met allen;
 Nu ftae ick als een rots, dan ligg' ick neer-gevallen;
 Nu la, dan weder Neen; nu woest, dan weder ftil:
 Myn hert is ebb' en vloet; 'k en weet niet wat ick wil.
 Wat dienter meer gefeyt? mijn boefem can niet vaten
 Myn grondeloos ghepeys, 'k en weet niet waer te laten
 De tochten van de luft. Al wat het ooghe fiet,
 En wat het Vlees begeert, en wil de Reden niet.
 Wat ben ick voor een dinck! hoe fwaer om aff te malen!
 Wat spoock woont in myn ziel! wie can het recht verhalē?
 Half quaet, half goet, half dwaes, half vroet, half menfch,
 half beeft,
 Half cloeck, half cranck, half recht, half manck, half
 Vlees, half Gheeft,
 Wat raet in dit ghevaer? ick wil gaen neder-knielen,
 Voor mynen grooten God; en hem van gantscher zielen
 Gaen

Gaen roepen my ter hulp ; Hy is, die in den strijt
 Ons geeft een mannen hert, en voor den val bevrijt.
 Hy ist, die cracht verleent, en stijft ons swacke leden,
 Wanneer wy tot hem gaen met smeecken en gebeden,
 » Geen sonde coomter oyt soo hart gedrongen aen,
 » Is God ons toe-verlaet, haer prickel sal vergaen.
 Wel aen, 'tis meer als tijt tot Gode sick te gheven,
 Ten eynde my den geest niet werde wech gedreven.
 Wel aen, myn God, myn heyl, myn trooster in de noot,
 Geef dat ick mach bestaen in desen harden stoot.
 Geef dat ick gants het rot van dese slimme tochten,
 Waer door myn swacke ziel wert deerlick aen-gevochten,
 Met cracht mach drijven uyt, en treden mette voet,
 En dy mach dragen op een onbesmet gemoet.
 Ick ben, eylaes ! ick ben gants deerlick wech gesoncken,
 In kuylen vol gevaer, ick ligge schier verdroncken
 In ongesonden stanck vant grondeloose slijck ;
 Indien ghy niet en helpt, gewis ick ben een lijck.
 Wat isser van de mensch ? sijn alderbeste gronden
 Zijn als een dreckich cleet, bevecht met vuyle stonden,
 Syn deucht en hoochste tucht, is maer een dorre blat,
 Eylaes ! wat is de mensch meer als een aerden vat ?
 Syn sinnen, en met een de loop van al syn leven
 Wert door het fondich vlees, als met de wint, gedreven,
 Int grondeloose meyr van 'sweerelts woeste baen,
 Wel op, en stae ons by, off, Heere, wy vergaen.
 Myn voeten zyn gestelt op glibber-gladde paden,
 Ick ben van alle kant bevochten van den quaden,
 Myn lust gaet buyté spoor, myn joncheyt speelt de beest,
 Coom dael op ons, ô God, met dijnen reynen geest ;

Biddet (seyt de
 Heere Christus)
 op dat ghy in
 geen befoeckinge
 en coomt. *Luc. 2.*
4. Matth. 26. 42.
Marc. 14. 38.

Psalms 69. vers. 3.

Esai. 63. vers. 6.

Coom dael op mijn ghemoet, ick wachte met verlanghen,
 Coom stijf mijn krancke leen, coom stut mijn swacke gan-
 ghen,

Coom recht ons weder op, en hoet ons, Heer, voor schant,
 Breng heyl aen mijn gemoet, en stercke mijn verstant,
 Laet druppen dijne leer, ghelijck een soeten regen,
 Laet vloeyen, als een dauw, dijn Goddelicken segen
 Op ons benauden geest, bevochtich ons gemoet,
 Verquick ons dorre ziel, door dijnen milden vloed.

Du hebst my, goede God, soo menichmael voor desen
 De wonderlicke cracht van dijne gunst bewesen,
 Dies wil ick eeuwich zijn, en blijven dijnen knecht,
 O! laet mijn swack ghemoet bestaen in dit gevecht.

Zy doch soo soet en goet om ons te leeren strijden,
 Als 'tvleys is boos en broos, om naer de lust te glijden,
 Zy doch soo seer geneycht, om ons te houden staen,
 Als ons de quade tocht ter neder poocht te slaen.

'k En bid om geen gewin van steden off landouwen,
 'k En poogh geen hooch paleys, tot aen de lucht te bouwē,
 'k En eysch geen grooten naem, geen gelt, geen hoogen
 staet,

Om over al te zijn ghetroetelt achter straet;
 Ick wensch een eenich dinck, en dat uyt gantscher sinnen,
 Ick wensch mijn eygen hert te mogen overwinnen,
 Maect my tot mijnen slaef, maect my mijn eygen mens,
 Geef my tot mijnen buyt. dat is mijn hoochste wens,
 Nu recht dy, op mijn ziel, God neycht tot uwve clachten
 Sijn goedertiereu oor: Ick voele meerder crachten,
 Ick voel een soeten dauw, ick voel een seldsaem werck,
 In droefheyte werd ick bly, in cranckheyte ben ick sterck,

Wel op dan, mijn ghemoet, neem waer den rijcken segen

Die op u neder-daelt, gaet uwen Heylant tegen,

Recht op u slappe knien; God spreekt tot uwen sin,

God clopt aen u ghemoet; wel op en, laet hem in.

Wat blijft de vuyle lust noch in u heissen malen?

Wat ick voel een ander vier op mijn gewrichten dalen,

Ick voel een nieuwen geest, een meer als mensché cracht,

Die, tot mijn onder-stant, van boven wert gewracht.

Ghelijck de nieuwe most, (die, eer hy is verlaten,

Leyt, met een groot geweld, en worstelt in de vaten,

Nu over hoop gevoert, dan weder neer geperst,

Tot naer een lang ghewoel, het ox-hoofd open berst)

Coomt, met een snel gedruys, nu los en onbedwongen,

Gebortelt uyttet vat, en in de lucht gesprongen,

Soo dat des kuypers gast, can hooren aen de clanck,

Dat nu het edel nat is buyten sijn bedwanck.

Soo gaetet metten Geest: nu leyt hy schier verdwenen,

Dan grijpt hy weder moet, nu valt hy plat daer henen,

Dan rijft hy weder op, tot dat hy met geweld,

Door Godes hant gestijft, ten lesten hout het velt,

Ten lesten baert sijn cracht, en hooger als de bergen,

Gaet, als een dapper helt, de gantsche werelt tergen,

Grijpt, met een stout gemoet, sijn tochten by de cop,

Stoot dertelheyt daer heen, en sitter boven op.

Wat rester nu te doen? sal dit mijn hert bewegen,

Dat haer me-vrou vertoont soo seer tot my genegen?

Sal haer uyt-sinnich vier my drijven totte min,

Off sal het zijn een toom om my te binden in?

Wat isser vuylder dinck, als dat een wijff gaet veylen

Haer schoot, haer eygen vlees? en coomt met volle zeylen

Van uyt-gelaten drift op yemant dringen aen,
 Haer eygen coppelerf, haer eyghen roffiaen?
 Wat monfter is een wijff, die, als de criele teven,
 Door fchaemteloofen brant daer henen wert gedreven,
 En ranft de mannen aen, en eyscht met stout gebaer
 Dat, off fy't al begeert, noch best gefwegen waer?
 Wat heb ick menich woort van aen-stoot moeten dragen?
 'k En ben schier nimmermeer vant geyle wijff ontlagen,
 Want met dat hare man fijn hoofd maer eens en went,
 God geve waer ick ben, fy vint haer daer ontrent;
 Sy coomt, en maect een praet, en vol van hoere treken,
 Lonct met een brandend' oog, haer wesen schijnt te spreké,
 Sy fucht, en fiet my aen; fy coomt my int gemoet,
 Sy grijpt, en kufft mijn hant; wat weet ick watse doet?
 Fy onbeschaemden aert! fy eer-vergeten rancken!
 Die niet, als in een kot van vuyl bordeelen, wancken;
 Voor welck een onverlaet, hoe rau en ongheschieft,
 Van ganscher kelen walcht, van ganscher herten fchriek.
 Die aen de criele jeucht haer hittich dorften laven,
 Doen winfte met haer lijff, en nemen gelt en gaven,
 Maer dit oneerlijck wijff, vergeet, 'ken weet niet hoe,
 Biet my haer eygen vlees, en noch gefchencken toe.
 » Een ongebonden fchroef, al heeft hy fchoon behagen
 » In maechden op te doen, en vrouwen na te jagen,
 » Sal ftemmen fijnen brant, indien een hitfich wijff
 » Coomt, met een stout gebaer, hem dringen op het lijff.
 Sal dan een fedich hert niet aller w egen haten
 Een wijff, geheel geneycht haer eygen man te laten,
 Een wijff, vol geylen brant, die met een criele fin
 Een slaef, haer eyghen knecht, wil dwingen totte min?
 Het

» Het beste vrou-cieraet noem ick een zedich wesen,
 » Een neer-gheslagen oogh, daer schaemt is in te lesen,
 » Een aensicht, dat rontom door eerbaer root ontsteect,
 » Oock als een echte man van reyne liefde spreeckt.
 » Ach! tis een vuyl bejach naer ander luyden wijven
 » Den uyt-gelaten tocht van sijnen lust te drijven,
 » Fy! die een dertel hant slaet aen de reyne trou,
 » En metst een vreemden steen op ander luy gebou.
 Ick terd' u, dertel Vleys, wat soudy, slim gebroetsel,
 Mijn Geest, door u bejach, berooven van sijn voetsel,
 Mijn ziel van haer vermaeck; mijn sinnen van haer rust;
 Neen, daer en is geen kans, u vier is uyt-ghebluft,
 V prickel is verstoppt, u banden aff-ghesleten,
 V tochten wech gejaecht, u jeucksel uyt-gebeten,
 V vlam, is maer een roock; u colen, enckel as;
 Ick ben een ander mensch, als ick te vooren was.
 Ravotster, Tafel-vliech, Nacht-liefster, Buyck-goddinne,
 Mont-speelster, Weelde-kint, Sluyp-ziele, Schende-minne,
 Tucht-haetster, Schote-bol, Cort-hielde Glibber-voet,
 Geck-scheerster, Lichte-koy, Sleep-lende, Labbe-soet,
 Wat coomdy my aen boort, met u vervaerlijck dreygen?
 »kEn passer niet meer op, 'ken ben niet meer u eygen,
 Ghy sult na desen tijt, 'tzy datje wilt off niet,
 Ghy sult van nu voortaan staen onder mijn gebiet.
 Ghy sult u snoode drift, en roeckeloose streken,
 Ghy sult u dullen loop na-laten en verbreken,
 Ghy sult, onstuymich wicht, ghy sult van nu voortaan
 Geen cromme sprongen doen, geen quade wegen gaen.
 Ick ben voor mijnen God, met vast beraet, getreden,
 Ick heb om sijne gunst uyt al mijn hert gebeden,

Ick heb met mijnen geest gemaect een nieu verbont,
Niet meer te willen zijn een slave van de sond.

Ick heb, in grooten ernst, een dieren eedt gesworen,

Dat my geen vuyle lust voortaan en sal becoren,

Dat my geen criele sin, geen ander slim gebreck
Sal onder sijn gebiet, doen buygen mijnen neck.

Ick ben met mijn gesicht, voor al mijn levens dagen,

Getreden in gespreck, en vastelijck verdragen,

Dat mijn vermeten oogh geen maecht off schoone vrou,
Met keteling van lust, voortaan beloncken sou.

Ick heb van mijn gehoor wel ernstelijck bedongen,

Niet meer te laten in 'tgesmeeck van gladde tongen,

Verleydsters van de jeucht: Ick heb mijn dertel hant
Met onbewogen tucht versegelt en verpant.

*Continens est, qui
continet se ab ex-
ternâ lascivâ, sed
non sine dolore. In-
tus enim cupidita-
tum flammis vex-
atur, sed nolens vo-
lens sese continet.
Paræ. ad cap.
Gen. 39. Num. 9.*

Ick heb aen mijn gemoet wel hooch en dier bevolen

Dat my dit weelich hert niet meer en werd ontstolen;

Ick heb mijn wilt gepeys met palen vast geset,

Dat my geen dertel wijff sal locken in het net.

Ick heb van mijne stem een hoogen eedt genomen,

Dat geen lichtveerdich woort my uyt den mont sal comen,

Ick poogh met al mijn cracht te houden in den toom

Int waken, mijn gepeys; int slapen, mijnen droom.

Ick heb van alle cant mijn wapens aen-getogen,

Om van het snoode vlees niet meer te zijn bedrogen,

Mijn schild is vast Geloof, mijn sweert des Heeré woort,

Mijn helm is Godes heyl, en dus soo gaen wy voort.

Al quame nu me-vrou met smeecken en gebeden,

En vulde mijn gehoor met al de soetste reden

Die oyt een hoeren tong haer leven heeft geleert,

Noch soud ick van de lust niet werden over-heert.

Ephef. 6. 12.

Al

Al quame nu me-vrou, en moede van te vleyen
 Ging prouven mijnen Geest met jammerlijck te schreyen,
 Ging toonen hare cunst met hijgen en gesucht,
 Noch bleef ick onbeweecht, off steldet op de vlucht.
 Al quame nu me-vrou van stonden aen getreden,
 En stelde voor mijn oogh haer lodderlijckste leden,
 Ontsloot haer teere borst, en leyde voor my bloot
 Al watter schuylen mach in haren geylen schoot;
 Al brachtse voor den dach veel gaven en geschencken,
 En wat een listich wij^{er} noch vorder can bedencken,
 Wanneer haer brandich hert met lusten is verblint,
 Noch sloech ick al haer doen en seggen in de wint.
 Al vielse my te voet, ick (sonder yet te mijden)
 Indien ick niet en cond haer leden over-schrijden,
 Sou trappen op haer lijff, en met een snellen tocht
 My maken uytte weech, ten besten dat ick mocht.
 En off sy metter hant mijn cleet bestont te vaten,
 Om my te houden staen; Voorwaer ick sout haer laten:
 En off sy kreet van spijt, en mae^{te} groot geluyt,
 Alst immers wesen moest, ick streeck ten huysen uyt.

Sephyra.

Hier coom ick wederom, nu sal ick haest bemercken
 Off Joseph is een mensch, off een van dese sercken
 Gehouven uyt een rots: nu sal ick eens besien
 Of Joseph sijn geluck moet-vvillens sal ontvlien.
 Vel aen, volmaeckte ziel, schoon boven alle schoone,
 Mijns herten soete vvensch, mijn hoop, mijn vreucht en croone,
 Mijn heyl, mijn toe-verlaet, mijn troost, mijn hoochste rust,
 Mijn liefde, mijn vermaeck, mijn licht, mijn diepste lust.

O Winckel van verstant, ô gheest in als bedreven,
 O adem mijner ziel, ô voetsel van mijn leven,
 O wonck van mijnen brant, ô sleutel van mijn hert,
 Die lang ghebeden zijt, en noyt verbeden overt,
 Ick maen u op de gunst van mijner hant ontfangen,
 Op u beleefden geest, op mijn bedroeft verlangen,
 Op u me-veerdich hert, op mijn ontsteken bloet,
 Op u wven sachten aert, op mijn ontstelt ghemoet,
 Op u begaefde ziel, van yder een gepresen,
 Op mijnen heeten brant, op u bevallick wvesen,
 Op mijn bedruckt gepeyns, op u vermaerde deucht,
 Heb deerenis met my, en mijne groene jeucht,
 Heb deerenis met my, en dese teere wvungen
 Met tranen (soo ghy siet) om u wvent wvil behangen,
 Heb deerenis met my, en desen drouwen geest,
 Die niet als u en lieft, en niet als u en wreeft,
 Heb deerenis, ick bids, met dit verdrietich suchten,
 En met den drouwen stant van mijn ellendich duchten,
 Heb deerenis, ô wrient, met een verliefde wrou,
 Die buyten uwe gunst geen ure leven wvou,
 Heb deerenis met my, ken cant niet langer herden,
 Ick sijge plat ter neer, wvat salt van my ghe wverden?
 Ick sterve daer ick gae, heb deerenis met my,
 En maect een treurich hert eens van sijn qualen wry.
 Ghy siet mijn droeff gebaer, ghy siet mijn tranen rollen,
 Mijn oogen vol verdriet, mijn kaken op-geswollen,
 Mijn geest vol minne-brant, ghy siet mijn herte slaen,
 Hoe condy noch soo koel, soo stille blijven staen?
 Hoe condy, Jonger belt, hoe condy noch gelaten,
 Dit lijff, voor u gemaeckt, te grijpen en te waten,

Te drucken aen u hert, te heelen mijn verdriet.

Maer wat ick claech, eylaes! ick sie, ten baet my niet;

Ick sie, al wat ick doe, ten can u niet bevvegen,

Ghy staet, ghelijck een klip int vvoeste meyr ghelegen,

Die niet een sier en vviijckt. O onbevoghe rots,

Off ick al schoone spreek, ghy blijft al even trots;

Ghy blijft al die ghy vvaert. Ick svveer u by Osiris,

Ick svveer u by de Cat, dat ons soo vveerden dier is,

Ick svveere by den Bock, en by de Crocodijl,

En by den claren stroom van onsen rijcken Nijl,

By Isis, Seraphis, en vvat ter is gheboden,

Te vieren hier int lant, by al de grootste Goden,

Ick svveer u by mijn ziel, en mijn verliefden schoot,

Off heden zijdy mijn, off heden zijdy doot.

Het licht van desen dach, dat moet, en sal my gheven

Off 't eynde van mijn lust, off 't eynde van u leven,

Het gae my soo het vvil, ick moet noch heden zijn

Off midden in de vvreucht, off midden in de pijn.

Vverstaet wat ick u seg. Ghevvis ick sal my vvreken,

Off 't sal mijn listlich hert aen slim beleyt ontbreken.

Vvat raes ick? tis geen noot, sou Ioseph seggen, Neen?

Hy vvil maer eens besien off ickt van herten meen.

Hy cropt syn tochten in, tot op het alder-leste,

„ De brant en vvil voor eerst int jeuchdich hout niet vveste,

„ Maer als het groen ghevvas het vier eens heeft gevat,

„ Soo isser aen den heirt gheen heeter brant als dat.

Soo salt met Ioseph gaen. VVel hebdy voor-ghenomen

In d' alder-hoocste trap mijn brant te laten comen,

De Ægiptenaren hebben van alle tijden overtollich gheweest in de ydelheydt van haren gemeynde Godsdienst, in voeghen datse niet alleenlijk Osirim, Isim, Serapim, affgestorven menschen, maer oock Catten, Honden, Wolven, ende Crocodille, Goddelicke eere hebben aen-gedaen, in voughen, dat soo yemant eenige van dese gedierten doode, oock onwetende, hy dadelijc wiert om-ghebracht: ghelijck tanderen tijden een borger van Roomen, een Catte by ongeluck gedoot hebbende, van de gemeente is verscheurt gheweest; het welke Diod. Siculus verhaelt seifs gesien te hebben.

Sacerdotes Ægyptij Nilum Ægypti dominum antiquitus agnovère, neque quidquam aliud eum esse, quam niliaca alluvionis ubiginem. Pier. lib. Hier. 34. cap. 4.

Soo is't dan nu ghenoech; tis nu de diepste noot,

Tis nu de jongste slach, tis nu de leste stoot.

Al waerdy van een beest int wilde wout ghespogen,

Al haddy vrede melck uyt leeuw of beir gesogen,

Al waerdy van een draeck in rotten op-gevoet,

Noch sou mijn deerlijck sien bevvegen u gemoet;

Wel aen dan, laet my doch yet van u gunst verwerven,

Ick bids u. *J.* Denctet niet. *S.* Ké wongt u. *J.* Liever sterven.

S. Nu Ioseph! *J.* Schaemje wat. *S.* Ach mocht ick. *J.* Zijdy
mal? (fal.

S. Ey lieve! *J.* Naerder niet. *S.* Om-vang my. *J.* Ick! 'k en

S. Ghy sult nochtans niet gaen. *J.* Wat sal u dan ontbreken?

S. Blijft noch een veynich staen, ick heb u wat te spreken.

J. Tis al genoech, me-vrou, daer is geen spreken aen.

S. Maer orient, ick heb u vast, ghy cont my niet ontgaen.

J. Ist geck? *S.* Nu coom eens hier. *J.* Ghy sult mijn mantel
scheuren.

S. Coom hervvaerts. *J.* Niet alsoo. *S.* Ick sal u blijven sleuren

Tot dat ghy my gelieft, het sy u lief of leet.

J. Alst immers wele moet, neemt daer, en hout het cleet,

Ick ga ter deuren uyt. *S.* Gevv is het sal u rouwen,

Ior, Zepho, Thinna, Gos, helpt desen boef-wicht houwen,

Coom help, tis meer dan tijt, loopt als tot moort en brant,

Ick lijd hier in mijn huys onlydelijcke schant.

J. Wat onbeschaemder wijff! hoe wil dit speeltjen enden?

S. Helpt mans, en maechden help, een slave wil my schenden,

Een onbeschofte guyt, van Hebron hier gebracht,

Die coomt my ranssen aen, op dat by my vercracht.

Loopt mans, en maechden loop, coomt haest hier in getreden,

De boef is vol van brant, en bloot van alle reden.

*Concupiscitur a
Domina adolescens,
nec ad concupiscen-
tiam provocatur;
rogatur & fugit:
castum animum
nec aetas adolescen-
tia permovet, nec
diligentis autoritas:
non aspectu solum,
sed ipso paene com-
plexu provocatus a
faemina, faeminam
non concupivit. Pel.
ad Demetriadem.*

J. Wat

7. Wat af-gherichte list ! Ick hoore door het huys,
 Ick hoor van alle cant gedommel en gedruys ;
 Een yder is verbaest, een yder coomt gelooopen.
 Nu sal het listich wijff veel leugens tsamen hoopen,
 En doen een groot beclach, om my te tygen aen,
 Al wat haer vals bedrijff heeft tegen my bestaen .
 Het cleet, dat ick terstont liet in haer handen blijven,
 Sal haer door-trapt bedroch niet weynich connen stijven,
 Wat raet nu, lieve God? wat raet doch gaet my aen ?
 Waer loop ick, arme mensch? wat dienter nu gedaen ?
 » Hoe rolt het los geluck ? hoe gaen des werelts saken ?
 » Tis roock, tis enckel wint al wat de menschen maken,
 » Haer voorspoet, eer, en staet, haer hoochst-geachte goet
 » Gaet schielijck op en neer, gelijk als ebb' en vloed.
 Ick was noch desen dach in hoogen staet verheven,
 Nu lig ick in het stoff, van boven neer-gedreven,
 Nu lijd ick sonder schult een schandelijcken val,
 Onseker wat voor ramp my over-comen sal.
 Wat treck ick nu ter hant ? sal ick, gelijk een hennen,
 Gaen bidden om genaed, en mijne schult bekennen ?
 Neen, neen ; heb ick de lust, tot heden, aff-ghewent,
 Ick wil volstandich sijn, en blijven totten end,
 Hoe ? gaen wy dan te hooff, om daer de loose trecken,
 En al dit slim beleyt, mijn heer te gaen ontdecken ?
 Neen holla ! niet alsoo ; een huys gerust en stil
 Dient in geen twist gestelt, om mijner rusten wil.
 Wat staeter dan te doen ? sal ick my binnen geven,
 En daer, voor yder een, al watter is bedreven
 Volmondich storten uyt ? Noch dat. Tis ongeraen
 De feylen van de vrou voor knechten uyt te slaen .

Cleyne self-strijt,
 ofte strijdighe o-
 verlegginghe Io-
 sephs, wat by hena
 te doene stont, na
 dat hy van sijn
 vrouwe ontvlo-
 de, ende sijn cleet
 in hare banden
 gelaten hadde.

Wat dan ? sal ick in haest gaen loopen uytten lande?
 Ick vluchten als een guyt ! dat waer te grooten schande.

Tis beter watter coomt te lyden met ghedult ;
 Die blijft, is vroom geacht ; die vlucht, die geeftmē schult.

Ben wech-geloo- Oock als een slaef bestaet van sijnen heer te loopen,

pen slave, al en draecht hy niet
 Die moet metten rug off metten hals becoopen ;
 mede, is evenwel Of alst ten besten gaet, hy raect aen meul' of plouch ;
 een dief, want hy Al is hy sonder schult, de vlucht is schults genouch ;
 steelt sich selven.

*Scrvum fugiti-
 vum sui furtum
 facere, asserit Imp-
 rator Diocletianus
 in l. x. C. de servis
 fugit. Et ibi D. D.*

Wat is dan ons besluyt ? tis tijt hier op te letten.

Ick sal niet eenen stap, niet eenen voet versetten,

Ick sal hier wachten aff, al wat in dit gheval

De goedertiere God my over-senden sal ;

Ick heb op God betrouwt, in God heb ick begonnen,

Met God den strijt bestaen, door God de lust verwonnen,

Van God wacht ick het end. Wat pas ick op de smaect ?

» Wie can het qualijck gaen, die sich op God verlaet ?

Wie is oyt te
 schande ghewor-
 den die op God
 ghehoopt heeft ?
Syr. 1.

HOe sal ick dy, ô Heer, ten vollen connen dancken,

Die my hebst los gemaect van alle weereelts rancken,

Mijn oogen van geschrey, mijn joncheyt van den noot,

Mijn voeten van den val, mijn siele van der doot ;

Dy, Heer, sy loff en danck, dijn naem wil ick belijden,

Du hebst mijn svacken arm gheweldich leeren strijden,

De vingers mijner hant ten crijghe toe-gherust, (lust)

Du bist mijn hoochste wens, mijn troost, mijns herten

Ick wil van nu voortaan, ick wil mijn gantsche leven

Aen Godes reyne wet gheheelick over-gheven,

En sijn in mijn bedrijff ootmoedich en oprecht.

Du maer, ô reyne Geest, verstercke dijnen knecht.

Psalm 144.

SINNE-BEELD,

De heymenisse ende eyghenschap
des Christelicken

SELF-STRYTS

Alle self-strijtbare Lesers, door gemeysame
gelijkenisse, bescheydentlicken aenwijsende.

Gunst en Cunst-halven

TOE-GEEYGENT

De Eerbare, Const-rijcke, loff-waerdighe

JONCK-VROU

JOHANNA COOMANS,

*W*eerde Huys-vrouwve van de Heer Iohan van-
der Meerschen, Rent-meester van de Edele ende Mo-
gende Heeren Staten van Zeelandt.

TOT MIDDELBURGH,

Ghedruckt by *Jan Pietersz. vande Venne*, Cunst ende Bouck-
drucker, woonende op den houck vande nieuwe Beur-
se, in de Schildery-winckel. ANNO 1625.

2. Corinth. 10. 4.

De vvapenen onses crijchs en zijn niet
vleeschelick.

TOT NEDERBYCH
Gedruckt by Jan Pank, ende Isaac Gault end Bouch
drucker woonende op den hoek ende nieuwe Binn
in de Schiedamschedijk. A. 1707.

Achtbare, Weerde, Bescheydene

I O N C K - V R O V

En yder heeft ghemeent, tot op den dach van heden,
Dat Pindi groen ghebucht niet mochte zijn betreden
Als metten teeren voet van een geleerde maecht,
Aen wien een geestich bouck, meer als een man, behaecht;
Maer u verheve geest, een spoor voor al de Zeeuven,
Een licht van u gheslacht, een ciersel deser eeuwven,
Toont, dat de Maechden-berch aen vrouwen toe-ganck geeft,
Vwanneer haer eerbaer hert de wvare trou beleest.
Ghy, in het reyne bed van wven man ghelegen,
Cont Pindus en Pernas, cont Helicon bevvegen,
Dat u haer steyle cruyn soo grooten eere biet,
Als oyt aen jonge maecht voor desen is geschiet.
Thalia was gestoort, en wvouder tegen seggen;
Maer hoorde, met bescheyt, haer reden wveder-leggen,
Soo dat Apollo self, met al de Maechden, sach
Dat oock de reyne trouwv voor maechdom strecken mach.
Ghy dan, syn gunst-genoot, hebt metter daet gesongen,
Niet rancken vande jeucht, niet Venus cromme sprongen,
Maer sang van beter stoff, een liet van Mirriam,
Dat niet uyt aertsche tocht, maer van den hemel quam.
Ghy queelt geen dertel min; maer liefde van de Vader,
Ontsteken in den Soon, des wvare liefdes ader;

Ghy queelt geen dertel min ; maer liefde van de Vader ,
Ontsteken in den Soon, des vware liefdes ader ;

De sucht die ghy beschrijft, treckt op het soet geclach,

VVær van de vvijsse Soon van David maectt gevvaech. a

Al vvat u voor ghedicht coomt wytter penmen schieten,
Sien vvy, met groot vermaeck, als enckel honich vlieten ;

En voelen, wytten loop van haren sachten vloet,

Vvat voor een soeten aert daer vvoont in u ghemoet.

Hierom is u te recht de Laure-crans ghesonden,

Door maechdelick beleyt ghevlochten en ghebonden,

Tot noch een vaster peyl, dat niet alleen een Maecht,

Maer dat oock Echte Trou aen Helicon behaecht.

Op yder Lauren-blat in dese Crans gevveven,

Staen, met gemalen gout, de namen wyt-geschreven

Van Geesten onser eeuw, en van den ouden tijt,

VVær van ghy, Zeeusche Bloem, de minste niet en zijt.

De Maecht, die haer ghedicht laet aen den Amstel klincken,

Ging u verheven geest met dese croon beschincken,

Niet op haer eygen naem, maer uyt gemeene gunst

Van Phœbi soete schaer, Bemimmers van de Cunst.

Hoe can ons eyge lant, hoe can doch Zeelandt svvijgen,

Nadien ghy sulcken loff in Hollandt cont vercrijgen ?

Ionck-vrou, neemt dit gedicht, en houvvet voor een pant,

Dat oock de Zeeusche cust can achten het verstant.

4 Hooghe-licdt
Salomonis.

Cierlicke Lau-
re-crans, met
eerbiedighe loff-
dichten, gefondé
aen Ionck-vrouw
Johanna Coomans
door de Const-
rijcke Anna Roe-
mers, Anno 1619.

J. CATS.

SINNE-BEELD

Openende de heymenisse ende rech-
ten aert des Christelicken

SELF-STRYTS.

Enschout dit (a) Boerentuych, van buyten en-
de binnen,

Het eene mettet oogh, het ander mette sinné;
Want so ghy dit gesicht eē leerfaē herte biete,
Ghy sult hier connen sien 'tgunt datmen niet
en siet.

Van

Van buyten staetet stil, van binnen is gherommel,
 Niet anders dan ghelijck het rasen van een trommel,
 Als in het vlacke velt twee legers comen staen,
 Ten crijghe toe-geruſt, en veerdich om te slaen.
 't Geruchte wert verweckt door twee verſcheyde ſaken,
 Die int beſloten vat ſich onderling ghenaken,
 En ſtorten over hoop. De ſmakeloofe ſtroom
 Leyt midden in het vet, en bobbelt in den room,
 Hier uyt ontſtaet de crijch. Sy dringen in malcander,
 Nu drijft het een om hooch, dan wederom het ander;
 Nu wert de room verdruckt, en dan het ſchrale wey;
 Men twijffelt aen het end, de prijs hangt tuſſchen bey
 Onſeker wiens hy is; tot dat ten lange-leſten
 De room, na groot ghewoel, aen een begint te veſten,
 En ſchoonder, als hy was; en geelder, als het gout,
 Verbetert door het slaen, met cracht het velt behout.
 Maer ſchoon hy boven drijft, noch moet hy echter lijden
 Dat cabbeling van melck, dat ſchuym, van alle zijden,
 Dat ſpoeling van het vat hem over al bevleckt;
 Tot dat een hooger hant hem uytter leechten treckt,
 Hem ſpoelt met claren ſtroom, maect ſuyver boven maten,
 Zout, teghens het verderf, bewaert in ſijne vaten,
 Verſegelt met ſijn merck, ten leſten ciert, en croont;
 Soo wert die overwint, na lange ſtrijt, geloont.
Vil yemant, met verſtant, het woelen en het vvercken
 Van Water ende Room wat naerder over-mercken,
 Die ſie de gansche ſaeck, met aendacht, naerder in,
 En treck' uyt ſlechte ſtoff niet al te ſlechten ſin.
 De Keerne ſy de Menſch (*b*). De cracht, die woelt van binnen,
 Beduyt den ſwaren ſtrijt van goed' en quade ſinnen. *c*

De Room verthoont den Geest; het schrale wey de Lust:
Dees twee staen tegen een *d*, en woelen sonder rust.

Ontwaect hier, domme mensch, en leert u eygen wonder,
De Geest is niet alleen *e*, het Vlees is niet bysonder,
Haer crachten sijn vermengt, en over al gemeen,
Sy liggen in de siel gedommelt onder een.

Gelijck het schemer-licht, juyft eer de roode morgen
Brengt weder aen de mensch sijn dagelicksche sorgen,
Sweeft om het woeste ront, niet duyfter, niet te claer,
Geen nacht off dach alleen, maer nacht en dach te gaer.

Soo gaet het oock met hun. Van wit en swart verscheyden,
Zijn tsamen wit en swart, en sweven tusschen beyden;
Gelijck het water doet, wannermen heet en kout
Giet in het selve vat, en door malcander brout.

Wel aen, daer rijft gewoel, het gaeter op een vechten,
Een yeder brengt ter baen sijn onvertsaechde knechten,
En kantsse tegen een *f*. Het Vlees is toe-geruft
Met roeckeloose leucht, en ongetoomde Lust,
Met uyt-gelate lock, met onbeschaemde Nachten,
Met Dronckeuschap, en Spel, met benden van Gedachten,
Vol van des weerelts Vreucht, met Achterclap en Haet,
Met Leugens, Twiſt, Bedroch, en ongeschichte Praet.

De Geest treet in het perck, omcingelt met Gebeden,
Met Godes heylsaem Woort, met stichtelicke Reden,
Met Ootmoet, Sachten Aert, Bekentenis van schult,
Met Liefde, met Geloof, met Hope, met Gedult.

De slach gaet heftich aen, daer rijft een dapper woelen;
Het schijnt dat Vlees en Geest als door malcander spoelen,
Soo dat de felle tocht, en onbesuysde loop
De crachten van de siel *g* doet rollen over hoop.

Ten lesten wert de Geest, na veelderhande wonden,
 Na veelderley gevaer, in meerder cracht gevonden
 Als immer van te voor; en na soo grooten slach,
 Is vaster als hy was *b*, en schoonder als hy plach,
 Nochtans niet sonder vleck *i*: want ongerijmde tochten
 Van vleeschelicke lust, en ander snoo gedochten,
 Staen noch in hem gehecht: en, schoon hy houtet velt,
 Noch wert hy menichmael van quade lust gequelt;
 Tot dat de groote God sijn hant laet neder-dalen,
 En coomt hem, door de doot, hier van der aerden halen,
 Verplaetst hem in sijn rijk, doet wech den aertschen draf,
 Verheerlickt lijff en siel, en wascht de feylen af.
 Geluckich is de mensch, geluckich boven maten,
 Die God de gunste doet, om dit geluck te vaten;
 Geluckich is de mensch, die hier in desen tijt
 Oprechtelicken camp, en wettelicken strijt:
 Onsterffelicke glans, en Conincklicke croonen
 Staen by den Heer bereyt, om sulcken siel te loonen;
 Te loonen, maer uyt gunst: ons beste doen is quaet,
 Het heyl, dat ons geschiet, en is maer uyt genaed;
 Genaed om God den Soon. Het Lam voor ons geslachtet
 Dat heeft de vreucht bereyt, by yeder een verwachtet
 Die Godes heylich merck in sijner sielen draeght,
 En door den lieven Soon den Vader heeft behaeght.

O Neyndelicke Cracht, noyt recht begrepen *V*Vesen,
 God Vader, Sone, Geest; die, boven al geresen,
*V*Voont in u eygen self; coom stercke dijnen knecht,
 Als *V*Veerelt, *V*Vlees, en *B*Bloet, en *D*Duyvel hem bevecht:
 Coom, leer ons swacken Geest soo op der aerden strijden,
 Dat wy, na desen tijt, deel hadden int verblijden,

*Dat voor dijn heylich volck voor eeuwich is bereyt,
Daer dese romp en ramp mach overden aff-geleyt.*

Corte verclaringhe eenigher dinghen.

A Aenschout dit Boeren-tuych] De Leser en ghelieve hem niet te stooten, uyt oorlake dat, in een soo voortreffelijcken ende gewichtigen sake, als is de *Christelijcke Self-strijt*, by ons ghebruyckt wert een Sinnebeelt ofte gelijckenisse, genomen van een slecht huys-mans gereetschap, het welke wy een *Keerne* noemen, dewijle de heyliche mannen Gods, de gantsche schrift door, ja de Heere Christus selfs, als een sonderlinge vermakelijckheyt schijnt genomen te hebben, de ghelijckenissen by hem ghebruyct (selfs in saken de salicheyt betreffende) te ontleenen van dinghen der lantfluyde; daer nochtans een yder meer als kennelic is, dat hem (die de wijsheyt des Vaders is) geë andere stoffe en conde ontbrekē; spreken de mitfdien van sayen, mayen, planten, in-ougsten, ende dierghelijcke: insgelijcx, van alderley huysfluyden tuych, als van schueren, dorsch-vloeren, wannen, sickels, wijnperssen, coren-maten, vlegels; en bynaest van alles wat den lant-bouw aengæet; ja somwijlen soo diepe in foodanige afgeleende maniere van spreken sich inlatende, dat hy uytdruckelicken sijnen hemelschen Vader, den oneyndelicken ende onbegrijpelicken God, een Lantsman, ende sich selven, die daer is des Vaders evenbeelt, den Wijnstock is noemende. *Iohan. 15. 1.*

B De Keerne sy de mensch] Hier mochte billichlicken gevraecht werden, in ende op wat perfoonen dese strijt is vallende? waer op dient voor antwoorde, Dat de selve plaetse grijpt in den weder-geboren mensche, meerder-jarich sijnde. Want wat de minder-jarige kinderzens der ghe-loovige aengæet, of wy schoon de selve (volgens het woort des Heeren) het rijcke der hemelen aen-rekenen, als in Christo gerechtveerdicht ende geheylight sijnde, nademael nochtans de selve geen werckelicke sonden en connen begaen, soo en connen sy oock desen inwendighen strijt niet gevoelen; dewijle de selve in dadelicke werckinge is bestaende. Belangende de onweder-geborene, alhoewel de selve een seker tegen-streven tusschen herte ende gewisse nu en dan gewaer werden, so en vinden sy lieden evenwel noyt in haer den rechten aert des Self-strijts, daer

daer van wy hier gewagen, ende is derhalven het onderscheyt tuffchen hun, ende den weder-gheboren gheheel merckelijck: De natuerlijcke mensche in dusdanige gelegentheyt gestelt zijnde, siende alleenlijck op uytterlijcke dingen, te weten, straffe ofte belooninghe van menschen, wenscht ende woude wel, met al sijn herte, dat de sonde gheen sonde en ware, ja datter noch Wet noch God met allen mochte gevondé werdé, daer middelertijt sijn Gewisse in teghendeel van dien hem overtuycht ende tegen hem uytroept, dat sonde ja sonde sy, ende datter beyde een God ende een wet des selfs gevonden werr. Dusdanige strijdige invallen hadde Pilatus, als wanneer hy door getuygenisse sijner Gewissen wel een sekeren schrick ende afkeer hadde van den Heere Christum te verwijfen, ende evenwel nochtans (om het volck te behagen) gaf hem over om gecruyft te werden. De natuerlicke mensche siet alleenlijck op menschelijcke redelijckheyt, ende als hy sijn faken daer toe ghebracht heeft, dat sijn invallen daer mede cenichsins over een comen, soo meynt hy den strijt gewonnen, ende alles wel verricht te hebben. De weder-gebore mensche daerenteghen, in alles alleenlijck het ooghe hebbende op de eere Godes, meynt niet met allen uytghericht te hebben, ten sy dat hy sijn wille brenghe onder den worde Gods, ende tot dat hy sijne gedachten gevangen hebbe ghenomen tot de ghehoorsaemheyt Christi, gelijk den Apostel spreekt 2. Corinth. 10. 5.

c *Van goed' en quade sinnen*] Tis de pijn weert een weynich acht te nemen wat Vlees en Gheest in desen te segghen is; also sommighe menschen, niet geheel grondelijck hier over bericht zijnde, lichtelijck eenighe vreemdicheden in hare herffenen daer over souden smeden, verliedende alsoo de vrucht, die andersins in dese bedenckinghe sich aanbiet. Vele meenen (om het grover ghevoelen van andere, om cortheydts wille, hier voor-by te gaen) dat *Vlees* hier niet anders en is als dat grove ende gantsch onbelompen deel vande menschelijcke verdorventheyt, regel-recht strijdende teghens reden en billicheydt, ende dat mitdien de *Geeft* soude zijn dat edelder ghedeelte, van de beweginghen onser siele, wesende het redelicke Vernuft. Dan het is in beyde mistgetaft, Want den *Geeft* een ende tselve te maken met de menschelicke bescheydenheyt, ofte met het redelijck vernuft van God almachtich de menschen in-ghestort, tot onderscheydt van andere gedierten, is aen de *Geeft* veel te cort gedaen; dewijle hy vry hooger moet gaen, ja menichmael teghens het menschelijck vernuft heeft te strijden, dewijle het verstant

stant des vleesches is vyantschap teghen God, ghelijck den Apostel getuycht *Rom.8.7.* Wy seggen daeromme dat de Geest hier niet anders en is als *sekere heylige hoedanicheyt, door Godes Geest nytghewracht in het verstant ende Wille des menschen; het Vlees, een in gheboren verdorventheyt ende aengenegentheyt in de ziele tot de dinghen die teghens Gods wet zijn strijdende.* Ick hebbe lust (leyt Paulus *Rom.7.22.* tot bevestinge van beyde) aen de wet Gods, naer den inwendigen mensche, maer ick sie een ander wet in mijne leden, *de welcke strijt* tegen de wet mijnes gemoets, ende my der wet der sonden, die in mijn leden leyt, gevangen maeckt.

D *Dees twee staen teghen een*] Tis aenmerckens weerdich, dat desen strijt niet en bestaet uyt naecte inbeeldinge, ofte menschelijke invallen; maer dat deselve wesentlijck, eygentlijck, ende in ware daet geschiet; gelijk het selve duydelick by den Apostel Paulum wert geseyt ende beschreven voor een wesentlicken strijt in de ziele des menschen, *Gal.5.17.* Het Vlees begeert tegens den Geest, ende de Geest tegens het Vlees. Dese staen tegen malcanderen, &c.

E *De Geest is niet alleen*] Tis aenmerckens weerdich, dat Vlees en Geest ten aensien van plaetse, van den anderen niet verscheyden en zijn, maer dat de selve onderlinge vermengt ligghen door de geheele ziele. Waer uyt voort-comt, dat de mensche ten dien aensiene als tweevoudich ende als een dubbel mensche menichmael wert voor ghestelt, ende als op eene ende de selve tijt ten deele willich, ende ten deele onwillich, beyde ten goede ende ten quade verthoont werd, gelijk de Apostel Paulus treffelick verclaert *Rom.7.14.* Ende hierom ist dat den wille van den weder-geboren mensche niet onbequamelick wert vergeleken met yemant die het eene been gesont, het andere lam off crepel is hebbende, ende die mitsdien over elcken stap, dien hy doet, ten deele hinckt, ten deele recht gaet. *Nec enim duo contraria eidem subjecto prohibentur inesse, si modo in gradibus remissis, non in summis, insint; quod hic fieri, testantur Theologi.*

F *En kantsse teghen een*] De Apostel Paulus beschrijft desen strijt teene-mael met dusdanighe krijghs-knechten ter eender ende ter anderer zijden; als wy in desen zijn doende, *Galat.5.17.19.20.21.22. ende 23.*

G *De crachten van de ziel*] 'tGhebeurt somwijlen in desen strijt, dat oock in de weder-geborene het Vlees off schijnt de over-hant te nemen, off ooc somwijlen in der daet neemt, doch maer voor een tijt; in wel-

ken gevalle wert gevraecht, Off de sulcke, geduerende haren val, moeten gehouden werden voor ware litmaten Christi? Waer op wert gheantwoort, Dat de selve wel verlieden de gemeenschap, maer niet de verceninghe met Christo; even ghelijck eenen arm aen het lichaem, geslagen zijnde met geraetheyt, al hoewel hy voor een tijt noch wermte, noch voetsel, en treckt uyt de andere leden, te weten, uyt hoeft en herte, blijft evenwel een lidt des lichaems, en can door cunste der Medecijnen, met ghencees-drancken ende heylfame cruyden, weder tot sijn vorighe gesontheit gebracht werden.

H Is vasser als hy was] De vrucht deses strijts is tweederley. De eerste is, Dat (naer dat God de Heere heeft gedoocht dat de geloovige in desen strijt ronder is ghebleven) hy leere sich selven voor Gode verootmoedigen, siende hoe swack ende nietich hy is, als hy tot sich selven van Gode gelaten wert. Hierom wert Paulus geslagen van den Satan, na dat hy was op-genomen geweest in den derden hemel. *2. Corinth. 18. 7.* De tweede vrucht is, Dat hy sich selven leere versaken, en alleene op Gode vertrouwen. De selve Apostel seyt dat hy in sich selven hadde het vonnisse des doots, *op dat hy niet op sich selfs vertrouwen en soude, maer op God, die de dooden verweckt.*

1 Nochtans niet sonder vleck] Geen Christen-mensche is vol-maect in dit leven, onse wetenschap onvolcomen, *1. Corinth. 13. 12.* ons gheloove niet vol-maect, *Marc. 9. 24. Luc. 17. 5.* ons leven en goede wercken met sonden bevleekt, *Rom. 7. 17. H. br. 12. 1.* Dien volgens soo is de betrachttinge, selfs van den weder-geboren mensche, even maer bestaende uyt vermengde wercken, te weten, ten deele heylich, en ten deele noch sondich: ende al iset schoon dat de goede wercken der weder-geborene werden veroorsaect ende uyt-ghevoert door middel van den H. Geest, ende dat daeromme de selve aen yemant mochten schijnen gants en al geheylight, ende van alle menschelijke swacheyt ghesuyvert te zijn, alsoo de geest Gods niet en sondicht. Soo iset nochtans sulcx, nademael de H. Geest in dese niet regel-recht en werckt door sich selfs (in welcken gevalle buyten twijffel sijne werckinghe gants en al volmaect en heylich is) maer door middel van de herten der menschen, die doch van haren sondigen aert altijt yet wes behouden; dat der selver wercken altijt smaken na den gront waer over die vloeyē; niet anders dan gelijc eenich claer en soet water, uyt een suyvere fonteyn-adere vlietende, doch door eenighe

eenige vuyle gote fijn loop nemende, de soete smake ten deele verliest, ende een bedorven seve, van den onreynen doorganck, aenneemt. Het is dan de beste voet in desen onsen swacken stant, daer de Geest willich ende het vlees cranck is, naer den raet Christi, gheduerichlick te waken, ende te bidden, op dat wy niet en vallen in versoekinghe. De alleen goede God doe ons die genade.

Enige Godsalighe mannen hebben den Aert van de verscheydene ghelegentheden ende genegheden der menschen, op de bedenckinghe van Goet en Quaet valende, in voughen, als die in de na-volgende Tafel te sien is, aff-ghebeelt: welcke wy, voor het beslyt van desen, goet hebben ghevonden hier by te vougen.

Inval vanden	1.	Vleeschelicke mensche.	{	<i>Quaet.</i>	Ick doe het quade, ende wil het doen.
			{	<i>Goedt.</i>	Ick en doe het goe- de niet, ende en wil het niet doen.
	2.	Weder-gebo- ren mensche.	{	<i>Quaet.</i>	Ick doe het quade, dat ick niet en wil.
			{	<i>Goedt.</i>	Ick en doe het goe- de niet, dat ick wil.
	3.	Verheerlickte mensche.	{	<i>Quaet.</i>	Ick en doe het qua- de niet, ende en wil het niet doen.
			{	<i>Goedt.</i>	Ick doe het goede, ende wil het doen.

E T N D E.